VIA IURIS

Profesijná etika sudcov

v etických kódexoch, judikatúre a stanoviskách etických poradných komisií

Zuzana Čaputová
2012

VIA IURIS

Táto publikácia vyšla vďaka podpore:

Embassy of the United States of America

British Embassy Bratislava

NADÁCIA OTVORENEJ SPOLOČNOSTI
OPEN SOCIETY FOUNDATION

eset

VIA IURIS

Vydavateľ:
VIA IURIS, Radničné námestie 9, 902 01 Pezinok
www.viaiuris.sk

Autor: Zuzana Čaputová
Preklad: Peter Horváth, Darina Štoffová
Grafický dizajn: VIA IURIS
Náklad: 450 ks
Rok vydania: 2012

ISBN: 978-80-970686-6-0

Texty neprešli jazykovou úpravou.

Vypracovanie a vydanie tejto publikácie bolo realizované vďaka podpore **Veľvyslanectva USA v Bratislave**, **Britského veľvyslanectva v Bratislave**, **Nadácie otvorenej spoločnosti – OSF** a **Nadácie ESET**.

Obsah

ÚVOD **4**

O ETIKE, ETICKOM KÓDEXE **5**

ETICKÝ KÓDEX SUDCOV NA SLOVENSKU **6**

K ČASTI I.: POVINNOSTI V OBČIANSKOM ŽIVOTE – SÚKROMNÝ ŽIVOT SUDCU A MIMOPRACOVNÉ AKTIVITY **7**

A. Sudcovská integrita **8**
Príklady úpravy v kódexoch 8
Zhrnutie 11

B. Výkon mimosúdnych aktivít sudcu **12**
Príklady úpravy v kódexoch 12
Judikatúra 15
Stanoviská etických komisií 17
Zhrnutie 18

C. Občianske a charitatívne aktivity sudcu **20**
Príklady úpravy v kódexoch 20
Stanoviská etických komisií a Súdnej rady SR 23
Zhrnutie 25

D. Kontakt sudcov s advokátmi a iné sociálne kontakty **27**
Príklady úpravy v kódexoch 27
Judikatúra 29
Stanoviská etických komisií 31
Zhrnutie 32

E. Prijímanie darov a pohostenia **34**
Príklady úpravy v kódexoch 34
Stanoviská etických komisií 36
Zhrnutie 37

K ČASTI I.: POVINNOSTI V OBČIANSKOM ŽIVOTE – VEREJNÝ ŽIVOT SUDCU 38
Príklady úpravy v kódexoch 38
Stanoviská 40
Zhrnutie 41

K ČASTI II.: POVINNOSTI PRI VÝKONE FUNKCIE SUDCU 42

A. Sudcovská nezávislosť 43
Príklady úpravy v kódexoch 43
Judikatúra 46
Zhrnutie 48

B. Sudcovská nestrannosť 51
Príklady úpravy v kódexoch 51
Judikatúra 54
Zhrnutie 60

C. Sloboda prejavu a publicita 62
Príklady úpravy v kódexoch 62
Judikatúra 64
Stanoviská etických komisií 73
Zhrnutie 75

D. Kompetentnosť a pracovné nasadenie sudcu 78
Príklady úpravy v kódexoch 78
Zhrnutie 82

E. Správanie sa k osobám zúčastneným na konaní 84
Príklady úpravy v kódexoch 84
Zhrnutie 89

K ČASTI III.: POVINNOSTI VOČI PROFESII 91
Príklady úpravy v kódexoch 91
Stanoviská etických komisií 93
Zhrnutie 94

VŠEOBECNÉ POŽIADAVKY NA CHARAKTER SUDCU 95

ENGLISH SUMMARY 97
Introduction 97
A. Judicial integrity 97
B. Performance of extra-judicial activities 99
C. Civic and charitable activities 100
D. Contact with attorneys and other social contacts 101
E. Accepting gifts and hospitality 102
F. Public life of a judge 103
G. Judicial independence 104
H. Judicial impartiality 106
I. Freedom of expression and publicity 107
J. Competency and diligence 109
K. Treatment of litigants and other persons 110
L. Obligations towards the profession 111

PRÍLOHA 113

Etický kódex sudcov na Slovensku 113
Preambula 113
I. Povinnosti v občianskom živote 114
II. Povinnosti pri výkone funkcie sudcu 115
III. Povinnosti voči profesii 115

Úvod

Cieľom tejto publikácie je bližšie objasniť význam pojmov a inštitútov upravených alebo naznačených v Etickom kódexe sudcov Slovenska, a to prostredníctvom úprav v zahraničných etických kódexoch, prostredníctvom súdnej judikatúry a prostredníctvom stanovísk poradných etických komisii, prípadne sudcovských samosprávnych orgánov. Uvedené zdroje nie sú použité komplexne a vyčerpávajúco, ale sú vybrané k jednotlivým inštitútom profesijnej etiky a následne podradené k ustanoveniam platného etického kódexu sudcov Slovenska. Zároveň nešlo o komplexnú analýzu judikatúry, ale najmä o výber významných rozhodnutí, ktoré upravujú alebo sa dotýkajú inštitútov profesijnej sudcovskej etiky.

Niektoré state obsiahnuté v publikácii súvisia s ustanoveniami slovenského etického kódexu iba okrajovo, vzhľadom na to, že Etický kódex sudcov na Slovensku príslušné pravidlo neobsahoval. Považovali sme však za dôležité uviesť tieto zahraničné inšpirácie, a to preto, že môžu byť cenné pri tvorbe nového etického kódexu a tiež pre ukážku širšieho vnímania konkrétnej hodnoty sudcovskej etiky, ktorá je v nich upravená.

Z kódexov sudcovskej etiky boli v publikácii použité nasledovné: Správa Európskej siete súdnych rád (ENCJ Report) – Sudcovská etika, Bangalórske zásady správania sudcov, Príručka správania sudcu, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, Etický kódex sudcov Litovskej republiky, kanadské Etické zásady pre sudcov. V publikácii bola ďalej použitá najmä judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, Ústavného súdu Slovenskej republiky a Ústavného súdu Českej republiky, Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, disciplinárnych súdov Slovenskej republiky a kárnych (disciplinárnych) súdov Českej republiky. Jednotlivé témy sú doplnené stanoviskami poradných komisií vypracovanými na základe konkrétnych otázok sudcov, napr. Washingtonského poradného výboru pre etiku, Poradného výboru pre sudcovskú etiku, štát Florida.

O etike, etickom kódexe

Normy profesijnej etiky sú odrazom vzťahu práva a morálky. Ich poslaním je regulovať výkon určitej profesie s cieľom zabezpečiť jej odbornosť, dôveryhodnosť v očiach verejnosti a hodnotové zakotvenie. Príslušníci danej profesie tak majú k dispozícii okruh očakávaného, odporúčaného či požadovaného správania. Normy profesijnej etiky môžu byť pre nich morálnym vodidlom pri riešení bežných, každodenných dilem. Nástrojom sebareflexie a samoregulácie pre tých, ktorí sú jej schopní. Zdrojom etických noriem sú hodnoty tej ktorej spoločnosti a jej jednotlivcov, premietnuté na požiadavky konkrétnej profesie.

Profesijná etika sudcov je témou so špecifickým opodstatnením. Súdna moc, na rozdiel od zvyšných dvoch mocí, sa svojim pôvodcom (občanom) nezodpovedá v opakujúcich sa intervaloch volieb. Neprechádza touto ani inou skúškou dôvery. Naopak, pod zámienkou nezávislosti súdnej moci dochádza niekedy k jej izolácii, uzavretosti a odstráneniu kanálov a nástrojov spätnej väzby medzi súdnou mocou a občanmi. Význam dôvery verejnosti v súdnictvo býva často marginalizovaný, paradoxne práve v krajinách, kde dôvera v justíciu klesá. Naopak v etických kódexoch v zahraničí býva dôvera verejnosti v súdnictvo uvádzaná ako jeden z najkľúčovejších dôvodov definovania požiadaviek na správanie sudcu. Dôvera verejnosti je považovaná za základný kameň skutočnej sudcovskej nezávislosti. Vysoké nároky na správanie sudcov sú považované za nevyhnutnú kompenzáciu veľkej miery nezávislosti, ktorá bola sudcom poskytnutá. Je dôležité zdôrazniť, že pravidlá sudcovskej etiky by mali byť postupne nachádzané a formulované priamo sudcami, nie formulované napríklad inou zložkou moci.

Etické kódexy, a to najmä ich rozpracovanejšie verzie obsahujúce aj aplikačné pravidlá dávajúce návod na riešenie konkrétnejších situácií, môžu plniť pozitívnu a nenahraditeľnú úlohu pri kultivovaní osobnosti tej ktorej profesie a prispieť k jej profesionálnemu a dôveryhodnému výkonu. Použijúc Fullerove vymedzenie, môžu pomôcť k postupnému zvnútorneniu morálky ašpirácie, nielen morálky povinnosti[1] a teda k uplatneniu najlepších schopností človeka.

[1] Lon L. Fuller: Morálka práva, 1969

Etický kódex sudcov na Slovensku

Etický kódex sudcov na Slovensku[2] bol schválený Radou sudcov Slovenskej republiky dňa 19. apríla 2001. Z prechodných ustanovení zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich (§ 151a) vyplýva, že do prijatia zásad Súdnou radou podľa osobitného zákona sa zásady prijaté Radou sudcov Slovenskej republiky podľa doterajších predpisov považujú za zásady prijaté Súdnou radou. Z uvedeného vyplýva, že Etický kódex sudcov na Slovensku z roku 2001 je platným kódexom.

Etický kódex sudcov na Slovensku je členený na tri časti:

I. Povinnosti sudcu v občianskom živote,
II. Povinnosti pri výkone funkcie sudcu,
III. Povinnosti voči profesii.

Od svojho schválenia v roku 2001 nebol uvedený Etický kódex sudcov na Slovensku menený a dopĺňaný.

Ako bolo naznačené vyššie, v nasledujúcom texte budú k ustanoveniam platného Etického kódexu sudcov Slovenska priradené príklady z úprav v zahraničných etických kódexoch, príklady zo súdnej judikatúry a príklady zo stanovísk poradných etických komisií, prípadne sudcovských samosprávnych orgánov.

[2] http://www.zdruzenie.sk/eticky-kodex

K časti I.
Povinnosti v občianskom živote – Súkromný život sudcu a mimopracovné aktivity

Etický kódex sudcov na Slovensku:

1. Súkromný život sudcu

1. Sudca nesmie využívať prestíž svojho úradu na získanie výhod pre seba alebo iného, ani využívať, či poskytovať informácie, ktoré získal v súvislosti so svojim postavením, či funkciou, na účely, ktoré nesúvisia s jeho poslaním.

2. Sudca dbá o svoju dôveryhodnosť pri správe svojho majetku a majetku svojej rodiny aj tým, že nevstupuje do právnych vzťahov, ktoré by mohli narušiť vážnosť a dôstojnosť funkcie sudcu.

2. Mimopracovné aktivity sudcu

1. Sudca sa má vyhýbať aktivitám, ktoré by mohli byť prekážkou bezúhonného vykonávania jeho funkcie a svojou povahou, spôsobom financovania, či realizácie, ohroziť dôveru v jeho nezávislosť.

2. Sudca je povinný zdržať sa najmä finančných a obchodných aktivít, ktoré by mohli byť v rozpore s jeho nezávislosťou, riadnym plnením pracovných povinností, a v ktorých by mohol využívať svoje postavenie a úrad.

3. Výkon mimosúdnych aktivít nesmie narušovať dôstojnosť sudcovského úradu a dôveryhodnosť súdnictva. Na realizáciu týchto aktivít nesmie sudca bez povolenia a kompenzácie využívať sídlo súdu, jeho technické vybavenie či personál.

A. Sudcovská integrita

Sudcovská integrita nie je samostatne upravená v slovenskom etickom kódexe, považujeme ju však za významnú a obsahovo najviac súvisiacu s touto časťou.

Príklady úpravy v kódexoch

Podľa **Správy Európskej siete súdnych rád (ENCJ Report) – Sudcovská etika**[3] sudca musí zastávať svoju rolu bezúhonne, dôstojne a so cťou v najvyššom záujme spravodlivosti a spoločnosti. Má rovnakú povinnosť byť bezúhonný na verejnosti, ako aj v osobnom živote. Z tejto povinnosti možno odvodiť tri princípy:

- *povinnosť konať bezúhonne*
- *povinnosť správať sa dôstojne*
- *povinnosť byť ostražitý v predchádzaní konfliktu záujmov*

S výnimkou vykonávania svojich povinností by sa mal sudca zdržať využívania svojho postavenia voči tretím osobám, okrem situácií, keď je k tomu zaviazaný zákonom. Opačné správanie by mohlo vzbudzovať dojem, že vyvíja na tretiu stranu tlak alebo naznačovať, že on osobne je vlastníkom právomocí vyplývajúcich z jeho postavenia.

Bangalórske zásady správania sudcov[4] považujú sudcovskú integritu za esenciálnu pre riadne fungovanie sudcovského úradu.

[3] http://www.encj.eu/images/stories/pdf/ethics/encjreportjudicialethics20082009.pdf
[4] http://www.ajs.org/ethics/pdfs/bangalore_principles.pdf; V apríli 2003 sa Bangalórskymi princípmi zaoberala Komisia OSN pre ľudské práva a boli predložené na posúdenie členským štátom, zodpovedajúcim orgánom OSN a Hospodárskej a sociálnej rade (ECOSOC). V júli 2006 Hospodárska a sociálna rada OSN schválila rezolúciu odporučenú Komisiou OSN pre prevenciu kriminality a trestnú justíciu, v ktorej uznala Bangalórske princípy ako ďalší posun a doplnenie Základných princípov OSN o nezávislosti súdnictva. V súlade s tým ECOSOC vyzval členské štáty, aby prispeli k tomu, že ich vnútroštátne súdnictvo bude brat Bangalórske princípy do úvahy pri prehodnocovaní alebo vytváraní pravidiel ohľadom profesionálneho a etického správania členov justície.

K zásade sudcovskej integrity uvádzajú nasledovné aplikačné pravidlá:

1. Sudca by sa mal uistiť, že jeho správaniu nemožno z pohľadu nezaujatého pozorovateľa nič vytknúť.

2. Správanie a vystupovanie sudcu musí upevňovať vieru ľudí v bezúhonnosť justície. Nestačí, že sa spravodlivosť vykonáva. Musí byť aj vidieť, že sa vykonáva.[5]

Kanadské Etické zásady pre sudcov[6] k integrite sudcov okrem iného uvádzajú nasledovné:

Sudcovia by sa mali snažiť správať bezúhonne, aby tým podporovali a posilňovali dôveru verejnosti v justíciu.

Kanadské Etické zásady pre sudcov ďalej uvádzajú nasledovné[7]:

Zásady:

1. Sudcovia by mali urobiť všetko preto, aby ich správanie nevzbudzovalo pochybnosti z pohľadu rozumne zmýšľajúcich, nezaujatých a informovaných osôb.

2. Okrem snahy osobne dodržiavať tieto vysoké štandardy by mali sudcovia pozitívne vplývať na ich dodržiavanie aj zo strany svojich kolegov.

V aplikačných pravidlách k vyššie uvedeným zásadám je okrem iného uvedené:

[5] THE BANGALORE PRINCIPLES OF JUDICIAL CONDUCT, Value 3: INTEGRITY, str. 4
[6] http://www.cjc-ccm.gc.ca/cmslib/general/news_pub_judicialconduct_principles_en.pdf, schválené Kanadskou súdnou radou
[7] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, 3. INTEGRITY, str. 13.

1. Zatiaľ čo ideál bezúhonnosti sa ľahko vyjadruje vo všeobecných pojmoch, je omnoho ťažšie a možno dokonca nerozumné byť konkrétnejší. Niekoľko vecí je absolútnych, keďže vplyv správania vnímaného verejnosťou závisí od jej štandardov, ktoré sa môžu líšiť v závislosti od miesta a času.

2. Pokiaľ ide o správanie sudcu, kľúčové by malo byť to, ako sa toto správanie odzrkadľuje v jeho schopnosti vykonávať svoju prácu. To si v prvom rade vyžaduje zvážiť, ako budú konkrétne správanie vnímať rozumní, nezaujatí a informovaní členovia spoločnosti a v druhom rade – či toto vnímanie pravdepodobne nezníži rešpekt voči sudcovi alebo justícii ako celku. Ak je pravdepodobné, že také správanie bude mať u týchto ľudí negatívny dopad, sudca by sa mu mal vyhnúť.

3. Sudcovia majú samozrejme svoj súkromný život a v maximálnej možnej miere by mali využívať všetky občianske práva a slobody. Neslúžilo by osobnému rozvoju sudcu ani verejnému záujmu, ak by boli sudcovia neprimerane izolovaní od komunity, ktorej slúžia. Právne princípy si často vyžadujú uplatnenie „testu primerane rozumnej osoby“. Vyšetrovanie ako dôležitá časť práce sudcu si vyžaduje zhodnotenie dôkazov vo svetle zdravého rozumu a skúseností. Preto by sudcovia mali zostať v blízkom kontakte s verejnosťou.

4. Vystupovanie sudcu – či už na súde alebo mimo neho – je predmetom verejného preskúmavania a posudzovania. Sudcovia musia preto prijať niektoré obmedzenia svojich aktivít – hoci aj tých, ktoré nevyvolávajú negatívnu pozornosť, ak sú vykonávané inými členmi spoločnosti. Sudcovia musia udržiavať citlivú rovnováhu medzi požiadavkami kladenými na sudcovský úrad a legitímnymi požiadavkami na osobný život, rozvoj a rodinu.[8]

[8] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, 3. INTEGRITY, str. 14

Zhrnutie

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, sudcovská integrita je považovaná za základný predpoklad pre riadne fungovanie súdnictva. Jej obsahom je požiadavka na sudcu, aby svoju rolu zastával bezúhonne, dôstojne a so cťou v najvyššom záujme spravodlivosti a spoločnosti. Tzv. teória zdania je významná aj pri sudcovskej integrite. Dôraz je kladený na to, aby správanie a vystupovanie sudcu upevňovalo vieru ľudí v bezúhonnosť justície. Nestačí, že sa spravodlivosť vykonáva. Musí byť aj vidieť, že sa vykonáva.

Povinnosť sudcu správať sa zdržanlivo mu nebráni žiť normálnym spoločenským a súkromným životom a využívať všetky občianske práva a slobody. Sudca nemá byť neprimerane izolovaný od komunity a má byť v úzkom kontakte s verejnosťou.

Ako bolo uvedené vyššie, zmyslom požiadaviek na správanie sudcu v duchu bezúhonnosti, dôstojnosti a cti je podpora dôvery verejnosti v justíciu. Správanie sudcu by nemalo vzbudzovať pochybnosti z pohľadu rozumne zmýšľajúcich, nezaujatých a informovaných osôb.

Požiadavky na sudcovskú integritu v Etickom kódexe sudcov Slovenska možno nájsť vo viacerých ustanoveniach, ktoré sa väčšinou vzťahujú na špecifické oblasti, napr. dbať na dôveryhodnosť pri správe svojho majetku, nevstupovať do právnych vzťahov, ktoré môžu narušiť vážnosť a dôstojnosť funkcie, vyhnúť sa aktivitám, ktoré by mohli byť prekážkou bezúhonného vykonávania jeho funkcie a svojou povahou, spôsobom financovania, či realizácie, ohroziť dôveru v jeho nezávislosť. Zároveň má byť sudca svojím občianskym životom a svojím správaním na verejnosti príkladom dobrých spoločenských spôsobov a osobnej dôstojnosti. Uvedené ustanovenia obsahujú základné požiadavky na sudcovskú integritu. Absentuje v ňom uvedenie širšieho kontextu sudcovskej integrity, najmä jeho zmyslu a hraníc obmedzení správania sudcu. Ako bolo uvedené vyššie, k priblíženiu pojmu „sudcovská integrita“ by mohlo prispieť aj výslovné uvedenie vlastností sudcu, ktoré sú očakávané spoločnosťou, a to napríklad spôsobom, ako sa to uvádza v Správe Európskej siete súdnych rád (ENCJ Report).

B. Výkon mimosúdnych aktivít sudcu

Príklady úpravy v kódexoch

Príručka správania sudcu, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska[9] vo vzťahu k mimosúdnym aktivitám a odmenám sudcov odkazuje na britský zákon o súdoch a právnych službách z roku 1990, ktorý ustanovuje, že sudcovia vykonávajúci funkciu sudcu na plný úväzok nemajú dovolené vykonávať inú právnu prax. Okrem mzdy sudcu teda nemajú nárok na žiadnu inú odmenu, s výnimkou autorského honoráru alebo odmeny za prácu redaktora. Sudca môže, samozrejme, získavať financie z investovania alebo prenájmu hnuteľného alebo nehnuteľného majetku.

Uvedená príručka zároveň uvádza, že mnoho sudcov zastáva alebo zastávalo vysoké úrady vo vrcholových orgánoch univerzít a podobných inštitúcií, napriek tomu, že riadiace a finančné štruktúry takých organizácií sú zložité a často sú predmetom verejnej diskusie alebo politických sporov. Podľa príručky je preto nevyhnutné obmedziť a regulovať povahu a rozsah osobnej účasti v diskutabilných situáciách. Navyše, pri zvažovaní, či taký úrad prijať a akú úlohu v ňom zohrávať, treba brať ohľad na celkový trend, keď sa niektoré takéto orgány stávajú viac podnikateľskými a stále viac pripomínajú orgány obchodných spoločností. Čím viac sa to uberá týmto smerom, tým menej vhodná môže byť podľa príručky účasť sudcu na činnosti takýchto orgánov.

Kanadské Etické zásady pre sudcov upravujú mimopracovné aktivity sudcu nasledovne:

1. Niektorí sudcovia pôsobia ako rektori na univerzitách. Iní pôsobia v riadiacich orgánoch škôl, nemocníc alebo charitatívnych nadácií. Taká činnosť môže v súčasnosti predstavovať riziká, ktoré sa v minulosti neobjavovali. Tieto riziká treba dôkladne zvážiť.

[9] http://www.supremecourt.gov.uk/docs/guide_to_judicial_conduct.pdf

Univerzity, cirkvi a charitatívne organizácie sa v dnešnej dobe stávajú účastníkmi súdnych sporov z príčin, o ktorých v nedávnej minulosti nebolo počuť. Sudca, ktorý je zároveň rektorom univerzity alebo členom vrcholného orgánu, sa môže ocitnúť v nepríjemnej pozícii, ak taká organizácia vstúpi do súdneho sporu alebo sa stane predmetom verejného sporu.[10]

2. Nič nebráni alebo neodrádza sudcov od účasti na reforme práva alebo na iných odborných či vzdelávacích aktivitách nadstraníckej povahy, s cieľom zlepšiť a zefektívniť právo a výkon spravodlivosti. Ako predstaviteľ súdnej moci a osoba s právnickým vzdelaním je sudca v jedinečnom postavení, aby prispel k skvalitneniu práva, právneho systému a výkonu spravodlivosti. Sudcovia môžu participovať na podpore férového výkonu spravodlivosti, nezávislosti súdnej moci a integrity právnickej profesie. Pri zapájaní sa do takýchto aktivít však sudca nesmie byť vnímaný ako lobista, rovnako z toho nesmie byť zrejmé, ako by rozhodoval v konkrétnej situácii na súde. To samozrejme sudcom nebráni, aby predkladali vláde návrhy týkajúce sa sudcovskej nezávislosti alebo aby prostredníctvom vhodne zvoleného mechanizmu predkladali návrhy ohľadom ich miezd a benefitov. Diskusia na tému „právo“ pre účely vzdelávania alebo poukazovanie na slabé miesta tohto odvetvia v prostredí na to určenom, sa v nijakom prípade nepovažuje za nevhodné. Napríklad za určitých okolností môže byť stanovisko k návrhu legislatívy užitočné a vhodné, pokiaľ sa sudca zdrží neformálnych interpretácií alebo názorov na ich ústavnosť. Vo všeobecnosti platí, že také stanoviská by mali byť prednesené ako súčasť kolektívneho alebo inštitucionalizovaného úsilia justície, a nie sudcu ako jednotlivca.[11]

3. Odborná verejnosť sa zhoduje v tom, že všetky stranícke aktivity a politické prepojenia musia byť po menovaní do sudcovského úradu

[10] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, Impartiality, Commentary, C. Civic and Charitable Activity, str. 28.
[11] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, Impartiality, Commentary, D. Political Activity, str. 28.

úplne a jednoznačne ukončené. Toto pravidlo vychádza z dvoch dôvodov. Nestrannosť – skutočná i vnímaná – je pri výkone funkcie sudcu neodmysliteľná. Politické aktivity alebo stanoviská sudcu, ktoré sú predmetom verejnej polemiky, podkopávajú jeho nestrannosť. Pravdepodobne spôsobia zmätok, pokiaľ ide o povahu vzťahu medzi justíciou na jednej strane a výkonnou a zákonodarnou mocou na strane druhej. Politická činnosť a vyjadrenia zo svojej podstaty predpokladajú, že sa sudca v debate na verejnosti prikloní k jednej strane na úkor druhej. Dojem zaujatosti sa ešte viac posilní, nakoľko je takmer isté, že aktivity sudcu vzbudia kritiku. To bude mať pravdepodobne za následok podkopanie nezávislosti súdnej moci. Povedané v skratke, sudca, ktorý používa privilegovanú platformu sudcovského úradu, aby vstúpil do politickej arény, riskuje dôveru verejnosti v nestrannosť a nezávislosť justície.

4. Sudcovia by tiež mali zvážiť, či by účasť na určitých verejných zhromaždeniach mohla vzbudiť dojem stálej politickej angažovanosti alebo oprávnene spochybniť nestrannosť sudcu v otázke, ktorá by sa mohla stať predmetom sporu na súde.

5. Sudcovia by sa mali zdržiavať príspevkov na politické strany alebo kampane, ako aj verejnej účasti na kontroverzných politických diskusiách s výnimkou tých, ktoré sa týkajú fungovania súdov, nezávislosti justície alebo základných aspektov výkonu spravodlivosti.

Podľa **Bangalórskych zásad správania sudcov,** môže sudca popri riadnom výkone svojich povinností:

1. publikovať, prednášať, vyučovať a participovať na aktivitách priamo súvisiacich s právom, právnym systémom a výkonom spravodlivosti alebo príbuzných oblastí; alebo

2. zúčastňovať sa na verejných vypočutiach pred oficiálnymi orgánmi ohľadom vecí súvisiacich s právom, právnym systémom, výkonom spravodlivosti alebo s príbuznými oblasťami; alebo

3. pôsobiť ako člen oficiálneho orgánu, alebo zúčastňovať sa na činnosti vládnej komisie, výboru alebo poradného orgánu, ak také pôsobenie nie je v rozpore s vnímaním nestrannosti a politickej neutrality sudcu; alebo

4. vykonávať iné činnosti, pokiaľ tieto neuberajú z dôstojnosti sudcovského úradu alebo inak nenarúšajú výkon povinností sudcu.[12]

5. Sudca nesmie vykonávať inú právnickú prax, kým zastáva svoj úrad.[13]

Judikatúra

Ústavný súd Českej republiky sa k výkonu iných, mimosúdnych aktivít sudcu vyjadril v rozhodnutí sp. zn. Pl.ÚS 39/08, zo dňa 6. 10. 2010, týkajúcom sa dočasného prideľovania sudcov k ministerstvu spravodlivosti, nasledovne: *„Ústavní soud dospěl k závěru, že imanentním rysem soudcovské funkce je kontinuálnost jejího výkonu. Proto členství v poradních orgánech ministerstva, vlády i obou komor Parlamentu, stejně jako plnění úkolů těchto odlišných složek státní moci, je v rozporu s principem dělby moci, nehledě k tomu, že osobní a mimosoudní vazby, k nimž při takové činnosti dochází, nevyhnutelně zvyšují pravděpodobnost možného střetu zájmů a činí tak nestrannost v podobě nepodjatosti soudců zpochybnitelnou.…To je navíc třeba vidět v souvislosti s tím, že proces přípravy, výběru a přidělování soudců je v České republice, ve srovnání se státy s rozvinutou soudcovskou samosprávou, v rukou výkonné moci, zejména pak Ministerstva spravedlnosti. Ústavnímu soudu je známo, že tato praxe je možná i v jiných státech (Francie, Švédsko, SRN, Itálie, Polsko, Slovensko, Rakousko), avšak pro posouzení této otázky je nutné přihlížet ke specifickým poměrům v České republice a k roli Ministerstva spravedlnosti při přípravě na soudcovskou funkci a při kariérním*

[12] THE BANGALORE PRINCIPLES OF JUDICIAL CONDUCT, bod 4.11, str. 5-6.
[13] THE BANGALORE PRINCIPLES OF JUDICIAL CONDUCT, bod 4.12, str. 6.

postupu soudců, stejně jako k délce přeložení a náplni činnosti přeložených soudců u jiných státních orgánů v jiných státech. Proto Ústavní soud setrval na svém právním názoru v nálezu Pl. ÚS 7/02 (č. 349/2002 Sb.) a nadále považuje přidělování soudců k plnění úkolů v rámci jiné větve státní moci za činnost odporující čl. 82 odst. 3 Ústavy, a vzhledem k tomu, že tento právní názor Ústavní soud již jednou vyslovil (nález Pl. ÚS 7/02), tak i čl. 89 odst. 2 Ústavy; v tomto ohledu se rovněž ztotožňuje s připomenutím navrhovatele ohledně požadavku zachování tzv. vnější či objektivní nezávislosti soudce, který by se takovým způsobem měl účastníkům řízení, ale i veřejnosti jevit."

Disciplinárny súd Slovenskej republiky uznal vinným sudcu Okresného súdu vo Zvolene za to, že prostredníctvom počítača vyhotovil návrh na začatie občianskoprávneho konania na zaplatenie 398.000 Sk proti určitej osobe (odporkyni) adresovaný tomuto okresnému súdu, za čo od navrhovateľa žiadal sumu 10.000 Sk. Podľa disciplinárneho súdu sa tým dopustil disciplinárneho previnenia podľa § 116 ods. 1 písm. b) v spojení s § 30 ods. 2 písm. f) zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich, za čo mu bolo podľa § 117 ods. 1 písm. b) zákona o sudcoch uložené disciplinárne opatrenie „zníženie funkčného platu o 10 % na obdobie troch mesiacov". V rozhodnutí disciplinárny súd okrem iného uviedol: *„Výsledky dokazovania vykonaného disciplinárnym súdom aj po zrušení napadnutého rozhodnutia nepochybne preukázali, že skutok uvedený vo výrokovej časti tohto rozhodnutia disciplinárneho súdu sudca spáchal a že tento skutok je v zmysle § 116 ods. 1 písm. b) v spojení s § 30 ods. 2 písm. f) zákona o sudcoch disciplinárnym previnením, pretože ide o správanie sudcu, ktoré vzbudzuje oprávnené pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti sudcu pri rozhodovaní, o nezaujatosti sudcu voči účastníkom konania a o úsilí ukončiť súdne konanie spravodlivo a bez zbytočných prieťahov, vo vzťahu k základným povinnostiam sudcu, v záujme záruky nezávislosti a nestrannosti výkonu sudcovskej funkcie dodržiavať Zásady sudcovskej etiky, prijaté dohodou o zásadách sudcovskej etiky uzavretej medzi Radou sudcov SR a ministrom spravodlivosti SR v Bratislave dňa 4.10.2001, podľa ustanovenia § 26 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z.z., vyjadrených najmä*

v Článku I. Povinnosti v občianskom živote, bod 1. a 3., podľa ktorého v súkromnom živote sudca dbá o svoju dôveryhodnosť aj tým, že nevstupuje do právnych vzťahov, ktoré by mohli narušiť vážnosť a dôstojnosť funkcie sudcu, a v Článku I. Povinnosti v občianskom v živote, bod 2. Mimopracovné aktivity sudcu, ods. 1, 2, 3, podľa ktorých sudca sa má vyhýbať aktivitám, ktoré by mohli byť prekážkou bezúhonného vykonávania, a svojou povahou a spôsobom financovania, či realizácie, ohroziť dôveru v jeho nezávislosť, sudca je povinný zdržať sa najmä finančných a obchodných aktivít, ktoré by mohli byť v rozpore s jeho nezávislosťou, riadnym plnením pracovných povinností, a v ktorých by mohol využívať svoje postavenie a úrad, výkon mimosúdnych aktivít nesmie narušovať dôstojnosť sudcovského úradu a dôveryhodnosť súdnictva. Na realizáciu týchto aktivít nesmie sudca bez povolenia a kompenzácie využívať sídlo súdu, jeho technické vybavenie či personál".(1 Ds 6/2004; Dso 11/2004, 1 Ds 6/2004)

Stanoviská etických komisií

Poradný výbor pre sudcovskú etiku, štát Florida:

Otázka: Smie sudca vytvoriť a prevádzkovať súkromnú webstránku navrhnutú pre študentov stredných škôl, zameranú na prípravu na štúdium na vysokej škole?
Odpoveď: Áno.

Otázka: Smie nedávno menovaný sudca inkasovať honorár za právne služby vykonané pred svojím menovaním do úradu?
Odpoveď: Áno.

Otázka: Smie sa sudca zúčastniť na panelovej diskusii, ktorá je súčasťou seminára kontinuálneho právnického vzdelávania sponzorovaného súkromnou organizáciou?
Odpoveď: Áno, pokiaľ má sudcova účasť vzdelávaciu povahu a nepropaguje produkty alebo materiály ponúkané touto organizáciou.

Otázka: Ak áno, musí ísť o neziskovú organizáciu?
Odpoveď: Nie.

Otázka: Smie sudca vyučovať v miestnej akadémii policajného zboru?
Odpoveď: Áno, pokiaľ tieto aktivity nevrhajú dôvodné pochybnosti na sudcovu schopnosť konať nestranne, neznižujú povesť sudcovského úradu alebo negatívne nezasahujú do riadneho výkonu sudcovských povinností.

Zhrnutie

Z výkonu mimosúdnych aktivít sudcu je úplne vylúčené vykonávanie inej právnej praxe. Niektoré aktivity sú však dovolené, resp. u sudcu sa dokonca predpokladajú. Predpokladané sú aktivity publikačné či prednášková činnosť, pričom za uvedené činnosti je možné poberať odmenu. Čoraz diskutovanejšou je téma zastávania akademických funkcií sudcami okrem iného preto, že sa uvedené subjekty môžu stávať účastníkmi súdnych sporov. Za menej kolíznu je považovaná účasť v kolektívnych akademických orgánoch (akademických senátoch).

Predpokladá sa účasť sudcov na aktivitách týkajúcich sa zefektívnenia výkonu spravodlivosti, skvalitnenia práva a právneho systému. Rovnako sa predpokladá účasť sudcov na aktivitách zameraných na posilnenie nezávislosti súdnej moci a integrity právnickej profesie.

Pokiaľ však majú vyššie uvedené ciele povahu legislatívnych aktivít, vhodnosť týchto aktivít je vnímaná rôzne. Podľa niektorých názorov sú legislatívne aktivity sudcov vhodné, najmä ak sú prednesené ako súčasť kolektívneho úsilia sudcov. Zároveň je potrebné poukázať na názory, podľa ktorých najmä legislatívna činnosť počas stáží na Ministerstve spravodlivosti nie je považovaná za vhodnú a je považovaná dokonca za nesystémovú, z hľadiska deľby moci. Poukazuje sa na riziko tzv. názorových monopolov, kedy si sudca zákon napíše, vykonáva školenia o tomto zákone a napokon vplýva na jeho výklad na súde.

Výkon funkcií v exekutíve vo forme stáží, či dokonca zastávanie vrcholných pozícii pri prerušení výkonu funkcie sudcu, je v praxi jednotlivých štátov ponímaný rôzne. Od judikovaného zákazu stáží sudcov na ministerstve spravodlivosti v Českej republike, až po prípustný prechod z funkcie sudcu do výkonu funkcie ministra spravodlivosti a späť do funkcie predsedu alebo sudcu Najvyššieho súdu v Slovenskej republike. Posledné novely zákona o sudcoch a prísediacich[14] na Slovensku zaviedli 5 ročnú lehotu od návratu sudcu z exekutívy, z funkcie poslanca Národnej rady SR, funkcie prezidenta, alebo z vedúcej pozície v štátnej správe, počas ktorej sa sudca nemôže uchádzať o funkciu predsedu alebo podpredsedu súdu. Uvažovať o ďalšom zúžení priestoru na Slovensku je však namieste, pretože kumulovanie funkcie sudcu s pozíciou vo výkonnej alebo zákonodarnej moci môže spochybňovať nestrannosť a nezávislosť súdnictva. V Kanade sa sudca počas výkonu funkcie sudcu nesmie zapojiť do politických funkcií. V prípade, ak sa sudca chce angažovať v politike, musí rezignovať na funkciu sudcu. Platí tam pravidlo „raz sudcom, navždy sudcom“.

[14] Zákon č. 385/2000 Z.z., z 5. októbra 2000 o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov

C. Občianske a charitatívne aktivity sudcu

Príklady úpravy v kódexoch

Podľa **kanadských Etických zásad pre sudcov**, sudcovia musia byť pri rozhodovaní a vo svojich rozhodnutiach nestranní a takými sa musia aj javiť[15]. Princípy a aplikačné pravidlá k tomuto bodu uvádzajú[16]:

1. Sudca je menovaný, aby slúžil verejnosti. Mnohí, ktorí zasadli na sudcovskú stolicu, zostávajú alebo si želajú byť aktívni v iných formách verejnej služby. Ako pre spoločnosť, tak aj pre sudcu je to prospešné, ale zároveň to so sebou nesie aj určité riziká. Preto je dôležité zaoberať sa obmedzeniami, ktoré prináša menovanie za sudcu vo vzťahu k jeho aktivitám v tejto oblasti.

2. Sudca vykonáva právo v prospech spoločnosti a preto by jeho izolácia, ktorá nie je absolútne nutná, neprispela k odborným a spravodlivým rozhodnutiam. Zámerom nie je zatvoriť justíciu do slonovinovej veže a vyžadovať od nej, aby prerušila všetky vzťahy s organizáciami, ktoré slúžia spoločnosti. Od sudcov sa neočakáva, že budú žiť na okraji spoločnosti, ktorej sú dôležitou súčasťou. Bolo by to v rozpore s efektívnym výkonom sudcovskej moci, ktorý si vyžaduje práve opačný prístup.

3. Presné mantinely, v rámci ktorých by sa sudcovia mali realizovať pokiaľ ide o občianske a charitatívne aktivity, sú v samotnej justícii i mimo nej predmetom diskusií. Nie je to prekvapivé, nakoľko táto otázka vyžaduje rovnováhu protichodných úvah. Na jednej strane stoja aspekty užitočné ako pre spoločnosť, tak aj pre justíciu. Uvedené je potrebné posúdiť vo svetle očakávaní a okolností konkrétnej spoločnosti. Na druhej strane môže takáto angažovanosť sudcov ohroziť vnímanie nestrannosti alebo prispieť k neprimeranému počtu

[15] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, 6. Impartiality, statement, str. 27
[16] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, 6. Commentary, C. Civic and Charitable Activity, str. 33

diskvalifikácii sudcov. V takom prípade by sa sudca mal vzdať tejto aktivity.

4. Sudca smie participovať na občianskych a charitatívnych aktivitách, ktoré nemajú negatívny dopad na jeho nestrannosť a nezasahujú nepriaznivo do výkonu sudcovských povinností. Sudca môže pôsobiť ako úradná osoba, riaditeľ, správca, alebo poradca (okrem oblasti práva) vo vzdelávacej, náboženskej, charitatívnej, dobrovoľníckej alebo občianskej organizácii, ak nie je motívom ekonomická alebo politická výhoda jej členov, a to s ohľadom na tieto obmedzenia:

(1) Sudca by nemal pôsobiť v organizácii, ak je pravdepodobné, že táto sa stane účastníkom konania, v ktorom bude tento sudca rozhodovať, alebo sa pravidelne zúčastňuje na súdnych konaniach pred iným súdom.

(2) Sudca by sa nemal zúčastňovať na získavaní finančných prostriedkov pre žiadnu vzdelávaciu, náboženskú, charitatívnu, dobrovoľnícku alebo občiansku inštitúciu alebo používať alebo umožniť používanie prestíže sudcovského úradu na takýto účel, hoci môže byť na zozname ako úradná osoba, riaditeľ alebo správca takejto organizácie. Sudca by sa nemal osobne zúčastňovať na nábore jej členov, ak by taký nábor mohol byť vnímaný ako nátlakový alebo bol vo svojej podstate mechanizmom na získavanie peňazí (fund-raising).

(3) Sudca by nemal poskytovať poradenstvo v oblasti investícií takýmto organizáciám, ale môže byť členom správnej rady, aj keď táto zodpovedá za schvaľovanie investičných zámerov.

5. Cieľom týchto opatrení je dosiahnuť prijateľnú rovnováhu medzi spoločenským angažovaním sa a zachovaním sudcovskej nestrannosti a poskytnúť tak sudcom potrebné usmernenie.

6. Sudcovia môžu byť členmi a riaditeľmi občianskych a charitatívnych organizácií a samozrejme uplatňovať slobodu

vierovyznania. Sudca by však nemal dovoliť, aby sa prestíž jeho úradu použila pri získavaní financií na špecifické účely, nech sú akokoľvek hodnotné. Z toho vyplýva, že sudcovia (okrem žiadostí zo strany ich kolegov – sudcov) by sa nikdy nemali osobne zúčastňovať na získavaní financií alebo prepožičať svoje meno v rámci finančných kampaní. Ak je sudca priamo zainteresovaný do získavania financií, právnici alebo iní účastníci súdneho konania, ktorí budú za týmto účelom oslovení, môžu byť v pokušení kúpiť si svojim príspevkom u sudcu priazeň. Okrem toho takým správaním sa sudca identifikuje s predmetom činnosti organizácie. Na druhej strane fakt, že sa sudcovo meno ako riaditeľa (alebo osoby zastávajúcej podobnú pozíciu) objaví na úradnom dokumente organizácie, nie je neprijateľný.

7. Sudcovia musia starostlivo zvážiť, či budú členmi orgánov v združeniach pôsobiacich v iných oblastiach ako tých, ktoré slúžia profesionálnym alebo vzdelávacím požiadavkám sudcov. Je neprijateľné (a zakázané), aby bol sudca členom predstavenstva obchodnej spoločnosti.

8. Ako je to s účasťou na dobrovoľníckej práci organizovanej obecnými, charitatívnymi, náboženskými a vzdelávacími organizáciami? Mnohé z nich sa uchádzajú o finančné prostriedky zo zdrojov kontrolovaných vládou. S výnimkou financií určených pre riadny výkon spravodlivosti je neprijateľné, aby sa sudca osobne podieľal na ich získavaní. Členovia správnej rady nesú zodpovednosť za chod organizácie. Organizácia sa môže stať účastníkom súdneho sporu – či už ako navrhovateľ alebo odporca, pre porušenie vládnych nariadení rôzneho druhu alebo sa inak stať predmetom verejného sporu. Akákoľvek z týchto situácií môže vrhnúť na sudcu alebo jeho kolegov nepriaznivé svetlo a vzbudiť obavy z absencie nestrannosti. Ostatní členovia správnej rady sa môžu na sudcu obracať s prosbou o radu v právnych veciach. Je však nevhodné, aby sudca poskytoval také rady.

Príručka správania sudcu, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska[17], upravuje oblasť občianskych aktivít sudcu nasledovne:

1. Mnoho sudcov bolo pred svojím vymenovaním aktívnych v mimovládnych organizáciách, najmä, hoci nie výlučne, vzdelávacích, charitatívnych a náboženských. Hoci pokračujúce pôsobenie v takých organizáciách nemusí byť nevhodné, je potrebné dať pozor, aby nejakým spôsobom nekompromitovalo sudcovskú nezávislosť alebo neohrozovalo status sudcovského úradu. Tieto aktivity by nemali byť natoľko zaťažujúce alebo časovo náročné, aby neprimerane zasahovali do výkonu sudcovských povinností a rovnako by nemali zahŕňať aktívne riadenie podniku.

2. Sudcovia sa môžu vhodným spôsobom zúčastňovať na spravovaní vzdelávacích, charitatívnych alebo náboženských organizácií. Treba však starostlivo zvážiť, či a do akej miery by sa malo sudcovo meno spájať s aktivitami súvisiacimi so získavaním financií, hoci aj v prípade charitatívnych organizácií. Verejnosť by to mohla vnímať ako vytváranie pocitu zaviazanosti voči donorom. Za istých okolností, napríklad v prípade neziskových organizácií, ktoré podporujú prácu súdov, táto výhrada odpadá.

Podľa **Bangalórskych zásad správania sudcov,** sa sudca môže spolu s ostatnými sudcami podieľať na vytváraní profesijných združení a iných organizácií reprezentujúcich záujmy sudcov.

Stanoviská etických komisií a Súdnej rady SR

Súdna rada Slovenskej republiky vo svojom stanovisku k členstvu predsedu Krajského súdu v Košiciach vo vedení Hokejového klubu Košice uviedla, že *„Po oboznámení sa s písomným stanoviskom predsedu, stanovami združenia, registrom ministerstva vnútra*

[17] http://www.supremecourt.gov.uk/docs/guide_to_judicial_conduct.pdf

a výpisom z obchodného registra Súdna rada SR prijala hlasmi všetkých 17 prítomných členov, že členstvo sudcu ...v správnej rade HC Občianske združenie Košice je zlučiteľné s funkciou sudcu.“[18]

Súdna rada SR sa vo vyššie uvedenom stanovisku vyjadrovala k medializovaným informáciám, podľa ktorých sa uvedený predseda súdu má vo vedení hokejového klubu stretávať s podnikateľmi a manažérmi podnikov (okrem iných s viceprezidentom spoločnosti U.S. Steel Košice, manažérom oceliarní, akcionárom a riaditeľom podniku Frucona, a inými). Podľa medializovaných informácií má ísť o významných zamestnávateľov, ktorí vedú súdne konania prebiehajúce na košických súdoch. Zároveň občianske združenie HC Košice, vo vedení ktorého je predseda súdu, je jediným spoločníkom obchodnej spoločnosti HC Košice, s. r. o., ktorá má v obchodnom registri v predmete činnosti zapísaných dvadsaťpäť oblastí (predmetov) podnikania.[19]

Odpovede **Poradného výboru pre sudcovskú etiku, štát Florida:**

Otázka: Smie byť sudca členom novovytvoreného výboru neziskovej organizácie s názvom Ženy v ohrození?
Odpoveď: Nie.

Odpovede **Washingtonského poradného výboru pre etiku, štát Washington:**

Otázka: Môže byť sudca členom organizácie, ktorej deklarovaný cieľ je podpora práv žien, a ak medzi jej aktivity patrí lobing a priama účasť na súdnych konaniach?
Odpoveď: Kódex správania ustanovuje obmedzenia, ktoré bránia sudcovi v účasti na politických aktivitách, okrem tých, ktorých cieľom je zlepšenie práva, právneho systému a vymáhateľnosti práva. Kódex

[18] http://www.sudnarada.gov.sk/sudna-rada-sr-predseda-sudu-volkai-moze-posobit-aj-v-spravnej-rade-hc-obcianske-zdruzenie-kosice/
[19] http://kosice.korzar.sme.sk/c/5813593/sef-sudu-moze-zostat-vo-vedeni-hc-kosice.html#ixzz1uVPPsTTd

rovnako neumožňuje sudcovi prispievať na politickú organizáciu. Na inom mieste zasa jasne ustanovuje, že sudcovia by nemali zverejňovať svoje názory na sporné právne a politické otázky.

Na druhej strane sudcovia môžu participovať na aktivitách, ktoré nemajú negatívny vplyv na ich nestrannosť a nezasahujú do výkonu ich sudcovských povinností za predpokladu, že daná organizácia alebo združenie nie je pravidelným účastníkom súdnych sporov.

1) Sudca by teda nemal byť členom organizácie, ktorá sa pravidelne zúčastňuje na sporových súdnych konaniach a zaujíma stanoviská k sporným právnym a politickým otázkam.

2) Ak sa daná organizácia pravidelne zapája do sporových súdnych konaní a zaujíma stanoviská k sporným právnym a politickým otázkam, sudca by si nemal zakúpiť vstupenku na výročné fund-raisingové podujatie usporiadané touto organizáciou. Nie je pritom dôležité, či má vstupenka iba doplnkový význam, pretože ak je podujatie interpretované ako fund-raising, vzniká dojem, ktorý nemožno prekonať, že sudca v skutočnosti podporuje ciele a aktivity takej organizácie. To na druhej strane nebráni sudcovi v návšteve spoločenských večierkov, plesov a podobných podujatí, pokiaľ nie sú prezentované ako fund-raising.

3) Sudca by sa nemal zúčastňovať na takých podujatiach, ani finančne prispievať vo fund-raisingových aukciách takých organizácií

Zhrnutie

Právo sudcu združovať sa patrí k základným práva a môže byť obmedzené len zákonom. Vo všeobecnosti sa nepovažuje za vhodnú izolácia sudcu a jeho život na okraji spoločnosti. Sudcovia majú byť jej aktívnou súčasťou. Ako konštatujú kanadské etické zásady, justícia a jej členovia nemajú byť zatvorení vo „veži zo slonoviny“. Pri hľadaní vhodnej miery občianskych a charitatívnych aktivít sudcu je potrebné

vyvažovať prínos sudcovej angažovanosti pre spoločnosť a justíciu, na druhej strane zohľadniť riziko ohrozenia nestrannosti sudcu. Jednoznačné odmietavé stanoviská sú k akýmkoľvek aktivitám sudcu, ktoré by mali charakter, či dokonca náznak účasti na získavaní finančných prostriedkov (fund-raising). Za nevhodnú je považovaná spolupráca s organizáciou, ktorá sa pravidelne zapája do sporových súdnych konaní a zaujíma stanoviská k sporným právnym a politickým otázkam. Nie je významné, akú pozíciu sudca zastáva v organizácii, nemal by však poskytovať poradenstvo v oblasti práva a realizovať ekonomicky a politicky motivovanú činnosť.

Mieru angažovania možno uzavrieť vo všeobecnej, hodnotovej rovine tak, že sudca sa môže angažovať v občianskych a charitatívnych aktivitách, pokiaľ tieto nemajú negatívny dopad na jeho nestrannosť a nezasahujú nepriaznivo do výkonu sudcovských povinností. Tieto kritériá je potrebné použiť pri každej potenciálnej aktivite jednotlivo. Ako ukazujú vyššie uvedené stanoviská, uplatnenie týchto kritérií vo výsledku znamená širokú škálu medzi zakázaným a naopak tolerovaným správaním – od zákazu zakúpenia vstupenky na fund-raisingové podujatie organizácie, až po účasť vo vedení športového klubu, ktorý je jediným spoločníkom obchodnej spoločnosti.

D. Kontakt sudcov s advokátmi a iné sociálne kontakty

Príklady úpravy v kódexoch

Podľa **Správy Európskej siete súdnych rád k sudcovskej etike** (konkrétne podľa ustanovenia nazvaného *„Povinnosť správať sa dôstojne")* sudca vo svojich profesionálnych kontaktoch v rámci justičného systému, a vo svojich kontaktoch s advokátmi, prokurátormi, občanmi, ako aj predstaviteľmi médií by mal prejavovať zdvorilosť a intelektuálnu múdrosť. Správa zároveň uvádza, že rešpekt a schopnosť načúvať stranám sporu, advokátom, administratívnemu personálu a kolegom sú vlastnosti, ktoré spoločnosť od sudcu automaticky očakáva. Rešpekt možno definovať ako úctivý ohľad venovaný osobám, zásadám a inštitúciám. V spojitosti so sudcovskými povinnosťami môže byť rešpekt vnímaný ako schopnosť sudcu brať do úvahy ako úlohy, tak aj dôstojnosť osôb zainteresovaných v súdnom spore, a to ohľaduplne a s úctou.[20]

V zmysle **Príručky správania sudcu Spojeného kráľovstva,** je stretávanie predstaviteľov justície a advokátskej profesie už dlhodobou tradíciou. Deje sa tak pri formálnych príležitostiach, ako sú večere, ako aj pri menej formálnych príležitostiach. Jedna vec je spoločenská opodstatnenosť udržiavať istú úroveň sociálnej kolegiality s príbuznou profesiou, druhá vec, ovplyvnená zdravým úsudkom, je vyhýbať sa priamym kontaktom s jednotlivými členmi tejto profesie, ktorí sa zúčastňujú na prebiehajúcich súdnych sporoch, ktoré sudca pojednáva.

Tento kódex (príručka správania) ďalej ustanovuje, že prijímanie pozvaní zo strany sudcu na pracovné obedy a večere s právnikmi a inými odborníkmi a verejnými činiteľmi alebo predstaviteľmi, pri ktorých účasť sudcu možno rozumne vnímať ako výkon verejnej služby alebo profesionálnej povinnosti a ktoré v sebe neobsahujú

[20] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, 2.2. Duty of dignity, str. 11

nijakú mieru záväzku, je úplne prijateľné. Na druhej strane treba byť obozretný, ak ide o účasť na podujatiach, ktoré sú legitímnymi marketingovými alebo reklamnými činnosťami, napríklad zo strany advokátskej komory alebo advokátskych kancelárií či právnických firiem alebo profesijných združení, kde by účasť sudcu mohol niekto vnímať ako snahu zapôsobiť na klientov alebo potenciálnych klientov.[21]

V súvislosti s účasťou na verejných diskusiách tento kódex upozorňuje, že treba dávať pozor na to, na akom mieste a pri akej príležitosti sudca vystupuje, aby si verejnosť jeho osobu nespájala s konkrétnou organizáciou, skupinou alebo prípadom. Sudca by mal svoju účasť odmietnuť, ak by malo vzniknúť podozrenie, že je s danou organizáciou (vrátane advokátskych kancelárií) alebo skupinou nejako spriaznený.

K iným sociálnym aktivitám kódex uvádza, že je potrebné ich posudzovať vo svetle sudcovej povinnosti udržovať dôstojnosť svojho úradu a vyhýbať sa kontaktom s osobami alebo inštitúciami, ktoré by mohli nepriaznivo ovplyvniť sudcovu schopnosť vykonávať svoje povinnosti.

Podľa **Etického kódexu sudcov Litovskej republiky**[22] by mal sudca v súlade so zásadou svedomitosti reagovať na porušenie zákona a profesionálnej etiky zo strany iných sudcov, prokurátorov a advokátov. Kódex však neobsahuje bližšiu špecifikáciu toho, ako by mal sudca reagovať.

Podľa **kanadských Etických zásad pre sudcov** je citlivou otázkou, či a za akých okolností by sa mal sudca sťažovať na právnika jeho zodpovedajúcemu stavovskému orgánu. Taký krok môže ovplyvniť schopnosť sudcu pokračovať v pojednávaní, na ktorom sa daný

[21] GUIDE TO JUDICIAL CONDUCT (2009), United Kingdom Supreme Court, Gifts and hospitality,
[22] http://www.teismai.lt/en/the-judicial-ethics-and-discipline-commission/about-commision/, (schválený Valným zhromaždením litovských sudcov 28. júna 2006)

právnik zúčastňuje, nakoľko tým môže vzbudiť odôvodnený dojem, že je proti takému právnikovi alebo jeho klientovi zaujatý. Na druhej strane sudca je v postavení, ktoré mu umožňuje sledovať správanie právnikov na súde. Vo všeobecnosti platí, že sudca by mal bez váhania podniknúť všetky potrebné kroky, ak disponuje jasnými a spoľahlivými dôkazmi o vážnom pochybení v správaní právnika alebo o hrubej nekompetentnosti právnika. Sudca bude musieť starostlivo zvážiť, či je v záujme spravodlivosti, aby počkal na koniec procesu alebo dané okolnosti vyžadujú skorší zásah, aj keď bude v predsedaní súdnemu procesu pokračovať.[23]

Judikatúra

Najvyšší súd Slovenskej republiky v uznesení, ktorým rozhodol, že členovia senátu Krajského súdu v Žiline nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, okrem iného uviedol: *„Pokiaľ odporca 1/ za okolnosť zakladajúcu možnosť vzniku pochybností o nezaujatom prístupe namietaných sudcov označil kolegiálny vzťah manžela zástupkyne navrhovateľa, ktorý je sudcom Krajského súdu v Žiline k ostatným sudcov tohto súdu, považuje Najvyšší súd Slovenskej republiky za potrebné uviesť, že samotná okolnosť, že manžel zástupkyne účastníka je sudcom odvolacieho súdu a kolegom namietaných sudcov tohto súdu, nemôže byť bez ďalšieho dôvodom pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. Vzťahy sudcov navzájom vo všeobecnosti sú neutrálne, budované na princípoch profesionálnej spolupráce, riešenia obdobných pracovných úloh a problémov. Takéto kolegiálne vzťahy sudcov nemožno bez ďalšieho považovať za okolnosť vzbudzujúcu pochybnosť o nezaujatosti sudcu. Až v prípade, že kolegiálny vzťah sudcov nadobudol osobný (napr. priateľský) charakter, môže vykazovať právne významné znaky z hľadiska § 14 ods. 1 O.s.p.; o takýto prípad však v prejednávanej veci nejde. V danom prípade odporca l/ vyvodzoval zaujatosť sudcov Krajského súdu v Žiline bez toho, aby tvrdil a preukázal, že*

[23] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, 4. Diligence; Commentary, Contributions to the Administration of Justice Generally, str. 22

v prejednávanej veci ich vzťah k zástupkyni navrhovateľa prekročil prípustné medze vzťahu sudcu a advokáta, a že sa dostal do štádia, v ktorom (už) možno mať (objektívne) pochybnosti o jej nezaujatosti. Nakoľko Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil žiadnu takú okolnosť, ktorá by mohla byť považovaná za relevantnú z hľadiska § 14 ods. 1 O.s.p., nevyhovel vznesenej námietke zaujatosti a rozhodol tak, že sudcovia uvedení vo výroku tohto uznesenia nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania tejto veci." (7 Nc 27/2011)

Najvyšší súd Slovenskej republiky v uznesení, ktorým rozhodol, že sudca Krajského súdu v Banskej Bystrici nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci, okrem iného uviedol: „*Najvyšší súd Slovenskej republiky pri posudzovaní námietky zaujatosti vznesenej proti menovanému sudcovi vzal na zreteľ, že vzťahy medzi sudcami a advokátmi vo všeobecnosti vykazujú znaky profesionality, vecnosti a neosobnosti. Až v prípade, že by určitý vzťah sudcu k advokátovi prekročil prípustné medze a stratil by uvedené rysy, prichádzalo by do úvahy vylúčenie sudcu. Skutočnosť, že v tom – ktorom konaní boli tieto hranice prekročené, musí preukázať účastník konania, ktorý namieta zaujatosť sudcu.*" (7 Nc 50/2011)

Zaujímavé je v tejto oblasti rozhodnutie **Okresného súdu Bratislava I v Bratislave**, sp. zn. 21 C 57/06, zo dňa 28.4.2009, ktorým súd zamietol žalobu sudcu na ochranu osobnosti, podanú voči vydavateľstvu. Sudca sa snažil preukázať, že utrpel zásah v profesnej oblasti a zníženie ľudskej dôstojnosti, a to zmenou vzťahov s jeho priateľmi advokátmi. Súd v odôvodnení uviedol: „*Podľa názoru súdu výpoveďami advokátov, priateľov, nie je možné v prípade sudcu /bolo by možné v prípade advokáta/ preukázať, že na strane sudcu došlo k následkom zásahu v profesnej oblasti, k zníženiu ľudskej dôstojnosti a vážnosti sudcu v značnej miere, keď advokáti, priatelia sa s ním po uverejnení negatívnych informácií prestali kamarátiť, prestali spolu športovať, chodiť na pivo, na spoločenské podujatia, prestali sa vzájomne navštevovať, telefonovať si. Podľa § 30 ods. 1 zákona číslo 385/2000 Z. z o sudcoch a prísediacich, kde sú uvedené základné povinnosti sudcu, v občianskom živote, pri výkone funkcie sudcu, aj po*

jeho skončení sa sudca musí zdržať všetkého, čo by mohlo narušiť vážnosť a dôstojnosť funkciu sudcu, alebo ohroziť dôveru v nezávislé, nestranné a spravodlivé rozhodovanie súdov. Podľa citovaného ustanovenia sa má sudca teda zásadne vyhýbať blízkym priateľským kontaktom s advokátmi, ktorí následne v súdnych sporoch, v ktorých sudca rozhoduje, zastupujú účastníkov konania, pretože môžu existovať pochybnosti o ich nestrannom a spravodlivom rozhodovaní.“

Stanoviská etických komisií

Odpovede **Poradného výboru pre sudcovskú etiku, štát Florida:**

Otázka: Vyžaduje sa, aby sa sudca diskvalifikoval (t.j. aby sa nechal vylúčiť z prejednávania veci) v prípade, ak sa zamestnanec právnickej firmy, v ktorej je zamestnaný sudcov syn ako advokát, objaví ako právny zástupca pred sudcom?
Odpoveď: Áno.

Otázka: Smie sudca viesť seminár, na ktorom prezentuje advokátom informácie, návrhy a postrehy, ako správne komunikovať prípad pred súdom?
Odpoveď: Áno.

Otázka: Smie si sudca pridať právnikov, ktorí zastupujú klientov na súde, na ktorom sudca rozhoduje, do zoznamu “priateľov” na sociálnej sieti a dovoliť týmto právnikom, aby si pridali jeho medzi svojich “priateľov”?
Odpoveď: Nie.

Otázka: Môže sudca umožniť advokátovi prístup na stránku so svojim osobným profilom na sociálnej sieti ako svojmu “priateľovi”, ak na svojom profile zverejní trvalé a dobre viditeľné prehlásenie, že termín “priateľ” treba interpretovať tak, že daná osoba je sudcov známy, a nie “priateľ” v tradičnom zmysle slova?
Odpoveď: Nie.

Odpovede **Washingtonského poradného výboru pre etiku, štát Washington:**

Otázka: Do akej miery sa od sudcu vyžaduje, aby zverejnil svoje bývalé vzťahy s právnickými firmami alebo advokátmi, v ktorých alebo s ktorými v minulosti praxoval?
Odpoveď: Sudca musí pred stranami sporu priznať a nechať zaprotokolovať do zápisnice akékoľvek jemu známe minulé vzťahy s právnickou firmou zúčastnenou v spore alebo s advokátom zastupujúcim niektorú zo strán, ktoré by u rozumnej, nezaujatej a informovanej osoby mohli vyvolať podozrenie, že sudca je zaujatý alebo že existuje potenciálna hrozba konfliktu záujmov.

Zhrnutie

Vzťahy medzi sudcami a advokátmi sú predpokladané ako prejav kolegiality medzi profesiami. Sú považované za spoločensky opodstatnené. Rôzny prístup je v definovaní miery a charakteru prípustného kontaktu medzi sudcami a advokátmi. Na jednej strane škály prísnosti pri hodnotení vzťahu sudca – advokát, je odporúčanie vyhýbať sa akýmkoľvek priamym kontaktom s advokátmi, ktorí sa zúčastňujú prebiehajúcich súdnych sporov, ktoré sudca pojednáva (Spojené kráľovstvo), prípadne pokyn odmietnuť účasť na podujatiach, diskusiách, ak by mohlo vzniknúť podozrenie zo spriaznenosti, napr. s konkrétnou advokátkou kanceláriou (Kanada), až po reštrikcie v jednotlivostiach spočívajúce v zákaze pridať si advokáta za priateľa na sociálnych sieťach (Florida). Slovenské súdy považujú za potenciálne kolíznu s požiadavkou sudcovskej nestrannosti inú, intenzívnejšiu mieru kontaktu. Za problematický je považovaný až priateľský či blízky priateľský vzťah sudcu a advokáta, ktorý zastupuje vec pojednávanú týmto sudcom. V tomto kontexte je potrebné poukázať na rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Gautrin a ďalší proti Francúzsku z roku 1998, ktorý opisuje uplatnenie tzv. testu posúdenia nestrannosti. V prvom z uvedených testov ide o zistenie osobného presvedčenia

daného sudcu v danom prípade a v druhom teste o zistenie, či sudca poskytol dostatočné garancie na vylúčenie akejkoľvek legitímnej pochybnosti v tomto ohľade. ESĽP v tejto veci uviedol, že v danom prípade bol relevantný iba druhý (objektívny) test. Aj samotné zdanie zohráva istú dôležitosť a stanovisko sudcu o svojej nestrannosti je dôležité, ale nie rozhodujúce. Za rozhodujúce ESĽP považoval, či existuje legitímny dôvod na obavu, že daný orgán je nestranný, alebo či obavu možno považovať za objektívne podloženú (viac k uvedenému rozhodnutiu v kapitole o Sudcovskej nestrannosti). Subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa podľa judikatúry ESĽP musí podriadiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Preukazovanie intenzity vzťahu medzi sudcom a advokátom, t.j. či tento vzťah možno považovať za priateľský alebo blízky priateľský, môže byť v praxi problematické. V záujme posilnenia dôvery v súdnictvo a v jeho nestranné rozhodovanie, by pri posudzovaní vzťahov medzi sudcami a advokátmi malo byť v zásade preferované objektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti, samozrejme ak existujú legitímne pochybnosti o nestrannosti sudcu.

Etický kódex sudcov na Slovensku neobsahuje ustanovenia týkajúce sa kontaktu sudcov s advokátmi.

E. Prijímanie darov a pohostenia

Príklady úpravy v kódexoch

Podľa **Bangalórskych zásad správania sudcov** je prijímanie darov upravené nasledovne:

Zásada:
Slušné vystupovanie, ktoré je zjavné aj navonok, je neodmysliteľné pre výkon všetkých aktivít sudcu.

Aplikácia:
1. Sudca a členovia jeho rodiny nesmú požadovať alebo prijať žiaden dar, zálohu alebo priazeň vo vzťahu k ničomu, čo sudca urobil, má urobiť alebo môže opomenúť v spojitosti s výkonom jeho povinností sudcu.

2. Sudca nesmie vedome povoliť zamestnancom súdu alebo iným jemu podriadeným pracovníkom, aby požiadali alebo prijali akýkoľvek dar, zálohu alebo výhodu vo vzťahu k ničomu, čo sudca urobil, má urobiť alebo môže opomenúť v spojitosti s výkonom jeho povinností sudcu.

3. Sudca môže prijať symbolický dar, ocenenie alebo benefit ako niečo primerané okolnostiam, pokiaľ taký dar, ocenenie alebo benefit nemôžu byť vnímané, že boli poskytnuté so zámerom ovplyvniť sudcu pri výkone jeho povinností alebo inak vzbudiť zdanie zaujatosti.[24]

Príručka správania sudcu Spojeného kráľovstva uvádza k prijímaniu darov a pohostenia nasledovné:

1. Pri zvažovaní, či akceptovať nejaký dar alebo formu pohostenia, je na mieste opatrnosť. V tejto súvislosti je nevyhnutné rozlišovať medzi

[24] THE BANGALORE PRINCIPLES OF JUDICIAL CONDUCT, Value 4:PROPRIETY, Application 4.14 – 4.16

prijatím daru alebo nejakej formy pohostenia nesúvisiacich so sudcovským úradom, napr. od členov rodiny alebo blízkych priateľov a darmi a pohostinnosťou, ktorá nejakým spôsobom súvisí so sudcovským úradom alebo by sa mohla javiť, že súvisí so sudcovským úradom. Vo vzťahu k druhej kategórii by sudcovia mali byť obozretní voči akýmkoľvek krokom, ktoré by mohli byť vnímané tak, že podkopávajú ich nestrannosť. Sudcovia by mali byť preto ostražití, keď prijímajú akýkoľvek dar alebo pohostinnosť, ktorý by mohol nejakým spôsobom súvisieť s ich úradom a mohol by sa vykladať ako pokus získať na niečiu stranu sudcovu priazeň.

2. Voči prijatiu skromného daru alebo pohostinnosti ako symbolu ocenenia v závislosti od okolností nemožno spravidla nič namietať. Napríklad sudca, ktorý má prejav alebo participuje na nejakej verejnej alebo súkromnej funkcii, by nemal mať problém s prijatím malého symbolického ocenenia.

3. Prijímanie pozvaní na pracovné obedy a večere právnikmi a inými kvalifikovanými odborníkmi a verejnými činiteľmi alebo predstaviteľmi, pri ktorých účasť sudcu možno rozumne vnímať ako výkon verejnej služby alebo profesionálnej povinnosti a ktoré v sebe neobsahujú nijakú mieru záväzku, je úplne prijateľné.

4. Na druhej strane treba byť obozretný, ak ide o účasť na podujatiach, ktoré sú legitímnymi marketingovými alebo reklamnými činnosťami, napríklad zo strany advokátskej komory alebo advokátskych kancelárií či právnických firiem alebo profesných združení, kde by účasť sudcu mohol niekto vnímať ako snahu zapôsobiť na klientov alebo potenciálnych klientov.

5. Je samozrejmé, že sudcovia nesmú zneužívať status a prestíž sudcovského úradu na získavanie osobnej priazne alebo výhod.

6. V situáciách, v ktorých má sudca pochybnosti o vhodnosti prijatia konkrétneho daru alebo pohostinnosti, mal by požiadať o radu predsedu príslušného súdu.[25]

V súlade so „zásadou čestnosti a obetavosti" obsiahnutou v **Etickom kódexe sudcov Litovskej republiky**, by mal byť sudca nepodplatiteľný, neprijímať žiadne dary, peniaze, neopätované služby alebo iné prejavy priazne, špeciálne privilégiá a zľavy alebo iné služby zo strany fyzických alebo právnických osôb, ak by to mohlo spôsobiť konflikt záujmu, alebo inak ovplyvniť súdne konanie.[26]

Stanoviská etických komisií

Odpovede **Poradného výboru pre sudcovskú etiku, štát Florida:**

Otázka: Smie sudca vystúpiť ako pozvaný rečník na večeri na počesť príslušníkov polície a iných bezpečnostných zložiek, pokiaľ podujatie nie je fund-raising?
Odpoveď: Áno.

Otázka: Smie sudca prijať pozvanie na poľovačku s manželom bývalej účastníčky súdneho sporu, konanej na pozemku, ktorý je v správe jej rodiny?
Odpoveď: Nie.

Stanovisko uvedeného výboru k účasti na vzdelávacom seminári:

Sudcova prítomnosť na vzdelávacom seminári, ktorý je sponzorovaný asociáciami trestných právnikov je povolená, len ak sudca osobne zaplatí za takýto seminár, nedostane žiadne dary za účasť a sudcova účasť nebude použitá na propagovanie takýchto seminárov.

[25] GUIDE TO JUDICIAL CONDUCT (2009), United Kingdom Supreme Court, 5 PROPRIETY,Gifts and hospitality
[26] CODE OF ETHICS OF THE JUDGES OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA, Article 12. Honesty and selflessness

Zhrnutie

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, úprava prijímania darov a pohostenia je rôzna. V niektorých krajinách je stanovený zákaz prijímania akýchkoľvek darov, v iných je prípustné prijímanie symbolických darov a ocenení za predpokladu, že nemôžu byť vnímané ako poskytnuté za účelom ovplyvnenia sudcu pri výkone jeho povinností alebo inak vzbudiť zdanie zaujatosti. Súvislosť poskytnutého daru alebo ocenenia s výkonom sudcovského úradu je významným kritériom aj v krajinách, ktoré prijímanie darov sudcami považujú za akceptovateľné. Za akceptovateľné sa považujú najmä dary od členov rodiny a blízkych priateľov. Prijímanie pohostenia, napr. vo forme pracovných obedov a večerí, sú považované za prijateľné, pokiaľ účasť na nich je možné vnímať ako výkon verejnej služby. Zároveň je sudca vyzývaný k obozretnosti pri každom pozvaní na takéto podujatia, pokiaľ by mohla byť ohrozená jeho nestrannosť.

K časti I.
Povinnosti v občianskom živote – verejný život sudcu

Etický kódex sudcov na Slovensku:

I.3. Verejný život sudcu

1. Výkon svojich politických práv využíva sudca primerane tak, aby jeho činnosť neohrozovala dôveru v riadny výkon funkcie sudcu a súdnictva.

2. Svojím občianskym životom a svojím správaním na verejnosti má byť sudca príkladom dobrých spoločenských spôsobov a osobnej dôstojnosti.

3. Sudca sa má vyhýbať spoločnosti, miestam a osobám, ktoré by ho mohli kompromitovať.

Príklady úpravy v kódexoch

Podľa **Bangalórskych zásad správania sudcov, sa** „spôsobilosťou“ nazýva nasledovná zásada: Slušné vystupovanie, ktoré je zjavné aj navonok, je neodmysliteľné pre výkon všetkých aktivít sudcu.

V nadväznosti na túto zásadu aplikačné pravidlá týkajúce sa aj verejného života sudcu sú nasledovné:

1. Sudca sa musí vyhýbať nevhodnému správaniu, ako aj zdaniu nevhodného správania vo všetkých svojich činnostiach.

2. Ako objekt nepretržitej pozornosti zo strany verejnosti musí sudca akceptovať určité obmedzenia, ktoré môžu byť bežným občanom

vnímané ako bremeno. Sudca by sa mal správať spôsobom, ktorý je v súlade s dôstojnosťou jeho úradu.

3. Sudca by sa mal v rámci vzťahov s jednotlivými kolegami z odvetvia práva, ktoré pravidelne pestuje na súde, vyhýbať situáciám, ktoré by mohli vzbudiť dôvodné podozrenie alebo zdanie zvýhodňovania alebo zaujatosti.

4. Sudca má podobne ako každý iný občan právo na slobodu prejavu, vyznania, združovania a zhromažďovania, pri výkone týchto práv by sa mal zakaždým správať tak, aby chránil dôstojnosť sudcovského úradu, ako aj nestrannosť a nezávislosť súdnej moci.

5. Sudca nesmie dovoliť svojej rodine, sociálnym alebo iným vzťahom, aby neoprávnene ovplyvňovali jeho správanie a rozhodovanie ako sudcu.

6. Sudca nesmie využívať prestíž svojho úradu na sledovanie súkromných záujmov, záujmov svojej rodiny ani nikoho iného, vzbudzovať alebo dovoliť iným osobám vzbudzovať dojem, že niekto je v postavení, z ktorého môže nevhodným spôsobom ovplyvňovať výkon jeho sudcovských povinností.

7. Sudca sa môže spolu s ostatnými sudcami podieľať na vytváraní profesijných združení a iných organizácií reprezentujúcich záujmy sudcov.[27]

Podľa **Správy Európskej siete súdnych rád k sudcovskej etike,** je sudca povinný konať zdržanlivo a diskrétne. K tejto povinnosti uvádzajú, že verejný záujem je novým vodidlom úloh a povinností sudcov. Pri posudzovaní povinností konať zdržanlivo a diskrétne sa prihliada na pohľad občana a jeho uistenie, ku ktorému je oprávnený. Sudca musí urobiť všetko preto, aby pri výkone svojej funkcie nepoškodil dôveru jednotlivcov voči nemu.

[27] THE BANGALORE PRINCIPLES OF JUDICIAL CONDUCT, Value 4:PROPRIETY

Povinnosť zachovávať zdržanlivosť a prejavovať diskrétnosť, je kompromisom medzi právami sudcu ako občana, a obmedzeniami, ktoré má ako sudca.[28]

Podľa **kanadských Etických zásad pre sudcov** by sa sudcovia mali snažiť správať bezúhonne, aby tým podporovali a posilňovali dôveru verejnosti v justíciu. Sudcovia by mali urobiť všetko preto, aby ich správanie z pohľadu rozumne zmýšľajúcich, nezaujatých a informovaných osôb nevzbudzovalo pochybnosti.

Stanoviská

Sudcovská rada Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo svojom uznesení č. 53/2011 odložila podnet ministerky spravodlivosti voči štyrom sudcom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Dôvodom rozhodnutia Sudcovskej rady Najvyššieho súdu bolo, že konanie sudcov *„prezentovaného audiovizuálnym záznamom nenapĺňa znaky žiadneho disciplinárneho previnenia. Otvára sa však škála problémov súvisiacich s otázkou oprávnenosti a zákonnosti získania audiovizuálnych záberov zo súkromného stretnutia, zverejňovanie tvárí sudcov bez ich súhlasu a pod. Vzhľadom na uvedené, členovia sudcovskej rady navrhli podnet ministerky spravodlivosti odložiť. Ministerka spravodlivosti má právomoc sama iniciovať disciplinárne konanie.“*[29]

Čo sa týka udalosti, ktorá bola predmetom posudzovania sudcovskej rady, išlo o situáciu, kedy sa štyria sudcovia Najvyššieho súdu spolu s ďalšími sudcami, predstaviteľom prokuratúry a advokátom zúčastnili spoločnej oslavy v bare Bonano, ktorého interiér bol dekorovaný rekvizitami s mafiánskou tematikou. Jeden z účastníkov mal na verejnom priestranstve zabávať zúčastnených aj parodovaním masového vraha Ľubomíra Harmana z Devínskej Novej Vsi (ktorý

[28] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, 4. The duty of reserve and discretion, str. 14
[29] http://www.supcourt.gov.sk/data/files/454_2011-07-18-zapisnica.pdf, Zápisnica z riadneho zasadnutia Sudcovskej rady pri Najvyššom súde Slovenskej republiky, konaného 18. júla 2011. Str. 2-3.

v auguste 2010 zastrelil 8 obyvateľov sídliska Devínska Nová Ves), a to s použitím rekvizít, ktoré ho pripomínali[30]. Ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská požiadala sudcovské rady v Čadci, Žiline a pri Najvyššom súde SR, kde sudcovia pôsobia, k zaujatiu stanoviska.

Zhrnutie

Nároky na správanie sudcu v občianskom živote, ktoré vyplývajú z jednotlivých kódexov, sú odôvodnené záujmom nepoškodiť dôveru jednotlivcov v súdnictvo, a naopak snahou túto dôveru vhodným správaním podporovať a posilňovať. Účelom ustanovení etických kódexov je zároveň chrániť dôstojnosť sudcovského úradu, nestrannosť a nezávislosť súdnej moci. Povinnosť vyhýbať sa nevhodnému správaniu, povinnosť vyhýbať sa situáciám, ktoré by mohli vzbudiť dôvodné podozrenie alebo zdanie zvýhodňovania alebo zaujatosti a povinnosť konať zdržanlivo a diskrétne sú odporúčania a požiadavky, ktoré sú sudcom z vyššie uvedených dôvodov adresované. Predstavujú obmedzenia, ktoré podľa kódexov musia sudcovia akceptovať. V zmysle uvedených zahraničných úprav sa dôraz kladie nielen na potrebu vyhnúť sa nevhodnému správaniu, ale aj na potrebu vyhnúť sa čo i len zdaniu nevhodného správania vo všetkých svojich činnostiach.

Etický kódex sudcov na Slovensku kladie prostredníctvom požiadavky na „príkladné dobré spoločenské spôsoby a osobnú dôstojnosť" v porovnaní so zahraničnými etickými kódexmi nižšie nároky. Rovnako požiadavka „vyhýbať sa miestam a osobám, ktoré by ho mohli kompromitovať" smeruje skôr k ochrane sudcu samotného, než k ochrane pred poškodením dôvery jednotlivcov v súdnictvo. Požiadavky porovnateľné s požiadavkami v citovaných zahraničných kódexoch sú obsiahnuté v ustanoveniach o mimopracovných aktivitách sudcu. Avšak v časti etického kódexu slovenských sudcov o verejnom živote sudcu (resp. o občianskom živote sudcu) sú mäkšie a všeobecnejšie, pričom neobsahujú ani povinnosť sudcu vyhnúť sa zdaniu nevhodného správania.

[30] http://www.sme.sk/c/5981512/sudcu-z-bonanna-sudcovska-rada-podrzala.html#ixzz1uTgRVkrA
http://www.sme.sk/c/5940022/sudcovia-utocia-narkozurmi-politikov.html

K časti II.
Povinnosti pri výkone funkcie sudcu

Etický kódex sudcov na Slovensku:

II. Povinnosti pri výkone funkcie sudcu

1. Sudca má byť zdržanlivý pri prezentovaní svojich názorov na verejnosti, aby nevyvolal podozrenie, že ovplyvňujú nezávislosť a nestrannosť jeho rozhodovania.

2. Povinnosťou sudcu je sústavne dopĺňať svoje odborné znalosti, rozširovať si všeobecný rozhľad a tým si udržiavať vysokú úroveň odbornej spôsobilosti.

3. Sudca sa má vyhýbať zbytočnej a neprimeranej publicite.

4. Sudca sa má zdržať komentovania súdnych prípadov na verejnosti, nesmie svoje rozhodnutia prejudikovať. Rovnako vyžaduje takéto správanie od zamestnancov súdu, ktorých riadi a kontroluje.

5. Ak sudca poskytne stručné vyhlásenie o rozhodnutej veci v záujme informovania verejnosti, dbá na zachovanie dobrej miery.

6. Sudca sa správa trpezlivo, dôstojne a zdvorilo k osobám zúčastneným na konaní i ku všetkým ďalším osobám, s ktorými z titulu svojej funkcie koná a rešpektuje ich osobnosť.

7. Sudca usiluje o to, aby každé jeho rozhodnutie bolo nielen vecne správne a zákonné a jeho odôvodnenie zrozumiteľné a presvedčivé.

A. Sudcovská nezávislosť

Príklady úpravy v kódexoch

Podľa **kanadských Etických zásad pre sudcov** je nezávislé súdnictvo nevyhnutným predpokladom nestrannej spravodlivosti vykonávanej podľa práva. Sudcovia by mali preto sudcovskú nezávislosť podporovať a byť v jej uplatňovaní príkladom – ako z individuálneho tak i z inštitucionálneho hľadiska.

V komentári ku kanadským Etickým zásadám pre sudcov je pojem „sudcovskej nezávislosti" priblížený nasledovne[31]:

1. Sudcovská nezávislosť nie je súkromné právo sudcov, ale základ sudcovskej nestrannosti a ústavné právo všetkých Kanaďanov. Nezávislosť súdnictva súvisí s nevyhnutnou individuálnou a kolektívnou alebo inštitucionálnou nezávislosťou, ktorá sa vyžaduje pri nestranných rozsudkoch a rozhodovaní. Sudcovská nezávislosť tak charakterizuje *stav mysle*, ako aj súbor inštitucionálneho a operatívneho usporiadania. Kým prvá zo spomenutých vecí sa týka sudcovskej nestrannosti ako takej, druhá súvisí s definovaním vzťahov medzi justíciou a druhými, najmä ostatnými zložkami delenej moci – v snahe zabezpečiť faktickú nezávislosť a nestrannosť, ako aj to, že sa tak javia navonok. Prehlásenia a zásady sa týkajú etických záväzkov sudcov s ohľadom na ich individuálnu a kolektívnu nezávislosť. Netýkajú sa mnohých právnych otázok súvisiacich so sudcovskou nezávislosťou.

2. V prípade *Valente v. The Queen,* LeDain, J. poznamenal, že „sudcovská nezávislosť zahŕňa ako individuálne, tak aj inštitucionálne vzťahy: individuálnu nezávislosť sudcu, odrážajúcu sa v tom, že sudca je menovaný doživotne a v inštitucionálnej nezávislosti súdu alebo tribunálu, ktorému predsedá, ako aj v inštitucionálnych alebo

[31] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, 2. Judicial Independence, Commentary, str. 8

administratívnych vzťahoch s výkonnou a zákonodarnou mocou štátu." Ako dodal, „sudcovská nezávislosť je status alebo vzťah spočívajúci na objektívnych podmienkach alebo garanciách, ako aj stav mysle alebo postoj k výkonu funkcie sudcu". Medzi objektívne podmienky a garancie patrí napríklad doživotné menovanie do funkcie, zodpovedajúce finančné ohodnotenie a imunita, na základe ktorej nemožno sudcu stíhať za jeho rozhodnutia.

5. Tým, že sudcom bola poskytnutá toľká miera nezávislosti, nesú kolektívnu zodpovednosť, že budú dodržiavať vysoké normy správania. Právny štát a nezávislosť súdnictva závisia v prvom rade na dôvere verejnosti. Poklesky a pochybné správanie sudcov túto dôveru oslabujú. Ako poukazuje profesor Nolan, medzi sudcovskou nezávislosťou a sudcovskou etikou je symbolický vzťah. To, či bude verejnosť prijímať a podporovať rozhodnutia súdov, závisí na jej dôvere v integritu a nezávislosť súdnej moci. A tá je zasa závislá na dodržiavaní vysokých noriem správania samotnými sudcami.

Kanadské Etické zásady pre sudcov uvedené zhrnuli do nasledovných zásad[32]:

Prehlásenie:
Nezávislé súdnictvo je nevyhnutným predpokladom nestrannej spravodlivosti vykonávanej podľa práva. Sudcovia by mali preto sudcovskú nezávislosť podporovať a byť v jej uplatňovaní príkladom - ako z individuálneho, tak i z inštitucionálneho hľadiska.

Zásady:
1. Sudcovia musia vykonávať svoju funkciu nezávisle a bez vonkajších vplyvov.

2. Sudcovia musia zásadne odmietnuť akúkoľvek snahu ovplyvniť ich rozhodnutia v akejkoľvek veci pred súdom mimo riadneho súdneho konania.

[32] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, 2. Judicial Independence, str. 7

3. Sudcovia musia podporovať a presadzovať opatrenia a záruky na udržiavanie a rozširovanie inštitucionálnej a operatívnej nezávislosti súdnictva.

4. Sudcovia musia uplatňovať a podporovať vysoké normy správania a posilňovať tak dôveru verejnosti, ktorá je základným kameňom nezávislosti súdnictva.

Správa Európskej siete súdnych rád k sudcovskej etike konštatuje, že nezávislosť nie je výsadou, ktorá je sudcom poskytnutá ako benefit. Nezávislosť je v demokratickej spoločnosti právo každého občana na prospech z justície, ktorá je (a je aj tak vnímaná) nezávislá od legislatívneho a výkonného poručia vlády, a ktorá je tu preto, aby chránila slobodu a práva občanov v prostredí právneho štátu. Je na sudcovi, aby presadzoval nezávislosť justície – ako v individuálnych, tak aj v inštitucionálnych aspektoch[33].

Bangalórske zásady správania sudcov vymedzujú sudcovskú nezávislosť takmer identicky s vymedzením Európskej siete súdnych rád. V aplikačných pravidlách sa podrobnejšie uvádza nasledovné:

1. Sudca musí vykonávať svoju funkciu nezávisle, na základe posúdenia faktov a v súlade so svedomitým porozumením práva, bez vonkajšieho ovplyvňovania, podnetov, nátlaku, hrozieb alebo zasahovania, priamych alebo nepriamych, a to bez ohľadu na dôvod.

2. Sudca by mal byť nezávislý vo vzťahu k spoločnosti vo všeobecnosti a vo vzťahu ku konkrétnym stranám sporu, ktorý musí rozhodnúť.

3. Sudca by nemal udržiavať žiadne kontakty a nechať sa ovplyvňovať predstaviteľmi výkonnej alebo zákonodarnej moci, ani vzbudzovať u nezaujatého pozorovateľa podozrenie, že sa tak deje.

[33] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, Independence, str. 10

4. Pri výkone sudcovských povinností by mal byť sudca nezávislý od svojich kolegov s ohľadom na rozhodnutia, ktoré je ako sudca viazaný robiť nezávisle.

5. Sudca by mal presadzovať a chrániť záruky výkonu sudcovských povinností s cieľom udržiavať a prehlbovať inštitucionálnu a funkčnú nezávislosť justície.

6. Sudca by mal odzrkadľovať a podporovať vysoké normy správania s cieľom posilňovať dôveru verejnosti v justíciu, ktorá je nevyhnutná pre udržanie nezávislosti súdnictva.[34]

Judikatúra

K posudzovaniu konkrétnych dôvodov vzniku pochybnosti o nezaujatosti zákonného sudcu **Ústavný súd Slovenskej republiky** uviedol, že *„skutočnosť, že po odročení pojednávania došlo k verbálnemu "stretu" medzi právnou zástupkyňou sťažovateľa a členom odvolacieho senátu, nemôže postačovať podľa názoru Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len "ústavný súd") na založenie pochybnosti o nezaujatosti zákonného sudcu k prerokúvanej veci, účastníkom konania ani k ich zástupcom. Spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti. Týka sa to tiež (podľa názoru ústavného súdu - nie nevyhnutných) emočne ladených stretov osôb sledujúcich vlastné profesionálne záujmy, ktoré pokiaľ nepresiahnu únosnú mieru, je pomerne komplikované následne objektivizovať a vyvodiť z nich primerané závery. Súčasťou takéhoto verbálneho stretu bol zákonný sudca a právna zástupkyňa sťažovateľa, aj to po skončení (odročení) pojednávania, pričom prikladať tomuto excesu intenzitu a závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu, považuje ústavný súd v okolnostiach danej veci za nedôvodné. K vylúčeniu sudcu z prerokúvania a rozhodovania veci môže dôjsť aj pri zohľadnení*

[34] THE BANGALORE PRINCIPLES OF JUDICIAL CONDUCT, Value 1:INDEPENDENCE

sťažovateľom akcentovanej tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k danej veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať "sine ira et studio", teda nezávisle a nestranne. Analýza skutočností uvádzaných sťažovateľom v námietke zaujatosti vznesenej proti zákonnému sudcovi v označenej právnej veci vedenej krajským súdom a v sťažnosti podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky však podľa názoru ústavného súdu v danom prípade prijatie takéhoto záveru neumožňuje." (Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 332/08 zo 16. októbra 2008)

Najvyšší súd Slovenskej republiky k zárukám nezávislosti psychologickej povahy („zdanie nezávislosti") vo svojom uznesení uviedol: *„I. Ak je „dôležitým dôvodom" návrhu na odňatie a prikázanie veci podľa § 25 TP námietka zaujatosti všetkých sudcov konajúceho súdu, najbližšie spoločne nadriadený súd posudzuje takýto dôvod vylúčenia sudcov z hľadiska, predpokladaného v ustanovení § 30 Trestného poriadku. II. Medzi záruky nezávislosti súdu, ktorá je účelom zabezpečenia najmä jeho nestrannosti, patria aj záruky psychologickej povahy, t.j. hľadisko, ako sa súd javí v očiach strán, tzv. „zdanie nezávislosti", založené na javovej stránke veci. Súd musí byť nielen fakticky nezávislý, ale musí sa ako taký aj javiť v očiach strán. Nestačí však len subjektívny pocit strany, jej obava z nedostatku nezávislosti súdu musí byť objektívne odôvodnená, musí mať konkrétny objektívny základ."* (sp. zn. Tzo V 7/2002)

Podľa **Vrchního soudu v Olomouci, Česká republika,** nelegálny kontakt odsúdeného so sudcom vyvoláva pochybnosti o nezávislosti súdneho rozhodovania[35]. Podľa rozhodnutia sp. zn. 1 Ds 18/2006, Vrchní soud v Olomouci, *„Samotný fakt nelegálního kontaktu odsouzeného se soudcem, resp. absence soudcovy odpovídající reakce, jsou skutečnostmi způsobilými vyvolat pochybnosti o osobě kárně*

[35] k § 80 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

obviněného, jeho mravní způsobilosti vykonávat zastávanou funkci, a v důsledku toho o nezávislosti soudního rozhodování".

Zhrnutie

Vyššie citované zdroje sa zhodujú na tom, že nezávislosť súdnictva je predpokladom nestrannej spravodlivosti. Poukazujú tiež na vzťah medzi nezávislosťou, dôverou verejnosti a sudcovskou etikou. Akceptácia súdnych rozhodnutí verejnosťou závisí na miere dôvery v súdnictvo, pričom miera dôvery závisí od dodržiavania vysokých noriem správania sudcami. Dôvera verejnosti je pritom predpokladom nezávislosti súdnictva.

Zhodné je tiež vymedzenie sudcovskej nezávislosti, ktorá nie je právom sudcov alebo ich výsadou, ale právom každého občana príslušnej krajiny (napr. Správa Európskej siete súdnych rád). Nezávislosť má charakter individuálny alebo subjektívny, vymedzený ako stav mysle alebo postoj k výkonu funkcie (Kanada) a charakter objektívny, inštitucionálny, vymedzený ako vzťahy medzi justíciou a ostatnými zložkami moci. Medzi objektívne garancie sudcovskej nezávislosti patrí napríklad doživotné menovanie do funkcie, zodpovedajúce finančné ohodnotenie a imunita, na základe ktorej nemožno sudcu stíhať za jeho rozhodnutia. Takýto rozsah poskytnutej miery nezávislosti zakladá kolektívnu zodpovednosť sudcov za dodržiavanie vysokých noriem správania (Kanada).

Konkrétne praktické odporúčania smerujúce k zachovaniu sudcovskej nezávislosti majú podobu napr. povinnosti odmietnuť snahu ovplyvniť rozhodnutie alebo povinnosti vykonávať funkciu na základe posúdenia faktov a v súlade so svedomitým porozumením práva a teda bez vonkajšieho nátlaku, hrozieb a zasahovania (napr. Bangalórske zásady). Zdôrazňuje sa neovplyvniteľnosť predstaviteľmi iných mocí, ale aj nezávislosť od svojich kolegov.

Praktické odporúčania smerujúce k zachovaniu sudcovskej nezávislosti obsahujú tiež výzvu na aktívny prístup sudcov presadzovať a podporovať nezávislosť súdnictva.

Úprava nezávislosti pri výkone funkcie sudcu v slovenskom etickom kódexe je veľmi stručná, sudca má byť zdržanlivý pri presadzovaní svojich názorov na verejnosti, aby nevyvolal podozrenie, že ovplyvňujú nezávislosť a nestrannosť jeho rozhodovania. Uvedenú povinnosť upravuje iba jeden aspekt, ktorý priamo nesúvisí s podstatou nezávislosti súdnictva (povinnosť opatrnosti pri presadzovaní názorov).

Ďalšia úprava v slovenskom etickom kódexe sudcov je obsiahnutá v bode o mimopracovných aktivitách, v zmysle ktorých by sa mal sudca vyhýbať aktivitám, ktoré by mohli ohroziť dôveru v jeho nezávislosť a zdržať sa finančných a obchodných aktivít, ktoré by boli v rozpore s jeho nezávislosťou. Uvedené je doplnené úpravou v Zákone o sudcoch a prísediacich[36] povinnosťou presadzovať a obhajovať nezávislosť súdnictva a jeho dobrú povesť, a odmietnuť akýkoľvek zásah, nátlak, vplyv alebo žiadosť, ktorých cieľom by mohlo byť ohrozenie nezávislosti súdnictva. Ďalej tiež povinnosťami nenechať sa pri výkone svojej funkcie ovplyvniť záujmami politických strán, politických hnutí, verejnou mienkou alebo oznamovacími prostriedkami a vystupovať nezaujato a k stranám alebo k účastníkom konania pristupovať bez ekonomických, sociálnych, rasových, etnických, sexuálnych alebo náboženských predsudkov. Súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky sú samozrejme aj príslušné procesné normy, ktoré stanovujú okolnosti vylúčenia sudcu v prípadoch, ak možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.[37] Právnu úpravu povinností sudcu v slovenskej právnej úprave, smerujúcu k zachovaniu sudcovskej nezávislosti, možno považovať za štandardnú, i keď stručnú, nevyčerpávajúcu a neobsiahnutú v jednom prameni. Úplne absentuje popis širšieho zmyslu presadzovania

36 Zákon č. 385/2000 Z.z., 5. októbra 2000, o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 30, ods. 2, písm. a), b)
37 Napríklad 99/1963 Zb., Občiansky súdny poriadok, § 14 a nasl.

a ochrany sudcovskej nezávislosti, popis vzťahu sudcovskej nezávislosti k dôvere v justíciu, a tiež samotný popis alebo zadefinovanie obsahu pojmu „sudcovská nezávislosť". Mohlo by sa zdať, že sa jedná o pojem s notoricky známym obsahom, avšak prax posledných rokov, a to aj v oblasti disciplinárneho súdnictva, potvrdzuje opak.

B. Sudcovská nestrannosť

Príklady úpravy v kódexoch

Podľa **Správy Európskej siete súdnych rád k sudcovskej etike** je sudcovská nezávislosť predpokladom a nevyhnutnou podmienkou nestrannosti sudcu. Nestrannosť a nestranné vystupovanie predstavuje garanciu záväznosti rozsudku, ktorý možno zvrátiť iba rozhodnutím súdu vyššej inštancie. Tieto hodnoty, spolu so sudcovskou nezávislosťou, sú neodmysliteľnou súčasťou spravodlivého súdneho procesu. Sudca môže a musí sa zúčastňovať na živote komunity, aby mohol vykonávať svoju profesionálnu prácu. Sám je nositeľom individuálnych slobôd vo vzťahu k politickému a náboženskému presvedčeniu, ako aj v oblasti sexuálnej orientácie. Aby si zachoval nestrannosť, musí udržiavať primeranú rovnováhu medzi svojimi právami a povinnosťami.

Nestrannosť sudcu predstavuje „absenciu akéhokoľvek predsudku alebo zaujatosti pri vynášaní rozsudku“, ako aj v procese pred jeho vynesením. Súd musí byť nestranný ako subjektívne, tak i objektívne. Subjektívna nestrannosť sa predpokladá, pokiaľ sa nepreukáže opak. Aby si sudca zachoval nestrannosť, musí:

- plniť svoje sudcovské povinnosti bez strachu, zvýhodňovania alebo predsudkov
- osvojiť si (ako v profesijnom tak i v súkromnom živote) a udržiavať si správanie, ktoré vzbudzuje dôveru v jeho nestrannosť
- osvojiť si správanie, ktoré minimalizuje vznik situácií, ktoré by ho nevyhnutne vylučovali z rozhodovania
- zdržiavať sa komentovania prípadov, ktoré rozhoduje, ktoré by mu mohli byť pridelené alebo ktoré by mohli ovplyvniť rozsudok
- vylúčiť sám seba z rozhodovania prípadov, keď:

- sudca dospeje k záveru, že nemôže rozhodovať prípad nestranným spôsobom alebo keď si je vedomý, že by si objektívny pozorovateľ všimol jeho zaujatosť
- má vzťah k stranám sporu, alebo existuje iná skutočnosť, v dôsledku ktorej by subjektívnosť ovplyvnila jeho nestrannosť
- on alebo člen jeho rodiny má podstatný záujem na výsledku sporu.[38]

Podľa **Bangalórskych zásad správania sudcov** je zásada nestrannosti vymedzená nasledovne:

Nestrannosť je nevyhnutným predpokladom riadneho fungovania sudcovského úradu. Nevzťahuje sa len na samotný rozsudok, ale aj na celý rozhodovací proces[39].

Aplikačné pravidlá obsiahnuté v Bangalórskych zásadách správania sudcov uvádzajú nasledovné:

1. Sudca musí vykonávať svoje povinnosti bez toho, aby niekoho zvýhodňoval, bol voči niekomu zaujatý alebo mal predsudky.

2. Sudca sa musí uistiť, že svojím vystupovaním – na súde aj mimo neho – udržiava a prehlbuje dôveru verejnosti, právnickej profesie a účastníkov konania v nestrannosť sudcu a súdnictva.

3. Sudca sa musí správať tak, že svojím správaním minimalizuje okolnosti, za ktorých by musel byť vylúčený z konania alebo rozhodovania prípadu.

4. Sudca sa nesmie vedome, predtým ako sa pred neho dostane konkrétny prípad, vyjadrovať spôsobom, ktorý by mohol potenciálne ovplyvniť výsledok konania alebo ohroziť spravodlivé rozhodnutie

[38] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, Impartiality, str. 12
[39] THE BANGALORE PRINCIPLES OF JUDICIAL CONDUCT, Value 2:IMPARTIALITY

súdneho procesu. Mal by sa tiež zdržať akýchkoľvek vyjadrení na verejnosti, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť spravodlivý proces.

5. Sudca by mal sám seba vylúčiť z účasti na akomkoľvek súdnom konaní, na ktorom nie je schopný posúdiť vec nestranne alebo kde by jeho účasť mohla u nezaujatého pozorovateľa vzbudiť podozrenie, že nedokáže rozhodovať nestranne a spravodlivo. Takéto konania zahŕňajú príklady (no nie sú limitované na tieto príklady), kde

5.1 sudca je skutočne zaujatý alebo má predsudky voči niektorej strane sporu alebo vedomosť o sporných skutočnostiach týkajúcich sa dokazovania

5.2 sudca v minulosti pôsobil ako právnik alebo bol kľúčovým svedkom vo veci týkajúcej sa predmetu sporu alebo

5.3 sudca alebo člen jeho rodiny má ekonomický záujem na výsledku sporu.

Kanadské Etické zásady pre sudcov k nestrannosti sudcov uvádzajú:

Sudcovia z času na čas čelia otázke, či by mali pojednávať prípady, v ktorých vystupujú ich bývalí klienti, bývalí kolegovia z právnických firiem alebo právnici z prostredia štátnej správy či centier právnej pomoci, v ktorých sudcovia pôsobili pred svojím menovaním. Sú tri dôležité hľadiská, ktoré treba zvážiť. Po prvé, sudca by nemal pojednávať prípady, v ktorých je v konflikte záujmov. Po druhé, je potrebné vyhnúť sa okolnostiam, ktoré by u rozumnej, nezaujatej a informovanej osoby mohli vzbudiť podozrenie, že sudca nie je nezaujatý. Po tretie, sudca by nemal sám seba zbytočne vylučovať, pretože takým konaním zaťažuje svojich kolegov a prispieva k súdnym prieťahom.[40]

[40] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council Impartiality; Conflicts of Interests

Judikatúra

Európsky súd pre ľudské práva v rozhodnutí vo veci Piersack proti Belgicku z roku 1982, k sudcovskej nestrannosti uviedol: *„Zatiaľ čo nestrannosť býva zvyčajne definovaná ako absencia predsudku alebo zaujatosti, jej existenciu možno zvlášť podľa Článku 6 § 1 Dohovoru testovať viacerými spôsobmi. V tejto súvislosti treba rozlišovať medzi subjektívnym prístupom, v ktorom ide o zistenie osobného presvedčenia daného sudcu v danom prípade, a objektívnym prístupom, ktorý určuje, či ponúkol garancie dostatočné na vylúčenie akejkoľvek legitímnej pochybnosti v tomto ohľade....Ako uviedol vo svojom rozsudku z dňa 21. februára 1979 belgický kasačný súd, sudca, u ktorého je legitímny dôvod obávať sa absencie nestrannosti, musí byť z rozhodovania vylúčený. To, čo je v stávke, je dôvera, ktorú musia súdy v demokratickej spoločnosti vzbudzovať vo verejnosti...Aby súdy vzbudzovali vo verejnosti dôveru, ktorá je nevyhnutná, treba vziať do úvahy otázky ich vnútornej organizácie. Ak osoba, ktorá predtým zastávala na prokuratúre pozíciu, ktorej povaha jej umožňovala prichádzať do kontaktu s danou vecou v rámci plnenia jej povinností, následne rozhoduje v tej istej veci ako sudca, verejnosť má právo sa obávať, že taká osoba nezabezpečí dostatočné garancie nestrannosti".*

Európsky súd pre ľudské práva v rozhodnutí vo veci Saraiva de Carvalho proti Portugalsku z roku 1994 konštatoval, že: *„...iba samotný fakt, že sudca už urobil rozhodnutia pred pojednávaním, nemožno samo o sebe považovať za opodstatnené obavy o jeho nestrannosť. To, čo je kľúčové, je rozsah a povaha opatrení prijatých sudcom pred pojednávaním... Tento prípad sa od prípadu Piersack v. Belgicko a De Cubber proti Belgicku odlišuje v povahe povinností vykonaných sudcami, ktorí rozhodovali tieto prípady pred samotnými pojednávaniami. Príkazom na vzatie do väzby (despacho de pronúncia) sudca Salvado konal v rámci svojej právomoci sudcu 4. senátu; nepodnikol žiadne kroky vo vyšetrovaní alebo v obžalobe. Jeho detailné vedomosti o prípade neznamenali, že by bol predpojatý v zmysle, ktorý by mu bránil byť nestranným, keď sa prípad dostal pred súd. Jeho pôsobenie*

v úvodnej fáze konania bolo motivované nie snahou uistiť sa, že jestvuje „zvlášť potvrdené podozrenie", ale že existujú jasné dôkazy."

V rozhodnutí vo veci Gautrin a ďalší proti Francúzsku z roku 1998 **Európsky súd pre ľudské práva** k uplatneniu testu posúdenia nestrannosti uviedol: *„Existujú dva testy na posúdenie, či je súdny dvor nestranný v zmysle článku 6 § 1 Dohovoru: prvý spočíva v snahe určiť osobné presvedčenie konkrétneho sudcu v danom prípade a druhý v zistení, či sudca poskytol dostatočné garancie na vylúčenie akejkoľvek legitímnej pochybnosti v tomto ohľade.*

Sťažovatelia, vláda a Komisia sa zhodli na tom, že v tomto prípade bol relevantný iba druhý z dvoch testov. Ak sa aplikuje na súd (súdnu moc), znamená určenie, či nezávisle od osobného vystupovania ktoréhokoľvek z členov tohto orgánu existujú preukázateľné skutočnosti, ktoré by mohli vzbudzovať pochybnosti o jeho nestrannosti.

V tomto ohľade aj samotné zdanie môže zohrávať istú dôležitosť. Keď sa rozhoduje, či v danom prípade existuje legitímny dôvod na obavu, že daný orgán nie je nestranný, stanovisko tých, ktorí tvrdia, že nie je nestranný, je dôležité, ale nie rozhodujúce. To, čo je rozhodujúce, je, či obavu možno považovať za objektívne podloženú."

Ústavný súd Slovenskej republiky k nestrannosti sudcu uviedol, že *„kolegiálne vzťahy, ak nie sú ďalšie okolnosti signalizujúce možnú nestrannosť sudcu, v zásade nie sú dôvodom na spochybnenie jeho nestrannosti, a to takej intenzity, aby boli dôvodom na jeho vylúčenie z prerokúvania veci z tohto dôvodu."* (Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 124/2010 z 26. augusta 2010)

Najvyšší súd Slovenskej republiky svojím uznesením rozhodol, že sudkyne Krajského súdu v Prešove (členky senátu) nie sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania. V odvolacom konaní vedenom na Krajskom súde v Prešove žalobca uplatnil námietku zaujatosti voči všetkým sudcom Krajského súdu v Prešove, ktorí by mohli rozhodovať o jeho odvolaní v tejto veci z dôvodu, že podľa vlastných

vyjadrení žalovaného je tento v priateľskom vzťahu so sudcami Krajského súdu v Prešove. V odôvodnení uznesenia Najvyšší súd SR uviedol: *„Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03). Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP") pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (viď napríklad Piersack c. Belgicko). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Nestrannosť z hľadiska správania sudcu je vlastne nedostatok subjektívnej nezaujatosti, o ktorom svedčí správanie sudcu (Boekmans c. Belgicko). Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESĽP dôkaz o skutočnej zaujatosti. Rozhodujúce nie je len (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vznikať pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti [viď tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („justice must not only be done, it must also be seen to be done")]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt c. Belgicko). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania. Nestrannosť sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade,*

či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar c. Spojené kráľovstvo). Relevantnou je len taká obava účastníka konania z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu. Podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (viď tiež Fey c. Rakúsko). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú. Z vyššie uvedenej judikatúry ESĽP a ústavného súdu možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriadiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne. Pri posudzovaní dôvodnosti oznámenia žalobcu voči sudcom Krajského súdu v Prešove o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcov a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (viď ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.). ...Tvrdený priateľský vzťah uvedených sudkýň k žalovanému nebol

preukázaný. Iba skutočnosť, že prejednávaná vec sa osobne dotýka advokáta (t.j. že advokát je účastníkom konania), ku ktorému má iný sudca len rýdzo profesionálny vzťah, sama o sebe nie je dôvodom pre jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania veci v zmysle § 14 ods.1 O.s.p." (Uznesenie sp. zn. 7 Nc 16/2010)

Ústavný súd Českej republiky vo svojom uznesení sp. zn. IV. ÚS 2487/11 zo dňa 20.10.2011, konštatoval, že sudca M.V. nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania o ústavnej sťažnosti vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 2487/11. V odôvodnení uznesenia okrem iného konštatoval: *„Jde-li o druhý důvod, samotná skutečnost, že MV byl před svým jmenováním do funkce ústavního soudce aktivním politikem a členem vládní strany, jej z vykonávání této funkce nediskvalifikuje, a proto ani nemůže založit důvod pro jeho vyloučení. Jinak by tomu mohlo být, pokud by v souvislosti s tím existovaly konkrétní skutečnosti, které by vyvolávaly nebo reálně mohly vyvolat určité pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti tohoto soudce. V nyní posuzované věci stěžovatelé své pochybnosti opírají o dosud přetrvávající politické vazby, a potažmo zřejmě o vazby na vedlejšího účastníka řízení, toto jejich tvrzení však není ničím konkrétním podepřeno a jedná se tudíž o pouhou spekulaci. V takovém případě nelze ani předpokládat, že by jí tzv. vnější pozorovatel přikládal takovou váhu, aby byla s to vyvolat (byť jen) "zdání" podjatosti uvedeného soudce. S ohledem na to, že okolnosti naplňující podmínky pro vyloučení soudce MV, jež plynou ze shora citovaných ustanovení zákona o Ústavním soudu, nebyly zjištěny, III. senát Ústavního soudu rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto usnesení."*

Disciplinárny súd Slovenskej republiky uznal vinným z disciplinárneho previnenia podľa § 116 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich sudcu okresného súdu, ktorého sa dopustil tým, že na pojednávaní okresného súdu zabránil vyhotovovať zvukový záznam čítania rozsudku vo veci tým, že zástupcovi verejnosti prikázal vypnúť nahrávacie zariadenie. Uvedeným konaním porušil povinnosť sudcu podľa § 30 ods. 2 písm. e) a f) zákona o sudcoch dbať svojím správaním na to, aby jeho nestrannosť nebola dôvodne spochybňovaná a dodržiavať zásady sudcovskej etiky.

V zmysle rozhodnutia je jednou z povinností pri výkone funkcie sudcu, aby sa sudca správal trpezlivo, dôstojne a zdvorilo k osobám zúčastneným na konaní, i ku všetkým ďalším osobám, s ktorými z titulu svoje funkcie koná, resp. prichádza do styku a aby rešpektoval ich osobnosť. Za uvedené disciplinárne previnenie mu bolo uložené disciplinárne opatrenie podľa § 117 ods. 1 písm. b) zákona o sudcoch, a to zníženie funkčného platu o 15 % na obdobie troch mesiacov.

Odvolací disciplinárny senát prvostupňové disciplinárne rozhodnutie zrušil a sudcu oslobodil. Podľa odvolacieho disciplinárneho senátu *„ku skutku zakladajúceho údajné disciplinárne previnenie malo dôjsť na pojednávaní a to v štádiu, keď sudca už oboznamoval dôvody vyhláseného súdneho rozhodnutia, teda po tom, čo v merite veci už bolo sudcom rozhodnuté. Len čo súd vyhlási rozsudok, je ním viazaný ... Za daného stavu veci objektívne nemohli nastať okolnosti, ktoré vzbudzovali dôvodné pochybnosti o nestrannosti sudcu. Naviac prejav sudcu nesmeroval proti niektorému z účastníkov konania, ale smeroval k zástupcovi verejnosti, ktorý zrejme objektívne nemal a ani nemohol mať osobnú zainteresovanosť na výsledku konania....Sudcovská etika patrí do morálnej kategórie povinností, ktorá z hľadiska ich bližšej konkretizácie v kodifikovanej podobe nie je vyjadrená. Nepochybne však ide o kategóriu povinností, ktorá má významný vplyv na autoritu samotnej súdnej moci. Aj v prípade porušenia zásad sudcovskej etiky však musí ísť o zavinené konanie sudcu, pričom porušenie tejto povinnosti v disciplinárnom konaní musí byť bez akýchkoľvek pochybností preukázané. ...Keďže odvolací disciplinárny senát dospel k záveru, že sudca sa nedopustil disciplinárneho previnenia, tohto, podľa § 129 ods. 5 zákona o sudcoch a prísediacich, oslobodil.“* (rozhodnutia sp. zn. 2 Ds 4/2004 a sp. zn. 1 Dso 12/04)

Podľa **Vrchního soudu v Olomouci**, je disciplinárnym previnením konanie vyvolávajúce pochybnosti o nezaujatosti sudkyne v nasledovnom prípade: *„Kárným proviněním je i jednání, jež je způsobilé vyvolat důvodné pochybnosti o nepodjatosti soudkyně (§ 80 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích), zejm. chová-li se soudkyně během jednání neprofesionálně, např. její chování vykazuje projevy osobní*

povahy vůči účastníkům řízení (zde soudkyně po vyhlášení rozsudku předala žalované, předvedené eskortou věznice, svou osobní brož, kterou sundala ze svého oděvu).“ (1 Ds 2/2006, VS OC)

Zhrnutie

K zmyslu sudcovskej nestrannosti vyššie uvedené zdroje uvádzajú, že je nevyhnutným predpokladom riadneho fungovania sudcovského úradu a súčasťou spravodlivého súdneho procesu. Nevyhnutnou podmienkou nestrannosti je sudcovská nezávislosť. Požiadavka nestrannosti sa vzťahuje na samotné rozhodnutie a tiež na proces, ktorý k jeho prijatiu viedol.

Najbežnejšou definíciou pojmu sudcovská nestrannosť je „absencia akéhokoľvek predsudku alebo zaujatosti“ pri rozhodovaní. Rozlišuje sa subjektívna nestrannosť a objektívna nestrannosť. Subjektívna nestrannosť sa týka osobných prejavov sudcu vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Vychádza sa pri nej z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Nestrannosť z hľadiska správania sudcu je vlastne nedostatok subjektívnej zaujatosti, o ktorom svedčí správanie sudcu. Pri objektívnej nestrannosti sa posudzuje, či sudca ponúkol garancie dostatočné na vylúčenie akejkoľvek legitímnej pochybnosti. Uplatňuje sa pri nej teória zdania, v zmysle ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť. Pri posúdení objektívnej nestrannosti považuje ESĽP za rozhodujúce, či existuje legitímny dôvod na obavu, že daný orgán nie je nestranný, alebo či obavu možno považovať za objektívne podloženú. Subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa podľa judikatúry ESĽP musí podriadiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti.

Sudcovská nestrannosť v konkrétnosti znamená napríklad plnenie sudcovských povinností bez strachu, zvýhodňovania niektorých osôb alebo bez predsudkov, zdržiavanie sa komentovania prípadov, ktoré sudca rozhoduje, ktoré by mu mohli byť pridelené alebo pri ktorých

by mohlo ovplyvniť rozsudok, vylúčenie samého seba z rozhodovania prípadov, v ktorých je sudca zaujatý, až po osvojenie si správania, ktoré vzbudzuje dôveru v nestrannosť.

Etický kódex sudcov na Slovensku obsahuje zmienku o sudcovskej nestrannosti v jednom ustanovení, pri úprave povinností pri výkone funkcie sudcu („Sudca má byť zdržanlivý pri prezentovaní svojich názorov na verejnosti, aby nevyvolal podozrenie, že ovplyvňujú nezávislosť a nestrannosť jeho rozhodovania.“). Ďalšia úprava je obsiahnutá v ustanoveniach o povinnostiach sudcu, v Zákone o sudcoch a prísediacich[41], v zmysle ktorej je sudca v záujme zachovania nezávislosti a nestrannosti výkonu sudcovskej moci dbať svojím správaním na to, aby jeho nestrannosť nebola dôvodne spochybňovaná. Obdobne ako pri úprave sudcovskej nezávislosti možno konštatovať, že slovenská právna úprava neobsahuje širšiu úpravu presadzovania a ochrany sudcovskej nestrannosti, nespomína vzťah nestrannosti sudcov k dôvere v justíciu a neobsahuje ani popis alebo zadefinovanie obsahu pojmu „sudcovská nestrannosť“. Uvedené by mohlo byť obsiahnuté v podzákonnej úprave, napríklad v novom etickom kódexe.

[41] Zákon č. 385/2000 Z.z., z 5. októbra 2000, o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 30, ods. 2, písm. e).

C. Sloboda prejavu a publicita

Príklady úpravy v kódexoch

Takmer všetky citované kódexy konštatujú základný predpoklad, ktorým je právo sudcu ako občana na slobodu prejavu garantovanú všetkými medzinárodnými dohovormi ochraňujúcimi ľudské práva.

Podľa **Správy Európskej siete súdnych rád k sudcovskej etike** má sudca aj v oblasti politiky právo na svoj politický názor. Nesmie však vystupovať ako aktívny predstaviteľ politickej strany. Rovnakú zdržanlivosť by mal sudca uplatňovať aj pri styku s médiami. Nesmie v mene slobody prejavu vzbudzovať dojem, že je zaujatý v prospech jednej strany. Zoči-voči kritike alebo útokom by mal prejavovať rovnaký postoj.

Zároveň však právo na zdržanlivosť nesmie sudcom slúžiť na ospravedlnenie, aby hľadali útočisko v symbolickej „slonovinovej veži“. Ak aj sudca nehovorí o prípadoch, ktoré osobne rozhoduje, je symbolicky a v ideálnom prípade v postavení toho, kto vysvetľuje právne pravidlá a ich význam. Spolu s inými inštitúciami, ktoré majú rovnaké poverenie, sudca plní vzdelávaciu úlohu pri podpore presadzovania práva.

Každopádne právo na slobodu prejavu by sa nemalo rozširovať na vysvetľovanie alebo ospravedlňovanie jeho rozhodnutí. Sudca môže vyjadriť svoj názor, ale vo vyjadrení dôvodov pre svoje rozhodnutie je limitovaný. Zdržiava sa komentovania svojich rozhodnutí, aj keď sú predmetom kritiky médií alebo odbornej verejnosti alebo keď sú neskôr právoplatne zrušené.[42]

Kanadské Etické zásady pre sudcov konštatujú[43], že sudcovia sa po svojom menovaní do úradu nevzdávajú všetkých svojich práv na

[42] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, The duty of reserve and discretion
[43] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, 6. Impartiality, D. Political Activity

slobodu prejavu, ktoré požívajú všetci ostatní. Avšak úrad sudcu prináša so sebou určité obmedzenia, ktoré sú nevyhnutné na udržanie dôvery verejnosti v nestrannosť a nezávislosť justície. Pri určovaní primeranej miery angažovanosti justície vo verejných diskusiách treba zvážiť dve základné veci. Prvou je otázka, či by účasť sudcu mohla naozaj oslabiť dôveru v jej nestrannosť. Druhou je otázka, či také konanie zbytočne nevystavuje sudcu politickému útoku alebo či nie je v rozpore s dôstojnosťou úradu sudcu. V oboch prípadoch by sa mal sudca vyhnúť takému konaniu.

Kanadské etické zásady zároveň konštatujú, že sa môžu vyskytnúť isté okolnosti, keď sa sudca môže otvorene vyjadrovať k záležitosti, ktorá je politicky kontroverzná. Ide o prípady, keď má vec priamy vplyv na fungovanie súdov, nezávislosť súdnictva, základné aspekty výkonu spravodlivosti alebo osobnej integrity sudcu. Aj v súvislosti s týmito témami by však sudca mal konať zdržanlivo. Môže byť totiž náročné, aby názory, ktoré sudca vyjadruje, boli brané ako jeho čisto osobné názory, a nie ako názory justície vo všeobecnosti.

Sudcovia by sa nemali podpisovať pod petície zamerané na ovplyvnenie politických rozhodnutí. Petície sú príkladom situácie, v ktorých môže byť sudca ľahko vnímaný ako ten, kto podporuje konkrétny názor alebo ako lobujúci, hoci aj pasívne, za zmenu.

Príručka správania sudcu Spojeného kráľovstva odporúča sudcom využívať slobodu prejavu s maximálnou obozretnosťou. Sudca by sa mal zdržať reakcií na verejnú kritiku rozsudkov alebo rozhodnutí. Odporúčania ako reagovať, keď dôjde k skresleniu faktov alebo keď si je sudca vedomý, že jeho vyjadrenia môžu novinári dezinterpretovať, sú obsiahnuté v publikácii *„The Media: a Guide for Judges“,* prvé vydanie, vydal Lord Chancellor's Department v júli 2000.

Zároveň však Príručka správania sudcov konštatuje, že napriek uvedenému odporúčaniu, mnohé aspekty výkonu spravodlivosti a fungovania súdnictva sú predmetom užitočných a legitímnych verejných úvah a diskusií v médiách, právnickej literatúre a na

verejných stretnutiach, seminároch a prednáškach. Náležitý príspevok sudcov k týmto diskusiám môže byť žiaduci. Môže prispieť k lepšiemu právnemu povedomiu verejnosti a zlepšiť dôveru verejnosti v justíciu. Minimálne môže pomôcť rozptýliť nedorozumenia a napraviť nesprávne predstavy. Voči takej participácii na verejnej diskusii nie sú žiadne výhrady, ak predmet verejnej diskusie priamo súvisí s fungovaním súdov, nezávislosťou súdnictva alebo s aspektmi výkonu súdnej moci.

Podľa uvedenej Príručky správania sudcu (Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska) treba dávať pozor na to, na akom mieste a pri akej príležitosti sudca vystupuje, aby si verejnosť jeho osobu nespájala s konkrétnou organizáciou, skupinou alebo prípadom. Sudca by mal svoju účasť odmietnuť, ak by malo vzniknúť podozrenie, že je s danou organizáciou (vrátane advokátskych kancelárií) alebo skupinou nejako spriaznený.

Etický kódex sudcov Litovskej republiky konštatuje povinnosť vyhýbať sa takým prejavom na verejnosti, z ktorých možno predvídať výsledok prípadu, nekomentovať právoplatne neukončený prípad v rozhovore s účastníkmi konania mimo pojednávacej miestnosti a neprezentovať svoj osobný pohľad na konkrétne právne prípady v komunikácii s verejnosťou a médiami.

Judikatúra

Mimoriadne zaujímavým je rozhodnutie **Európskeho súdu pre ľudské práva** vo veci Kudeshkina proti Rusku z roku 2009. Sťažovateľka, Olga Borisovna Kudeškinová, sudkyňa moskovského mestského súdu, v októbri 2003 ohlásila svoju kandidatúru vo všeobecných voľbách do Štátnej dumy Ruskej federácie. Súčasťou jej predvolebnej kampane bol program reformy súdnictva. V októbri 2003 moskovský disciplinárny súd vyhovel žiadosti sťažovateľky o pozastavenie sudcovskej funkcie pred voľbami, v ktorých kandidovala.

V decembri 2003 sťažovateľka poskytla interview rozhlasovej stanici Echo Moskvy a dve interview denníkoch.

Predseda moskovskej Súdnej rady podnikal kroky na ukončenie sudcovskej funkcie sťažovateľky. Tvrdil, že počas predvolebnej kampane sa sťažovateľka správala spôsobom nezlučiteľným s autoritou a postavením sudcu. Tvrdil, že v rozhovoroch pre médiá úmyselne napadla súdny systém a jednotlivých sudcov a urobila falošné vyhlásenia, ktoré mohli byť pre verejnosť zavádzajúce a mohli podkopať autoritu justície. Následne Moskovský mestský súd potvrdil rozhodnutie tzv. Judiciary Qualification Board. V januári 2005 Najvyšší súd Ruskej federácie ako súd poslednej inštancie vo svojom rozsudku potvrdil platnosť rozsudku moskovského mestského súdu.[44]

ESĽP vo svojom rozhodnutí konštatuje: *„Sloboda prejavu tvorí jeden z nevyhnutných základov demokratickej spoločnosti a jednu zo základných podmienok pre jej pokrok a naplnenie každého jednotlivca. Predmet v odseku 2 článku 10 je aplikovateľný nielen na „informáciu“ alebo myšlienku, ktoré sú pozitívne prijímané alebo považované za neurážlivé alebo na ktorých nezáleží, ale taktiež na tie, ktoré urážajú, šokujú a vyrušujú. Také sú požiadavky plurality, tolerancie a veľkorysosti, bez ktorých by nejestvovala „demokratická spoločnosť“... Súd ďalej pripomína, že článok 10 sa vzťahuje taktiež na pracovné miesta, a že aj štátnym úradníkom, ako je sťažovateľka, patrí právo na slobodu prejavu. Súd si zároveň uvedomuje, že zamestnanci dlžia svojmu zamestnávateľovi lojálnosť, zdržanlivosť a povinnosť mlčanlivosti. To obzvlášť platí pre štátnych úradníkov, keďže samotná povaha verejnej služby si vyžaduje, aby bol štátny úradník viazaný dodržiavaním lojality a mlčanlivosti. Zverejňovanie informácií získaných pri výkone práce, hoci aj vo veciach verejného záujmu, by sa preto malo preskúmavať vo svetle požiadaviek na lojálnosť a mlčanlivosť... Súd zdôrazňuje, že otázky týkajúce sa fungovania justičného systému sú otázkami verejného záujmu, a diskusia o nich požíva ochranu článku 10. Avšak súd pri mnohých príležitostiach zdôraznil špeciálnu úlohu justície v*

[44] http://www.sudcovia.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=78:kudeshkina-rusko-eslp&catid=42:legislativa&Itemid=2

spoločnosti, ktorá, ako garant spravodlivosti – fundamentálnej hodnoty v právnom štáte, musí byť pre verejnosť dôveryhodná, ak má byť úspešná pri výkone svojich úloh. Môže byť preto nevyhnutné chrániť túto dôveru proti deštruktívnym útokom, ktoré sú od základu nepodložené, a to najmä s ohľadom na fakt, že sudcovia, ktorí boli kritizovaní, majú povinnosť mlčať, čo im bráni na takúto kritiku reagovať… V skutočnosti na podporu svojej kritiky úlohy predsedu súdu, sťažovateľka opísala svoju skúsenosť ako sudkyne v trestnej veci proti Zajtsevovi, pričom naznačila, že súd bol pod tlakom zo strany rôznych predstaviteľov, zvlášť predsedu moskovského mestského súdu. Toto je však odlišné od prezradenia utajovanej informácie, ktorú sa niekto môže dozvedieť pri výkone svojho povolania. …Súd konštatuje, že sťažovateľka podrobila kritike vysoko citlivú oblasť, najmä správanie rôznych predstaviteľov v súvislosti s rozsiahlym korupčným prípadom, v ktorom rozhodovala ako sudkyňa… Je nepochybné, že týmto konaním nastolila veľmi dôležitú vec vo verejnom záujme, ktorá by mala byť v demokratickej spoločnosti otvorená slobodnej diskusii. Jej rozhodnutie zverejniť túto informáciu bolo založené na jej osobnej skúsenosti a bolo prijaté až potom, ako jej bolo zabránené zúčastňovať sa konania vo svojej úradnej funkcii. … Na druhej strane politické vyhlásenia požívajú špeciálnu ochranu článku 10. Súd už predtým potvrdil, že aj keď má predmet diskusie politické aspekty, ešte to samo o sebe nepostačuje na to, aby to bránilo sudcovi vyjadrovať sa v danej veci... Avšak aj keby sťažovateľka využila určitý stupeň preháňania a zovšeobecňovania, charakteristické pre predvolebnú agitáciu, jej vyjadrenia neboli úplne neopodstatnené, preto ich nemožno považovať za svojvoľný osobný útok, ale ich možno považovať za férový komentár veci, ktorá je veľmi dôležitá pre verejnosť. ... Nakoniec Súd posúdi trest uložený sťažovateľke. Uvádza, že disciplinárne konanie malo za následok stratu sudcovskej funkcie na moskovskom mestskom súde a stratu akejkoľvek možnosti vykonávať povolanie sudcu. Je to nepochybne prísny trest a preto musí byť pre sťažovateľku extrémne náročné stratiť povolanie, ktoré vykonávala osemnásť rokov. Je to najprísnejší trest, ktorý možno uložiť v disciplinárnom konaní a z hľadiska vyššie uvedených záverov Súdu nekorešponduje závažnosti previnenia. Navyše, mohol nepochybne odradiť ostatných sudcov v budúcnosti od toho, aby sa kriticky

vyjadrovali o verejných inštitúciách alebo politikách zo strachu, že prídu o funkciu sudcu. Súd pripomína „zmrazujúci účinok", ktorý má strach zo sankcie na výkon slobody prejavu... Tento účinok, ktorý je na škodu spoločnosti ako celku, je faktorom, ktorý sa týka proporcionality a teda odôvodnenia sankcie uloženej sťažovateľke, ktorá, ako už Súd rozhodol, bola nepopierateľne oprávnená upozorniť verejnosť na tento problém. Preto Súd rozhodol, že trest bol neprimerane prísny a bol spôsobilý mať „zmrazujúci účinok" na sudcov, ktorí by sa chceli zúčastniť na verejnej diskusii o efektívnosti súdnych inštitúcií. Vo svetle toho, čo už bolo uvedené, súd dospel k názoru, že národné autority zlyhali pri udržiavaní rovnováhy medzi potrebou chrániť autoritu súdnictva a ochranou dobrého mena a práv iných na jednej strane, a potrebou chrániť právo sťažovateľky na slobodu prejavu na strane druhej. Na základe toho súd konštatuje porušenie článku 10 Dohovoru."

Ďalším rozhodnutím **Európskeho súdu pre ľudské práva** v oblasti slobody prejavu sudcu je rozhodnutie Albayrak proti Turecku z roku 2008. Sudca Albayrak bol obvinený za to, že podkopával česť a dôstojnosť justície, ako aj úctu k postaveniu sudcu. Kládlo sa mu za vinu, že navštevoval rôzne spoločenské podujatia ako osoba „kurdského pôvodu" a svojím spôsobom správania prejavoval sympatie voči Kurdskej strane pracujúcich (PKK). Okrem toho sa mu kládlo za vinu, že sa rozprával s kurdsky hovoriacimi občanmi po kurdsky, aby si získal ich sympatie. Ďalej bol obvinený, že pravidelne čítal dokumenty strany PKK (*Özgür Ülke)*, kým nebol úradmi zakázaný, a sledoval cez satelitnú anténu televíznu stanicu *Med TV,* ktorú kontroluje PKK.

ESĽP k tejto veci v rozhodnutí uviedol, že *„ani jedna strana sporu nespochybňuje, že došlo k zásahu do práva na slobodu prejavu sťažovateľa v dôsledku uloženia disciplinárneho opatrenia za podkopávanie cti a dôstojnosti justície, ako aj rešpektu k jeho vlastnej funkcii sudcu... Súd nenachádza v spise žiaden odkaz na nijaký známy incident naznačujúci, že namietané správanie sťažovateľa, vrátane toho, ktorý súvisí s médiami blízkymi strane PKK, mal vplyv na jeho prácu sudcu, zvlášť počas predchádzajúcich, súčasných alebo budúcich konaní. Tiež*

konštatuje, že vláda neposkytla žiadne dôkazy, ktorými by demonštrovala, že sťažovateľ verejne sympatizuje so stranou PKK alebo sa správa spôsobom, ktoré by spochybňovalo jeho schopnosť rozhodovať spory nestranne. Toto sú z pohľadu súdu kľúčové faktory pri posudzovaní nevyhnutnosti opatrení prijatých štátnymi orgánmi... Nakoľko akákoľvek informácia tohto druhu chýba, súd sa môže nazdávať, že orgány pripísali značnú váhu skutočnosti, že sťažovateľ sledoval alebo sa snažil sledovať médiá spájané so stranou PKK. V tejto spojitosti súd zdôrazňuje, že sloboda prejavu vyžaduje starostlivo oddeliť osobné názory jednotlivca od jednotlivcom prijatých informácií, ktoré druhí chcú alebo by boli ochotní mu odovzdať... Súd zastáva názor, že zásah do slobody prejavu sťažovateľa nebol založený na dostatočných dôvodoch, ktoré by svedčili o tom, že bol „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti"... Súd preto dospel k záveru, že došlo k porušeniu Článku 10 Dohovoru."

Disciplinárna vec sudcu Stanislava Sojku (Slovenská republika)
Disciplinárny návrh bol podaný predsedom Okresného súdu v Michalovciach na základe písomného podnetu advokáta, pre dôvodné podozrenie, že sudca mal sprístupniť obsah odvolania podaného v trestnej veci, o ktorej mal rozhodovať, a to známym sudcom, prokurátorom, sudcovskej rade pri OS Michalovce a JUDr. Danielovi Lipšicovi. Advokát v odvolaní proti rozsudku uviedol, že nie je vhodné, aby tento sudca vykonával funkciu na trestnom úseku. Predsedom súdu bol následne preradený z trestného úseku.

Sudca sa s opisom svojho problému obrátil na prezidenta republiky, ktorý list zaslal predsedovi súdu, aby sa ku nemu vyjadril. Predseda súdu poslal prezidentov list advokátovi a ten podal Súdnej rade SR podnet, aby pre napísanie listu prezidentovi sudcu disciplinárne stíhala. Súdna rada podnetu advokáta nevyhovela, na čo dňa 9.4.2009 predseda súdu podal na sudcu ďalší návrh na začatie disciplinárneho konania pre poslanie predmetného listu prezidentovi a návrh odôvodnil okrem iného tým, že „je predsa v zásadnom rozpore s povinnosťami sudcu a jeho etikou, aby vypisoval čo i len prezidentovi republiky".

Minister spravodlivosti Štefan Harabin dňa 10.6.2008 svojím rozhodnutím dočasne pozastavil sudcovi výkon jeho funkcie. Disciplinárny návrh bol sudcovi doručený až 6 mesiacov po pozastavení výkonu funkcie.

Disciplinárny súd sudcu oslobodil spod prvého disciplinárneho návrhu (sprístupnenie odvolania) a uznal vinu sudcu zo závažného disciplinárneho previnenia pre druhý skutok – za napísanie listu prezidentovi republiky. Uložil mu disciplinárne opatrenie zníženie funkčného platu o 50 percent na obdobie 6 mesiacov. Proti rozsudku vo výroku o uznaní viny a uložení trestu sa sudca hneď po vynesení rozsudku odvolal. Odvolací súd rozhodnutie súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na nové konanie.

Navrhovateľ v podanom disciplinárnom návrhu navrhoval uložiť sudcovi najprísnejší trest, odvolanie z funkcie sudcu, hoci skutky, z ktorých je podľa navrhovateľa podozrivý, nie sú skutkami, ktoré sú podľa zákona nezlučiteľné s výkonom sudcovskej funkcie a len pre takéto skutky môže byť podľa Ústavy sudca odvolaný z funkcie.

Doba pozastavenia jeho činnosti trvala maximálne prípustnú dobu 2 roky, po uplynutí ktorej sa opätovne ujal svojej funkcie. Ministerka spravodlivosti Viera Petríková pozastavenie výkonu funkcie sudcu nezrušila napriek tomu, že bol uznaný vinným len za napísanie listu prezidentovi a bol mu uložený peňažný trest. Nový predseda Okresného súdu Michalovce vzal návrh na začatie disciplinárneho konania voči sudcovi späť v januári 2011.[45]

Disciplinárna vec sudkyne Jany Dubovcovej (Slovenská republika). Predseda Okresného súdu Banská Bystrica podal dňa 11.9.2009 voči sudkyni tohto súdu Jane Dubovcovej návrh na začatie disciplinárneho konania, ktorý jej nebol nikdy doručený. Súčasne navrhol, aby jej ministerka spravodlivosti dočasne pozastavila výkon funkcie. Ministerka spravodlivosti Viera Petríková dočasne pozastavila sudkyni výkon funkcie. V rozhodnutí uviedla, že predseda

[45] http://www.sudcovia.sk/Konkr%C3%A9tne-pr%C3%ADpady/14disck-14ot

okresného súdu odôvodnil svoj disciplinárny návrh tým, že napriek tomu, že uznesením Kolégia predsedov sudcovských rád pri Krajskom súde v Banskej Bystrici z 9.4.2009 bola sudkyňa upozornená na nevhodnosť spôsobu a prostriedkov, ktorými vyjadrila svoje stanoviská ako sudkyňa, podpísala vyhlásenie kampane uverejnenej dňa 22.júna 2009 na internetovej stránke Aliancie Fair-play Červená pre Harabina, kde žiadala súdnu radu, aby zvážila dôsledky voľby Štefana Harabina do funkcie predsedu najvyššieho súdu nielen na súdnictvo, sudcov, ale aj občanov Slovenska a aby ho nevolila. Ďalej v článku denníka Pravda dňa 22.6.2009 vyzvala členov súdnej rady, aby odstúpili od hlasovania, pretože podmienky vylučujú normálne hlasovanie. Týmto podľa navrhovateľa porušila základné povinnosti sudcu týkajúce sa jej občianskeho života. Sudkyňa sa mala okrem iného dopustiť aj porušení zásad sudcovskej etiky.

Disciplinárny súd rozhodnutím zo dňa 28.9.2009 zastavil voči sudkyni disciplinárne konanie z dôvodu, že na základe faxom podaného návrhu, ktorý mu bol doručený 28.9.2009, predseda okresného súdu zobral návrh na začatie disciplinárneho konania späť.

V súvislosti s týmto prípadom je známe, že zásah do sudcovskej funkcie sudkyne vzbudil mimoriadnu reakciu verejnosti a zaostril aj pozornosť politikov a politických strán na situáciu v súdnictve. Už na druhý deň reagoval predseda Vlády SR, ktorý verejne vyhlásil, že „nie je možné ani teoreticky niekoho stíhať za prejavený názor“. Následne predseda súdu oznámil, že berie návrh na začatie disciplinárneho konania voči sudkyni späť z dôvodu, že sa stal predmetom politického boja. Ministerka spravodlivosti svoje rozhodnutie o dočasnom pozastavení výkonu funkcie nezrušila, ale verejne vyhlásila, že „urobila kroky“, aby sudkyni bola funkcia vrátená“. Sudkyňa sa vrátila do výkonu funkcie, avšak ku dňu 28.2.2010 sa po 20 rokoch funkcie sudcu vzdala a z radov sudcov definitívne odišla.

Disciplinárna vec sudcu Miroslav Gavalca (Slovenská republika)
Uvedený sudca Najvyššieho súdu SR je disciplinárne je stíhaný na návrh predsedu Najvyššieho súdu SR Štefana Hrabina zo dňa

14.1.2010. Podaním zo dňa 5.8.2010 predseda súdu modifikoval svoj pôvodný návrh, ktorým žiadal uložiť sudcovi disciplinárne opatrenie - preloženie na súd nižšieho stupňa - tak, že žiada jeho odvolanie z funkcie sudcu a to vzhľadom na údajne nekvalifikované vyjadrenie sudcu Gavalca v disciplinárnej veci a tiež vzhľadom na to, že: *„JUDr. Ing. Gavalec aj po podaní návrhu na začatie disciplinárneho konania pokračuje v politicky motivovaných aktivitách, napr. vyhlásenie k pozastaveniu nemocenského príplatku sudkyni Marte Laukovej (11. mája 2010), výzva členom Súdnej rady SR a predsedom súdov (25. júla 2010) a používa pri tom nepodložené, demagogické a nepravdivé tvrdenia. Medializovaním týchto aktivít sudca výrazne prispieva k vytvoreniu zlého a nepravdivého obrazu o slovenskom súdnictve ako celku, pričom takýto neobjektívny a skutočnosti nezodpovedajúci obraz o stave súdnictva si osvojili aj mnohí politici, medzí nimi aj minister financií. Ale práve ten najmä ovplyvňuje finančnú politiku aj vo vzťahu k justícii, či už ide o peniaze na platy sudcov, ale aj o financie na investície do vylepšenia priestorov, nákup počítačov, zavedenie klimatizácie a pod. Vo vyvolanej a živenej negatívnej atmosfére pre súdy ako celok a zvlášť pre najvyšší súd (k čomu disciplinárne stíhaný sudca nepravdivými tvrdeniami prispel), ťažko možno očakávať pozitívny prístup k justícii a prísun potrebných financií. A na túto situáciu dopláca celá justícia. Disciplinárne stíhaný sudca a predseda senátu Najvyššieho súdu SR doteraz nepochopil alebo nechce pochopiť, že sudca (a najmä sudca najvyššieho súdu) je viazaný vo svojom občianskom aj pracovnom živote nielen zákonmi - vrátane Ústavy SR a Medzinárodnými zmluvami v rozsahu čl. 7 ods. 2 a ods. 5 ústavy, ale vo svojom profesnom aj občianskom živote tiež etickými kódexmi, ktoré definujú požiadavky na správanie sa sudcu v pracovnom aj v občianskom živote*.“[46] Disciplinárny súd zatiaľ vo veci nerozhodol.

Federálny odvolací súd pre deviaty obvod (**USA),** do miestnej príslušnosti ktorého spadajú Havajské ostrovy, sa vo svojom rozsudku jednoznačne zastal práva sudcu slobodne sa vyjadrovať mimo

[46] http://www.sudcovia.sk/Konkr%C3%A9tne-pr%C3%ADpady/stav-k-15102010

pojednávacej miestnosti[47]. *„Sudca si vo dverách nekontroluje svoje práva z Prvého dodatku, akoby ich opäť nadobudol po skončení funkčného obdobia,"* skonštatoval predseda odvolacieho súdu pre deviaty obvod Alex Kozinski v odmietnutí sťažnosti na správanie sudcu.

Sťažnosť smerovala na sudcu, ktorý vyhlásil, že po útokoch z 11. septembra 2001 *„má zlý pocit"* z toho, čo by sa mohlo stať so *„vzájomnými vzťahmi medzi rasami a náboženskou toleranciou"* a že *„kriminalizácia imigračných zákonov"* je *„inštitucionálny rasizmus".*

Kozinski v rozhodnutí citoval z Kódexu správania sudcov amerických okresných súdov, ktorý povzbudzuje sudcov, aby *„hovorili, písali, prednášali, vyučovali a participovali na iných aktivitách súvisiacich s právom, právnym systémom a výkonom spravodlivosti".* Ako dodal Kozinski, vyjadrenia sudcu *„spadajú priamo do okruhu chráneného vyjadrovania sa a sú presne tým druhom činnosti, ku ktorej kódex správania povzbudzuje".*

K slobode prejavu spočívajúcu v kritike sudcov sudcami samotnými sa možno zmieniť o príklade sudcu Najvyššieho súdu USA **Antonina Scaliu**. Scalia raz vyhlásil, že tvrdenie sudkyne O'Connorovej bolo „iracionálne" a nemožno ho brať vážne. O'Connorová na to ostro zareagovala v prípade *Hamdi v. Rumsfeld*, pri posudzovaní ktorého označila právny rámec zadržiavania väzňov presadzovaný Scaliom za vytváranie „perverzného motívu". Podobne sudca Najvyššieho súdu USA Souter sa raz nechal počuť, že „odmietavý postoj Scaliu je prácou gladiátora, ale útočí na levov vlastnej predstavivosti". V zmysle prvého dodatku Ústavy Spojených štátov amerických, štát „nesmie diktovať tému, o ktorej môžu osoby hovoriť a rovnako ani okruh osôb, ktoré môžu hovoriť o veciach verejných". Súd by sa mal pri skúmaní sústrediť na obsah samotného prejavu, nie na jeho autora. Ako sa vyjadril jeden komentátor, ak sa súd zameriava skôr na nebezpečenstvo, ktoré predstavuje nejaké vyjadrenie, ako na osobu,

[47] http://www.staradvertiser.com/news/20110220_Free-speech_rights_of_judge_affirmed.html?id=116557038

od ktorej pochádza, poskytuje to menej príležitostí na diskrimináciu konkrétneho právnika.[48]

Stanoviská etických komisií

Odpovede **Washingtonského poradného výboru pre etiku:**

Otázka: Môže mať sudca alebo vyšší súdny úradník svoj internetový blog, na ktorom zverejňuje svoje články a ku ktorým môžu čitatelia posielať svoje komentáre a sudca na ne reagovať? Sudca by rád vytvoril webstránku, ktorej cieľom je podporiť vytváranie „spravodlivejšej a otvorenejšej spoločnosti". Fungovala by ako pravidelný blog, na ktorom by sudca zverejňoval články otvorené pre komentáre, na ktoré by sudca následne reagoval.
Odpoveď: Ako je uvedené v Kódexe správania, sudcovia a vyšší súdni úradníci majú špecifické vzdelanie v oblasti práva a sú v jedinečnej pozícii prispievať k zlepšovaniu práva, právneho systému a výkonu spravodlivosti. Do tej miery, do akej im to dovolí čas, sú povzbudzovaní, aby tak robili v rámci parametrov dovolených v Etickom kódexe. Sudcovia by mali prispievať k zlepšeniu právneho povedomia verejnosti. V tejto odpovedi sa predpokladá, že sudca sa vo svojich komentároch obmedzí na oblasť práva, právneho systému a výkonu spravodlivosti.

Kódex správania špecificky nezakazuje sudcovi blogovať na internete. Povoľuje im prispievať na internete článkami ohľadom práva, právneho systému a výkonu spravodlivosti, pokiaľ takáto činnosť nevrhá tieň pochybností na ich schopnosť rozhodovať nestranne o akejkoľvek otázke, ktorej môžu čeliť. Sudca by mal za každých okolností konať spôsobom, ktorý posilňuje dôveru verejnosti v integritu a nestrannosť justície a sudcovské povinnosti musia mať prednosť pred všetkými ostatnými aktivitami sudcu.

[48] Freedom of Speech and Permissible Degree of Criticism of Judges (In the Jurisprudence of the European Court of Human Rights and the U.S. courts), David Kosař, Central European University, 22. november 2007.

Hoci sudca môže prispievať na internetovom blogu, treba starostlivo zvážiť, na aké účely sa blog používa a ako a či bude reagovať na komentáre čitateľov, aby to nespochybňovalo jeho nestrannosť alebo nenarúšalo jeho schopnosť rozhodovať o veciach, ktoré sú mu pridelené, nestranne. Napríklad, sudca by mal starostlivo zvážiť, aký dojem môžu zanechať jeho reakcie, ak bude reagovať na komentáre čitateľov a ako ich formulovať tak, aby to nespochybňovalo jeho nezaujatosť.

Ak sa sudca rozhodne poslať na internet svoj blog, možno bude chcieť priložiť k nemu aj vyhlásenie, že názory v ňom vyjadrené zastáva výlučne autor blogu a nemali by sa spájať s inými sudcami. Ak je to možné, mal by dôkladne skontrolovať svoju reakciu ešte predtým, ako bude publikovaná na blogu, ako aj pravidelne monitorovať reakcie, aby sa uistil, že smerovanie diskusie neskĺzne do oblasti, ktorú už Kódex správania nedovoľuje.

Otázka: Môže kandidát na pozíciu sudcu verejne propagovať alebo sa vyjadrovať k problematike umelého prerušenia tehotenstva? Napr. označovať sám seba ako „kandidáta za voľbu“ (pro-choice) alebo „kandidáta za život“ (pro-life)?
Odpoveď: Nie, kandidát na sudcu sa nesmie vyjadrovať k umelému prerušeniu tehotenstva. Sudca alebo kandidát na pozíciu sudcu nesmie podľa Etického kódexu poskytovať stanoviská deklarujúce, či je „za život“ alebo „za voľbu“.

Otázka: Je vhodné, aby sudca inzeroval v profesijnej publikácii na predaj knihu, ktorej je autorom a osobne zabezpečoval jej predaj?
Odpoveď: Je vhodné, aby bol sudca autorom kníh venovaných problematike právneho systému a podporoval ich predaj prostredníctvom inzercie v profesijných publikáciách. Avšak akýkoľvek marketing takých kníh by mala zabezpečovať tretia strana a každá reklamná inzercia musí obsahovať dostatočné informácie, z ktorých je na prvý pohľad zjavné, že celú distribúciu a predaj zabezpečuje tretia strana. Sudca by si však mal ponechať dostatočnú mieru kontroly nad inzerciou, aby v nej nedošlo k zneužitiu

sudcovského postavenia alebo výsad spájaných s úradom sudcu na podporu súkromných záujmov iných.

Otázka: Môže sudca prijať pozvanie do rozhlasovej show? (Sudca dostal pozvanie, aby sa zúčastnil na rozhlasovej besede na tému práva, právneho systému a výkonu spravodlivosti. Cieľom relácie je informovať verejnosť o týchto otázkach v kontexte zaujímavej, pútavej a myseľ podnecujúcej show, ktorá je vhodná pre bežného poslucháča.)
Odpoveď: Kódex správania sčasti uvádza, že sudcovia môžu diskutovať a participovať na rôznych aktivitách súvisiacich s právom, právnym systémom a výkonom spravodlivosti. Tieto aktivity však nesmú vrhať tieň pochybností na sudcovu schopnosť rozhodovať nestranne akýkoľvek prípad, ktorý je mu predložený.

Kódex umožňuje sudcovi hosťovať v pravidelnej rozhlasovej relácii na tému práva, právneho systému a výkonu spravodlivosti. A hoci sa na takej show môže sudca zúčastniť, musí si počínať tak, aby jeho vystupovanie nevrhalo pochybnosti na jeho schopnosť rozhodovať nestranne. Mal by sa preto zdržať verejného komentovania akéhokoľvek prípadu, o ktorom súd ešte s konečnou právoplatnosťou nerozhodol a o ktorom sa možno rozumne nazdávať, že by mohlo neprimeraným spôsobom ovplyvniť výsledok sporu alebo zasiahnuť do spravodlivého procesu. Mal by sa vyhnúť špekuláciám o tom, aké by malo byť právo a neparticipovať na diskusii takým spôsobom, ktorý je poskytovaním právnych rád. Rozhlasová show musí byť v súlade s presadzovaním integrity sudcovského úradu.

Zhrnutie

Základným východiskom pri úvahách o slobode prejavu sudcov je konštatovanie, že sudca má garantované právo na slobodu prejavu vyplývajúce z mnohých medzinárodných dohovorov ochraňujúcich ľudské práva. Zároveň však výkon funkcie sudcu prináša obmedzenia v záujme zachovania dôvery verejnosti v justíciu. Tieto obmedzenia

vedúce k zdržanlivosti nesmú podľa Európskej siete súdnych rád sudcom slúžiť na ospravedlnenie, aby hľadali útočisko v symbolickej „slonovinovej veži". Ak aj sudca nehovorí o prípadoch, ktoré osobne rozhoduje, je v postavení toho, kto vysvetľuje právne pravidlá a ich význam. Spolu s inými inštitúciami, ktoré majú podobné poslanie, sudca zároveň plní aj vzdelávaciu úlohu pri podporovaní presadzovania práva.

Zdržanlivosť sa odporúča v oblasti politických vyjadrení (samozrejme v závislosti od krajiny a jej úpravy vzťahu sudcov a politiky) a tiež pri komentovaní ešte nerozhodnutých vecí. Zároveň je zdržanlivosť odporúčaná pri vyjadrovaní názorov k otázkam, ktoré sa potenciálne môžu stať predmetom jeho rozhodovania.

Zároveň však viaceré kódexy konštatujú, že k určitým témam, ktoré môžu mať politický rozmer, sú vyjadrenia sudcu vhodné a predpokladané, pokiaľ ide o veci týkajúce sa fungovania súdnictva, nezávislosti súdnictva, základných aspektov výkonu spravodlivosti alebo osobnej integrity sudcu (Kanada, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska). Zároveň sú niektorými kódexmi sudcovia priamo povzbudzovaní, aby hovorili, písali, prednášali, vyučovali a participovali na iných aktivitách súvisiacich s právom, právnym systémom a výkonom spravodlivosti (Kódex správania sudcov amerických okresných súdov). Kódexy tak poukazujú na vzdelávaciu úlohu sudcu a jedinečnosť jeho pozície, ktorú má využívať na prispievanie k zlepšovaniu práva, právneho systému a výkonu spravodlivosti.

Podľa ustanovení etického kódexu sudcov Slovenska k slobode prejavu, sudca sa má vyhýbať zbytočnej a neprimeranej publicite. Sudca sa má zdržať komentovania súdnych prípadov na verejnosti, nesmie svoje rozhodnutia prejudikovať. Ak sudca poskytne stručné vyhlásenie o rozhodnutej veci v záujme informovania verejnosti, dbá na zachovanie dobrej miery. Uvedená úprava je veľmi všeobecná (napr. pojem „zbytočná a neprimeraná publicita"), bez bližšej špecifikácie nevhodných „oblastí publicity" a naopak predpokladaných a želaných oblastí či tém, ku ktorým by sa mal sudca vyjadrovať. Z

aplikačnej praxe pri podávaní disciplinárnych návrhov vyplýva, že špecifikácia tejto oblasti, minimálne v rovine aplikačných pravidiel nového etického kódexu, by bola prospešná.

D. Kompetentnosť a pracovné nasadenie sudcu

Príklady úpravy v kódexoch

Správa Európskej siete súdnych rád (ENCJ Report) – Sudcovská etika pri definovaní termínu „profesionálna kompetentnosť" konštatuje, že je potrebné spojiť dohromady vedomostné kvality, skúsenosti a postoje. Hoci táto definícia je trochu „neotesaná", môže byť do istej miery použitá aj na definovanie kompetentnosti v súvislosti so súdmi. Kompetencia je vždy založená na získanom poznaní, ale zahŕňa viac – možno povedať, že kompetencia je „sila".[49]

Uvedená správa takto odpovedá na otázku „Akú kompetenciu očakáva spoločnosť od sudcu?":

Občania očakávajú, že kompetentný sudca bude mať rozsiahle odborné vedomosti (profesionálna kompetencia v užšom zmysle). Ale to nestačí. Tiež sa predpokladá, že sudca bude mať schopnosť rýchlo prispôsobiť nové poznatky a uplatniť svoje profesionálne vedomosti. Napriek tlaku časovej tiesne a množstvu dokumentov sudca musí vedieť, že každý prípad, ktorý rozhoduje, je samostatný. Musí preto vziať do úvahy osobitosti každého prípadu, ale popritom musí rozhodnúť každý prípad v primeranom čase. Túto schopnosť aplikovať svoje profesionálne vedomosti na nové a neznáme prípady by sme mohli nazvať *metodickou kompetenciou.*

Profesia sudcu zahŕňa aj vysokú mieru sociálnej kompetencie, t. j. „sily vo vnútri ľudských bytostí". V tejto súvislosti ľudia, ktorí prichádzajú do kontaktu so sudcom, očakávajú, že bude vedieť vychádzať s ľuďmi a že bude mať komunikačné schopnosti, ako aj schopnosť presvedčivo vystupovať či efektívne riešiť konflikty. Schopnosť pracovať v jednom tíme s kolegami a služobne podriadenými a schopnosť motivovať druhých je takisto súčasťou sociálnej kompetencie.

[49] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, 8. Competence, str.21

Napokon sudca potrebuje byť kompetentný nielen vo vzťahu k druhým, ale aj vo vzťahu k sebe. Táto kompetencia, ktorú by sme mohli definovať ako "kompetencia osobnosti", zahŕňa silu rozhodovať a pracovať nezávisle a disciplinovane, taktiež schopnosť prekonávať stres a vyrovnávať sa s frustráciou. Sudca, ktorý je „kompetentný" v tomto zmysle, musí byť zanietený a obetavý a neustále mať na pamäti, na aké hodnoty ašpiruje.[50]

Ďalej Správa Európskej siete súdnych rád takto odpovedá na otázku „Ako môže sudca získať a rozvíjať tieto kompetencie?":

Odpoveď je ľahká pre oblasť profesionálnej a metodickej kompetencie: sudca sa musí uistiť, že si aktualizuje svoje profesionálne vedomosti, t. j. pravidelne študuje odbornú literatúru alebo sa zúčastňuje na vzdelávacích kurzoch. Na zlepšenie metodickej kompetencie si musí rozvíjať schopnosti efektívne a rýchlo riešiť zložité a neznáme problémy, o ktorých musí rozhodovať. Aj v tejto oblasti by sa nemal vyhýbať vhodným seminárom pod zámienkou, že aj metóda jeho práce tvorí súčasť jeho sudcovskej nezávislosti. Musí byť otvorený radám od svojich kolegov a pravidelne sa zapájať do diskusií s kolegami, ktoré sú príležitosťou na rozvoj jeho prístupu k práci sudcu.

Už o niečo ťažšie je rozširovať si sociálne schopnosti a kompetencie osobnosti. Zlepšenie sociálnej kompetencie si vyžaduje, že sudca pozná svoj vplyv na strany súdneho konania, svojich kolegov a podriadených. Ako už bolo povedané, aj v tomto ohľade musí byť otvorený informáciám od svojich kolegov v rámci pravidelných konverzácií s nimi. Nemal by to vnímať ako neprípustné zasahovanie, a to ani vtedy, ak má dlhoročné skúsenosti.[51]

K pracovitosti sudcu správa uvádza, že je podmienkou výkonu sudcovského úradu a efektívneho fungovania justície. Ochrana, ktorú právo poskytuje, môže efektívne fungovať len vtedy, keď je rýchla. Garancia rýchlosti právnej ochrany a vynesenia rozsudkov v krátkom

[50] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, 8. Competence, str.21
[51] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, Competence, str.22

čase je kľúčová pre zachovanie a rast dôvery verejnosti v justíciu. Verejnosť očakáva, že súdy pracujú nielen vo vysokej kvalite, ale aj rýchlo. Rozhodovanie – akokoľvek je spravodlivé a zákonné – však nikdy nebude dostatočne efektívne, ak nebude promptné a ani víťazná strana sporu nebude spokojná, ak rozhodovací proces trvá príliš dlho.

Ani ostatné zásady nemožno uplatniť a stratia svoju váhu bez garancie rýchlosti a kvality súdnych konaní. To znamená, že aj keby boli sudcovia nezávislí, nestranní, vysoko kvalifikovaní atď., ale ak by súdne konanie bolo zdĺhavé, justícia by nikdy nebola dostatočne efektívna a verejnosť by jej nedôverovala. To je dôvod, prečo je zásada rýchlosti taká dôležitá. Sudca zaoberajúci sa prípadmi musí byť pracovitý, t. j. prípady musia byť riešené načas, v období primeranom predmetnej veci, zatiaľ čo kvalita rozhodovania zostáva zachovaná.[52]

Bangalórske zásady správania sudcov k odbornosti a vysokému pracovnému nasadeniu uvádzajú zásadu, v zmysle ktorej odbornosť a vysoké pracovné nasadenie sú nevyhnutnými podmienkami riadneho výkonu sudcovských povinností.

Aplikačné pravidlá k uvedenej zásade ustanovujú:

1. Povinnosti sudcu majú prednosť pred všetkými ostatnými aktivitami.

2. Sudca sa musí v maximálnej možnej miere venovať profesionálnym aktivitám, ktoré nezahŕňajú len výkon funkcie sudcu a zodpovedností na súde či rozhodovaciu činnosť, ale tiež ďalšie úlohy, ktoré súvisia s úradom sudcu alebo fungovaním súdu.

3. Sudca by mal uskutočňovať rozumné kroky, aby udržiaval a rozvíjal svoje odborné vedomosti a zručnosti a osobnostné kvality nevyhnutné pre riadny výkon povinností sudcu. Očakáva sa, že bude v hojnej miere využívať všetky príležitosti ďalšieho vzdelávania sudcov pod dohľadom príslušných justičných orgánov.

[52] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, 5. Diligence, str.16

4. Sudca by mal zostávať informovaný o dôležitom vývoji medzinárodného práva, vrátane medzinárodných dohovorov a iných nástrojov na etablovanie ľudskoprávnych noriem.

5. Sudca musí vykonávať všetky svoje povinnosti, vrátane rozhodovacej činnosti, efektívne, dôkladne a v rozumnom čase.

6. Sudca musí dbať na poriadok a slušné spôsoby počas celého konania pred súdom, prejavovať trpezlivosť, byť zdvorilý a rešpektovať dôstojnosť všetkých účastníkov, svedkov, právnych zástupcov a iných zúčastnených, s ktorými prichádza oficiálne do kontaktu. Zároveň vyžaduje rovnaké správanie od právnych zástupcov, zamestnancov súdu a iných jemu podriadených pracovníkov.

7. Sudca sa nesmie zúčastňovať na konaní, ktoré je v rozpore so starostlivým výkonom jeho sudcovských povinností.[53]

Kanadské Etické zásady pre sudcov k udržiavaniu odbornej spôsobilosti uvádza, že už od čias Magny Charty sa uznáva, že sudcovia by mali mať dobrú znalosť práva. Toto poznanie nezahŕňa len hmotné a procesné právo, ale aj jeho dopad na reálny život. Ako povedal jeden učenec, právo nie je len to, čo hovorí; právo je to, čo spôsobuje. Pokračujúce úsilie o udržiavanie a rozširovanie vedomostí, zručností a postojov nevyhnutných pre efektívny výkon súdnej moci, sú dôležitými prvkami usilovnosti sudcov. To v sebe zahŕňa účasť na pokračujúcich vzdelávacích programoch, ako aj štúdium v súkromí.[54]

Kanadské Etické zásady pre sudcov ku kompetentnosti a pracovnému nasadeniu sudcov uvádzajú:

1. Usilovnosť pri výkone sudcovských povinností zahŕňa snahu o nestrannú a spravodlivú aplikáciu práva, dôslednosť, rozhodnosť, pohotovosť a predchádzanie zneužívania súdneho procesu

[53] THE BANGALORE PRINCIPLES OF JUDICIAL CONDUCT, Value 6:COMPETENCE AND DILIGENCE, str.7
[54] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, 4 Diligence, Commentary, str. 11

a predchádzanie nevhodnému zaobchádzaniu so svedkami. Zatiaľ čo toto všetko sú vlastnosti a zručnosti, ktoré sudca potrebuje, rozsah prípadov a konkrétne správanie účastníkov konania si od sudcu, ktorý predsedá konaniu, vyžadujú dôraz na jednu alebo druhú z nich, niekedy na úkor iných, aby sa dosiahla potrebná rovnováha. Dosiahnuť túto rovnováhu môže byť zvlášť ťažké v prípadoch, keď je právne zastúpená iba jedna strana sporu. A hoci sudca robí všetko, čo je možné, aby zabránil znevýhodneniu nezastúpenej strany, musí dávať pozor, aby si zachoval nestrannosť.

2. Povinnosť byť trpezlivý a prejavovať náležitú úctu ku všetkým účastníkom konania neoslobodzuje sudcu od rovnako dôležitej povinnosti byť rozhodný a pohotový. Základný test na zistenie, či sudca úspešne skombinoval tieto zložky vo svojom vystupovaní na súde, spočíva v tom, že záležitosť bola nielen posúdená spravodlivo, ale aj spôsobom, ktorý je vnímaný ako spravodlivý.

3. Vlastná príprava rozsudkov je častokrát ťažká a časovo náročná. No rozhodnutie a odôvodnenie by mali byť vyhotovené čo najskôr s prihliadnutím na urgentnosť veci a zvláštne okolnosti. Zvláštne okolnosti môžu zahŕňať chorobu, rozsah a náročnosť prípadu, neobyčajne veľký nápad prípadov na súd alebo iné faktory, ktoré bránia skoršiemu vyhotoveniu rozsudku.[55]

Zhrnutie

Profesionálnu kompetentnosť uvedené zdroje popisujú ako súhrn vedomostí, skúseností a postojov. Odbornosť predstavuje predovšetkým dobrú znalosť práva. Toto poznanie nezahŕňa len hmotné a procesné právo, ale aj jeho dopad na reálny život, pretože právo nie sú len ustanovenia právnych predpisov, ale právo sú aj dôsledky, ktoré majú tieto ustanovenia v praxi (Kanadské Etické zásady pre sudcov).

[55] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, 4 Diligence, Commentary, Adjudicative duties, str. 20

Schopnosť prispôsobiť a uplatniť svoje profesionálne vedomosti v praxi, teda aplikovať ich na nové prípady, je tzv. metodickou kompetentnosťou. Pod profesionálnu kompetentnosť treba zahrnúť aj tretiu zložku, sociálnu kompetenciu, ktorú Správa Európskej siete súdnych rád nazýva aj „sila vo vnútri ľudskej bytosti". Zahŕňa komunikačné schopnosti, ako aj schopnosť presvedčivo vystupovať či efektívne riešiť konflikty, schopnosť spolupracovať s kolegami a motivovať druhých.

Dôležitá je tiež kompetentnosť vo vzťahu samého k sebe. Táto kompetencia osobnosti obsahuje silu rozhodovať, pracovať nezávisle a disciplinovane, prekonávať stres a vyrovnávať sa s frustráciou.

Pracovitosť sudcu je predpokladom efektivity fungovania justície a garanciou rýchlosti právnej ochrany. Je teda jednou zo skutočností prispievajúcich k dôvere verejnosti v justíciu.

Profesionálna kompetentnosť je v Etickom kódexe sudcov na Slovensku upravená v dvoch ustanoveniach týkajúcich sa výkonu funkcie. Ide o povinnosť sudcu sústavne si dopĺňať svoje odborné znalosti, rozširovať si všeobecný rozhľad a tým si udržiavať vysokú úroveň odbornej spôsobilosti. V zmysle druhej z povinností, ktorá súvisí s kompetentnosťou sudcu, sa má sudca usilovať o to, aby každé jeho rozhodnutie bolo nielen vecne správne a zákonné, ale aby jeho odôvodnenie bolo aj zrozumiteľné a presvedčivé. Etický kódex sudcov na Slovensku tak (podobne ako pri iných inštitútoch sudcovskej etiky) upravuje iba základné povinnosti a to iba v jednej z vyššie uvedených troch vrstiev profesionálnej kompetentnosti sudcu – upravuje teda iba požiadavku odbornosti sudcu.

E. Správanie sa k osobám zúčastneným na konaní

Príklady úpravy v kódexoch

Podľa **Správy Európskej siete súdnych rád,** v rámci povinnosti správať sa dôstojne, sudca musí vykonávať svoju funkciu s ohľadom na procedurálne pravidlá, so zreteľom na dôstojnosť tých, ktorým predsedá a v medziach práva. V jeho profesionálnych kontaktoch v rámci justičného systému s advokátmi, prokurátormi, občanmi, ako aj predstaviteľmi médií by sa mala prejavovať zdvorilosť a intelektuálna múdrosť. Vo všetkých jeho aktivitách by malo byť vidieť, že rešpektuje práva jednotlivca a obžalovaného.

K povinnosti Rešpekt k druhým a schopnosť načúvať správa uvádza, že rešpekt a schopnosť načúvať stranám sporu, advokátom, administratívnemu personálu a kolegom sú vlastnosti, ktoré spoločnosť od sudcu automaticky očakáva. Rešpekt možno definovať ako úctivý ohľad venovaný osobám, zásadám a inštitúciám. V spojitosti so sudcovskými povinnosťami môže byť rešpekt vnímaný ako schopnosť sudcu brať do úvahy úlohy aj dôstojnosť osôb zainteresovaných v súdnom spore, a to ohľaduplne a s úctou.

Schopnosťou „načúvať" sa rozumie schopnosť venovať pozornosť a zvážiť, čo hovoria druhí. V kontexte sudcovských povinností sa možno na načúvanie dívať ako na schopnosť sudcu venovať patričnú pozornosť interpretácii faktov a technickej argumentácii strán, obhajoby alebo administratívnych pracovníkov súdu.

Správa Európskej siete súdnych rád ďalej rozoberá dôležitosť vyššie uvedených hodnôt. Pri definícii eticky korektného profesionálneho správania sudcov „načúvanie" a „rešpekt" tvoria dve fundamentálne zásady. Podľa Správy sa od sudcu de facto vyžaduje nasledovné:

- *vstupovať do komunikácie s verejnosťou, právnikmi, administratívnym personálom a kolegami spôsobom, ktorý je dôstojný, primeraný a majúci na zreteli verejný záujem*

- *osvojiť si formu správania, ktorá je chápavá a rešpektuje právne postavenie a dôstojnosť užívateľov justičného systému*
- *plniť povinnosti spôsobom, ktorý berie primerane do úvahy odlišné potreby strán zúčastnených v spore a ktorý venuje zvláštnu pozornosť osobným okolnostiam účastníkov s ohľadom na ich vek a zdravie*
- *vytvárať na súde a počas pojednávania pokojnú atmosféru, a teda:*

  - *osvojiť si také správanie, ktoré je vnímané ako správanie vyznačujúce sa rešpektom voči právnikom zúčastneným na pojednávaní*
  - *načúvať stranám sporu a ich zástupcom s úplnou nezaujatosťou a dbať na všetky zodpovedajúce formálne náležitosti s cieľom vyhnúť sa čo i len zdaniu uprednostňovania jednej strany v neprospech druhej*

Správa Európskej siete súdnych rád uvádza, že v snahe zabezpečiť, aby súdne konania boli vedené takýmto spôsobom, je veľmi dôležité, aby sa sudcovské povinnosti vykonávali s plným ohľadom na zásady etiky, ktoré si ctia hodnotu rešpektu. Ak sa pri výkone týchto povinností berie do úvahy význam pozorného načúvania, zúčastnené strany budú náchylnejšie plne prispieť k dosiahnutiu spravodlivého výsledku. Sudca musí vždy urobiť všetko, čo je v jeho moci, aby vytvoril atmosféru, v ktorej budú hodnotu rešpektu a vzájomného načúvania zdieľať všetci – sporové strany i sudca.[56]

<u>K rovnosti v zaobchádzaní</u> Správa Európskej siete súdnych rád uvádza, že rovnosť v zaobchádzaní si od sudcu vyžaduje dať každému to, na čo má nárok – ako počas súdneho procesu, tak aj pri formulovaní rozsudku, a zohľadniť pritom jedinečnosť každého jednotlivca. Bangalorské zásady správania sudcov definujú princíp rovnosti, ktorý vylučuje diskrimináciu na základe rasy alebo etnického pôvodu. V pozadí je rešpekt, ktorý si zaslúži každý občan, či už pri konfrontácii s predstaviteľmi vlády alebo s ostatnými spoluobčanmi.

[56] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, 5. Diligence, The respect and the ability to listen, str. 18

Je na sudcoch, aby ho garantovali a boli v jeho prejavovaní pre druhých príkladom. Sudcovia sa musia správať ohľaduplne ku všetkým účastníkom – svedkom, kolegom, zamestnancom súdu a brať do úvahy objektívne rozdiely medzi jednotlivými skupinami.

Ako tradičný príklad sa uvádza, že bohatý a vplyvný človek nesmie vďaka svojmu postaveniu zvíťaziť v spore, ale zároveň zatiaľ čo bohatý by nemal byť zvýhodňovaný, ani chudobný by nemal byť pre chudobu nijako uprednostňovaný. Princíp rovnakého zaobchádzania umožňuje každému sudcovi uplatňovať pozitívnu diskrimináciu všade tam, kde mu to zákony alebo medzinárodné zmluvy dovoľujú.

Sudcovia by nemali prejavovať rovnováhu iba pri počúvaní účastníkov sporu, ale tiež poskytnúť každému to, na čo má nárok. Ako povedal rímsky právnik Ulpianus (podľa Codex Justinianus): *ius suum cuique tribuere (právo znamená dať každému, čo mu patrí),* kde slovo „suum" (to, na čo má niekto nárok v predmetnom prípade) treba zdôrazniť. Samozrejme, to neznamená, že každý účastník môže vyhrať spor. Podstatou je to, že dostane príležitosť obhájiť svoj prípad pred súdom a že sa jeho obhajobe venuje plná vážnosť. V neposlednom rade má právo na uspokojivé vysvetlenie zo strany sudcu (sudcov) prostredníctvom právnych alebo na dôkazy sa vzťahujúcich argumentov, na ktorých je potom založený rozsudok.[57]

K transparentnosti Správa uvádza, že ani justícia nemôže uniknúť požiadavke transparentnosti v našej spoločnosti. Informácie o jej fungovaní, ako aj o tom, čo je eticky prípustné, prispievajú k jej spoločenskej akceptácii. Rovnaký prístup k jednotlivcom vystupujúcim v úlohe navrhovateľov alebo odporcov, resp. žalobcov alebo žalovaných, v civilných alebo trestných konaniach – to všetko podporuje transparentnosť a zväčšuje dôveru verejnosti. Sudca zabezpečuje transparentnosť prostredníctvom verejných pojednávaní a tým, že zverejňuje dôvody svojich rozhodnutí. Zároveň však zachováva požadovanú dôvernosť s ohľadom na súkromie alebo z dôvodu zachovania verejného poriadku. Musí starostlivo zachovávať

[57] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, 5. Diligence, The equality of treatment, str. 19

rovnováhu medzi požiadavkou transparentnosti a akýmsi exhibicionizmom, aby sa spravodlivosť nezmenila na divadlo.[58]

Bangalórske zásady správania sudcov k hodnote „rovnosti" uvádzajú zásadu, v zmysle ktorej rovnosť zaobchádzania so všetkými účastníkmi súdneho konania je nevyhnutná pre riadny výkon sudcovského úradu.

Aplikačné pravidlá k uvedenej zásade ustanovujú nasledovné:

1. Sudca by si mal byť vedomý a chápať rozmanitosť v spoločnosti a rozdiely vyplývajúce z rôznych príčin, vrátane rasy, farby pleti, pohlavia, náboženstva, etnického pôvodu, spoločenského postavenia, zdravotného postihnutia, veku, osobného stavu, sexuálnej orientácie, sociálneho a ekonomického statusu.

2. Sudca nesmie pri výkone svojich povinností slovom alebo činmi prejavovať zaujatosť alebo predsudky voči žiadnej osobe alebo skupine na neopodstatnenom základe.

3. Sudca musí vykonávať svoje povinnosti s primeranou ohľaduplnosťou voči všetkým osobám, ako sú: zúčastnené strany, svedkovia, právni zástupcovia, zamestnanci súdu, a to bez robenia rozdielov na neopodstatnenom základe, ktorý nie je významný pre riadny výkon jeho povinností.

4. Sudca nesmie vedome dovoliť zamestnancom súdu alebo iným jemu podriadeným pracovníkom robiť rozdiely medzi konkrétnymi osobami v záležitostiach pred sudcom na neopodstatnenom základe.

5. Sudca by mal od právnych zástupcov zúčastnených na pojednávaní požadovať, aby sa zdržali akéhokoľvek prejavu zaujatosti založenej na neopodstatnenom základe, a to či už slovom alebo vystupovaním,

[58] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, 9. Transparency, str. 23

s výnimkou toho, ktorý priamo súvisí so súdnym konaním a môže byť predmetom legitímnej obhajoby.[59]

Kanadské Etické zásady pre sudcov k tejto téme uvádzajú:

1. Sudcovia by sa nemali nechať ovplyvniť postojmi založenými na stereotypoch, mýtoch a predsudkoch. Mali by preto vyvinúť všetko úsilie v snahe rozpoznať ich, prejaviť vnímavosť a napraviť také postoje.

2. Sudcovia by sa mali snažiť zabezpečiť, aby z ich správania nadobudol akýkoľvek rozumný, nezaujatý a informovaný predstaviteľ verejnosti dôveru v nestrannosť sudcu. Mali by sa vyvarovať poznámok, vyjadrení, gest a správania, ktoré by mohlo byť interpretované ako necitlivé alebo neúctivé voči komukoľvek. Mohlo by ísť o nenáležité poznámky založené na rasových, kultúrnych, sexuálnych alebo iných stereotypoch a iné správanie naznačujúce, že sa k účastníkovi konania nepristupuje rovnako a s rešpektom.

Nevhodné vystupovanie môže prameniť zo sudcovej neznalosti kultúrnych, rasových a iných tradícií alebo z toho, že si neuvedomuje, že určité správanie môže druhých zraniť. Sudcovia by sa preto mali snažiť byť primeranými prostriedkami informovaní o meniacich sa postojoch a hodnotách a využívať vhodné vzdelávacie príležitosti (ktoré by mali byť v rozumnej miere dostupné), ktoré im pomôžu byť nestranní a vnímaní ako nestranní.[60]

Etický kódex sudcov Litovskej republiky vo svojom článku 14 o príkladnom správaní sudcu okrem iného uvádza, že v súlade s touto zásadou by mal sudca dodržiavať tieto pravidlá:

1. neprejavovať svoj hnev a vyhýbať sa zvyšovaniu hlasu počas pojednávania

[59] THE BANGALORE PRINCIPLES OF JUDICIAL CONDUCT, Value 5, EQUALITY, str.6
[60] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, 5. Equality, Commentary, str. 24

2. nemoralizovať účastníkom konania počas pojednávania

3. správať sa oficiálne, byť trpezlivý a zdvorilý

4. priznať si chyby a napraviť ich[61]

Zhrnutie

Požiadavky na správanie sudcov k osobám zúčastneným na konaní sú v etických kódexoch pretavené do viacerých povinností, ako napríklad povinnosti správať sa dôstojne, povinnosti rešpektu k stranám zúčastneným na konaní, povinnosti mať schopnosť načúvať im a povinnosti dodržiavať rovnosť v zaobchádzaní. Dôstojnosť v správaní sudcu zahŕňa zreteľ na tých, ktorým „predsedá“, a tiež prejavovanie zdvorilosti a intelektuálnej múdrosti. Rešpekt k druhým je definovaný ako úctivý ohľad venovaný osobám, zásadám a inštitúciám. Schopnosti sudcu načúvať je venovaná osobitá pozornosť, napr. v Správe Európskej siete súdnych rád. Chápe sa pod ňou schopnosť venovať pozornosť a zvážiť, čo hovoria druhí. Význam pozorného načúvania je okrem iného v tom, že zúčastnené strany budú náchylnejšie plne prispieť k dosiahnutiu spravodlivého výsledku. Tomu by mala prispievať atmosféra na pojednávaní.

Počúvanie a rešpekt sú považované za dve fundamentálne zásady eticky korektného profesionálneho správania sudcov. Dôstojný spôsob komunikácie, chápavá forma správania, ktorá rešpektuje právne postavenie účastníkov konania a vytváranie pokojnej atmosféry počas súdneho pojednávania, sú požiadavky na správanie sudcu, vyplývajúce z povinnosti rešpektu k druhým a schopnosti načúvať.

Rovnosť v zaobchádzaní je nevyhnutná pre riadny výkon sudcovského úradu. Predstavuje absenciu akýchkoľvek prejavov zaujatosti alebo

[61] CODE OF ETHICS OF THE JUDGES OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA, Article 14. Exemplarity

predsudkov voči osobám alebo skupine. Sudca je vyzývaný k tomu, aby rozpoznal svoje postoje založené na stereotypoch, mýtoch a predsudkoch. Úprava v kódexoch ďalej obsahuje požiadavky na kvalitu jednotlivých prejavov správania sudcu, najmä na pojednávaniach, napríklad vyvarovať sa poznámok, vyjadrení, gest a správania, ktoré by mohlo byť interpretované ako necitlivé alebo neúctivé, neprejavovať svoj hnev a vyhýbať sa zvyšovaniu hlasu počas pojednávania, nemoralizovať účastníkom konania počas pojednávania, správať sa oficiálne, byť trpezlivý a zdvorilý, priznať si chyby a napraviť ich. Etický kódex sudcov na Slovensku upravuje túto oblasť v jednom ustanovení, v zmysle ktorého sa sudca správa trpezlivo, dôstojne a zdvorilo k osobám zúčastneným na konaní i ku všetkým ďalším osobám, s ktorými z titulu svojej funkcie koná a rešpektuje ich osobnosť.

K časti III.
Povinnosti voči profesii

Etický kódex sudcov na Slovensku:

III. Povinnosti voči profesii

1. Sudca zachováva voči ostatným sudcom náležitú úctu a správa sa k nim kolegiálne.

2. Sudca by mal prispievať k tvorbe, zdokonaľovaniu a rešpektovaniu etických pravidiel v záujme integrity a nezávislosti súdnictva.

3. Sudca by mal považovať za česť podieľať sa na riadení a rozvoji súdnictva a na zdokonaľovaní právneho systému.

Príklady úpravy v kódexoch

Etický kódex sudcov Litovskej republiky obsahuje ohľadom povinností voči profesii nasledovné zásady:

V súlade so zásadou slušnosti by sudca nemal bagatelizovať prácu ostatných kolegov, mal by konať s rešpektom k druhým ľuďom, mal by riešiť konfliktné situácie pokojným spôsobom a zdvorilo, nemal by pohŕdať inými, nemal by jednať urážlivo, nemal by používať silu.

V súlade so zásadou svedomitosti by mal sudca reagovať na porušenie zákona a profesionálnej etiky zo strany iných sudcov, prokurátorov a advokátov.

V súlade so zásadou solidarity by mal sudca dodržiavať tieto pravidlá:

1. vzťahy medzi sudcami by mali byť založené na dôvere, čestnosti, tolerancii, ohľaduplnosti a zdvorilosti,

2. sudcovia by si mali vzájomne pomáhať, vymieňať si skúsenosti a poznatky,

3. sudcovia by mali brániť jeden druhého pred ohováraním v médiách, neadekvátnou kritikou a urážkami na profesionálnej cti.[62]

Podľa **Správy Európskej siete súdnych rád** sa od sudcu v rámci povinností voči profesii vyžaduje:

- osvojiť si takú formu správania, ktorým sa prejavuje rešpekt k administratívnemu personálu, jeho autonómnej sfére povinností a kompetencií
- vytvoriť a udržiavať s kolegami také vzťahy, ktoré sú vhodné a ktoré rešpektujú ich autonómiu a nezávislosť.[63]

Kanadské Etické zásady pre sudcov ku správaniu sa sudcov ku svojim kolegom uvádzajú:

1. Okrem dodržiavania vysokých noriem správania v osobnom živote by sudcovia mali pozitívne vplývať na svojich kolegov a podporovať ich, aby konali rovnako, keďže pochybné správanie jedného sudcu môže vrhnúť tieň na celú justíciu.

2. Sudcovia majú príležitosti vidieť správanie svojich kolegov. Ak má sudca dôkazy, ktoré sú z jeho pohľadu spoľahlivé a svedčia s vysokou pravdepodobnosťou o neprofesionálnom správaní iného sudcu, mal by dôkladne zvážiť, aké najlepšie kroky podniknúť, berúc ohľad na verejný záujem. To môže zahŕňať poskytnutie rady, kladenie otázok kolegom sudcom alebo informovanie predsedu súdu.

3. Sudcovia jedinečným spôsobom prispievajú k výkonu spravodlivosti. Do tej miery, ako im to umožňuje čas a obmedzenia dané úradom sudcu, môžu prispieť k výkonu spravodlivosti napríklad

[62] CODE OF ETHICS OF THE JUDGES OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA, Article 13. Decency, Article 15. Dutifulness, Article 16. Solidarity
[63] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, 5. Diligence, The respect and the ability to listen.

tým, že sa zúčastňujú na pokračujúcich vzdelávacích programoch pre právnikov a sudcov a na aktivitách, ktoré približujú a sprístupňujú právo a právne procesy širokej verejnosti.[64]

Príručka správania sudcu, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska k téme vzťahov ku kolegom upravuje „poskytovanie odporúčaní" zo strany sudcu, a to nasledovne:

Nemožno mať v princípe žiadne výhrady voči tomu, ak sudca poskytne odporúčanie o charakterových vlastnostiach alebo odbornej spôsobilosti osôb, ktoré sú mu dobre známe. Zvážiť treba, či je sudca tou vhodnou osobou, ktorá má referencie na žiadosť poskytnúť. Podstatou je, že nikto by v tejto súvislosti nemal byť znevýhodnený iba preto, že najvhodnejšou osobou, ktorá by také odporúčanie mohla poskytnúť, je zhodou okolností práve sudca.[65]

Stanoviská etických komisií

Odpovede **Washingtonského poradného výboru pre etiku:**

Otázka: Dovoľuje Kódex správania sudcovi napísať odporúčajúci list pre potreby potenciálneho zamestnávateľa jeho osobného priateľa?
Odpoveď: Sudca môže napísať odporúčajúci list v prospech člena personálu súdu a použiť na to prostriedky súdnej kancelárie. Také listy by mali byť založené na osobnom zhodnotení pracovnej výkonnosti zamestnanca súdu.

Sudca môže rovnako napísať odporúčajúci list pre svojho osobného priateľa. V niektorých prípadoch môže byť vhodné doplniť také odporúčanie o prehlásenie, v ktorom uvedie, že nejde o pokus využiť prestíž svojho úradu na podporu súkromných záujmov iných a že list napísal výlučne ako priateľ.

[64] ETHICAL PRINCIPLES FOR JUDGES, Canadian Judicial Council, 3. Integrity, str. 13
[65] GUIDE TO JUDICIAL CONDUCT (2009), United Kingdom Supreme Court, 5 PROPRIETY, References and social activities

Zhrnutie

Vzťahy medzi sudcami by mali byť založené na dôvere, čestnosti, tolerancii, ohľaduplnosti, vzájomnej pomoci a výmene skúseností. Voči administratívnemu personálu by mal byť prejavovaný rešpekt.

Sudcovia by mali jednak brániť jeden druhého napríklad pred neadekvátnou kritikou a urážkami na profesionálnej cti. Zároveň viaceré kódexy upravujú povinnosť sudcu reagovať na porušenie zákona a profesionálnej etiky zo strany iných sudcov, prokurátorov a advokátov a podniknúť kroky napríklad vo forme poskytnutia rád alebo informovania predsedu súdu. V rámci kolegiálnych vzťahov môže sudca poskytovať odporúčania svojim kolegom, nemalo by však dôjsť k zneužitiu prestíže sudcovského úradu.

V súvislosti s ďalšou povinnosťou voči profesii, ktorá spočíva v zdokonaľovaní právneho systému, sa majú sudcovia zúčastňovať na vzdelávaní právnikov a sudcov a na aktivitách, ktoré približujú a sprístupňujú právo a právne procesy širokej verejnosti.

Všeobecné požiadavky na charakter sudcu

Etický kódex sudcov na Slovensku neobsahuje všeobecné požiadavky na vlastnosti sudcu. Určité vlastnosti samozrejme možno vyvodiť z jednotlivých ustanovení kódexu. V porovnaní s niektorými zahraničnými kódexmi však výslovné požiadavky na vlastnosti sudcu absentujú.

Podľa **Správy Európskej siete súdnych rád (ENCJ Report) – Sudcovská etika**[66] je potrebné vlastnosti sudcu definovať v závislosti od toho, čo spoločnosť očakáva. Týmito vlastnosťami sú

- lojálnosť
- odvaha
- múdrosť (praktická múdrosť/zdravý úsudok/zmysel pre realitu)
- ľudskosť
- vážnosť
- komunikačné schopnosti (schopnosť prijímať informácie a komunikovať ich iným)
- schopnosť načúvať
- rozvážnosť

Podľa **Etického kódexu sudcov Litovskej republiky**[67] sú požiadavky na vlastnosti sudcu obsiahnuté v zásadách správania sa sudcov nasledovne:

- úcta k človeku
- úcta a lojalita k štátu
- spravodlivosť a nestrannosť
- nezávislosť

[66] JUDICIAL ETHICS REPORT 2008-2009, The qualities of the judge, str. 23
[67] CODE OF ETHICS OF THE JUDGES OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA, Article 5. Basic principles of conduct of judges

- diskrétnosť
- transparentnosť a verejnosť
- čestnosť a obetavosť
- slušné vystupovanie
- príkladné správanie
- svedomitosť
- solidarita
- odborný rast

Zároveň v ustanoveniach tohto kódexu o „slušnom vystupovaní" a „príkladnom správaní", sudca je povinný mať bezúhonný charakter a udržiavať si ho, nemá zneužívať omyly alebo nevedomosť iných osôb, v práci a v súkromnom živote má jednať čestne, korektne, zdvorilo a spravodlivo. Zároveň by mal byť príkladom vo svojom správaní, reči, disciplíne, v súlade s univerzálnymi normami morálky a etickými požiadavkami nemá znižovať pozíciu sudcu v profesionálnom a súkromnom živote, má byť tolerantný, dôsledný a nápomocný a za každých okolností má konať profesionálne a humánne.[68]

[68] CODE OF ETHICS OF THE JUDGES OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA, Article 13. Decency, Article 14. Exemplarity

English summary

Introduction

This publication aims to provide a more detailed description of the terms and institutions set up in or implied by the "Judicial Code of Ethics" in Slovakia, with reference to the legal regulations contained in foreign codes of ethics, case law, and statements of advisory ethical committees and judicial self-governing bodies.

As for the foreign codes of judicial ethics, the following are used throughout this publication: "Report of the European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ Report) – Judicial Ethics", "Bangalore Principles of Judicial Conduct", "Guide to Judicial Conduct" (The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland), "Code of Ethics of the Judges of the Republic of Lithuania", and "Canadian Ethical Principles for Judges." Furthermore, we have drawn from the case law of the European Court of Human Rights, the Constitutional Courts of the Slovak Republic and the Czech Republic, the Supreme Court of the Slovak Republic, and the disciplinary courts of the Slovak republic and the Czech Republic. Each topic is supported by the statements of advisory committees, and prepared on the basis of the concrete questions of judges – for example, statements of the Washington Advisory Committee for Ethics, or the Florida Advisory Committee for Judicial Ethics.

A. Judicial integrity

Judicial integrity is considered to be the most basic prerequisite of the proper functioning of the judiciary. It assumes that judges exercise the judicial function fairly, with dignity and honour, and for the sake of justice and society. The so-called theory of illusion must also be taken into consideration with regard to the question of judicial integrity. According to this theory, emphasis must be placed on the kind of

judicial conduct that will enhance public confidence in the fairness of the justice system. It is not enough simply that justice is done; it must also be seen to be done.

The obligation of a reserved and modest conduct does not prevent judges from having a normal social and private life, nor from enjoying the rights and freedoms of citizens generally. A judge should not be isolated from the community to an immoderate extent; he or she should remain in close touch with the public.

As mentioned above, the purpose of the obligations placed on judges (obligations of integrity, dignity and honour) is, above all else, the preservation of public confidence in the judiciary. Judges must make every effort to ensure that their behaviour is above reproach in the view of reasonable, fair-minded and informed persons.

Standards of judicial integrity appear in several provisions of the Judicial Code of Ethics in Slovakia. These provisions relate to specific areas. For example, they include the obligation to maintain credibility in the management of the judge's own property, the obligation not to enter into legal relationships which may endanger the dignity and honour of the profession, and the obligation to avoid activities which may coincide with the proper exercise of the judicial function and which by their nature, financing, or performance, may endanger trust in the judge's integrity. The civil life of a judge, and his or her public behaviour, should meanwhile be an example of good social conduct and personal dignity. The provisions of the code contain the basic standards of judicial integrity, but they lack its broader framework, especially in terms of its purpose and restrictions on judges' conduct. As mentioned above, in order to clarify the term "judicial integrity", it might be helpful to make a list of those personal characteristics that society expects of a judge, and to put this explicitly into the Judicial Code of Ethics in Slovakia, e. g. in the manner described in the Report of the European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ Report).

B. Performance of extra-judicial activities

A judge must not be involved in the performance of any other law practice. But some activities are allowed, and even expected. Among them are writing and lecturing, despite the fact these activities are paid. There is an intense discussion currently underway regarding academic functions, especially due to the possibility that a judge performing such a function may become a party in a trial. Serving as a member of a collective academic body is considered less problematic.

The engagement of judges in activities related to the effective performance of justice and to the improvement of the law and legal system is expected, as is engagement in activities focused on the enhanced independence of the judicial branch and the integrity of the law profession.

In cases where pursuit of the above mentioned goals is of a legislative nature, its appropriateness is rather more ambiguous. On the one hand, the legislative activity of a judge is perceived as appropriate if it is presented as part of the collective effort of judges. On the other hand, it is necessary to take into account the opinions of those according to whom legislative activity – especially during internships in the Ministry of Justice – is not appropriate; on the contrary, it is viewed as problematic with respect to the division of powers. One may point to the risk of a so-called "monopoly of opinion", in which a judge writes a law, gives a lecture on this law, and finally influences its application in court.

The performance of functions within the executive branch involving short term placements, or the acceptance of higher positions during a recess from the judicial function is viewed differently among individual states. In the Czech Republic short term placements of judges in the Ministry of Justice are prohibited in accordance with case law, in Slovakia a change of position of a judge and moving to the post of Minister of Justice, and then back to Supreme Court judge was accepted. The final amendments to the Act on Judges and Associate

Judges[69] in Slovakia have introduced a five year period during which a judge can not apply for the post of president or vice-president of the court. This period starts after the return of a judge from the executive branch, from the National Council of the Slovak Republic (when a judge has served as a member of parliament), from the post of president, or from any leadership position in the state administration. We consider this debate on restrictions regarding the performance of other functions very reasonable, due to the possibility that the combining of the function of judge with a position in the executive or legislative branch may undermine judicial impartiality and independence. In Canada, a judge is not allowed to engage in political activity once appointed. In the event a judge is considering political involvement, he or she knows that this will involve leaving the bench, in spite of the rule "once a judge, always a judge".

C. Civic and charitable activities

The right of assembly is among the most basic human rights and may be restricted only by law. In general, the isolation of a judge and his life at the fringe of society is not desirable – judges are expected to be engaged members of society. According to the Canadian Ethical Principles for Judges, the judiciary and its members are not meant to be set apart in an "ivory tower". When seeking an adequate framework for the civil and charitable activities of judges, it is necessary to weigh the benefits of such activities for society and justice, against the risk of jeopardising the judge's impartiality. Without any doubt, a judge should not participate in any solicitation the nature of which is related to fund-raising. Considered equally inappropriate is serving in an organization if it is likely that the organization will be engaged in court proceedings, and will make statements of a polemical nature on legal or political issues. It is not important in what capacity a judge serves within an organization, but

[69] Act No. 385/2000 Coll., dated October 5, 2000 on Judges and Associated Judges and on amendments of some Acts

only that he or she does not provide legal advice, nor engage in economically or politically motivated activities.

The question of extra-judicial activities and their extent may be answered from a general and value orientated point of view, to the effect that a judge may engage in civil and charitable activities that do not reflect adversely upon the judge's impartiality, nor interfere with the performance of judicial duties. These criteria are to be applied individually in the case of each activity being considered. With regard to the preceding statement, the application of such criteria introduces a large range of both prohibited and tolerated behaviour – from the prohibition on buying tickets for fund-raising events, to participation in the management of a sports club which is a sole member of a business company.

D. Contact with attorneys and other social contacts

Mutual relationships between judges and attorneys are generally taken as a sign of collegiality between professions. They are accepted in society as reasonable. There are differing views, however, as to the extent and character of what constitutes a reasonable contact between a judge and an attorney. The strictest point of view is represented by the opinion that a judge must avoid any direct contact with attorneys involved in an ongoing court case on which the judge is sitting (the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland), and by the suggestion that a judge must refuse any invitation to events or discussions in which there is a risk of improper social fraternization, e. g. with a concrete law firm (Canada), as well as other restrictions, e. g. the prohibition on adding an attorney as a friend in social networks (Florida). In the view of the Slovak courts, a reasonable suspicion of judicial partiality must be based on other, more intensive contact. A friendly or close relationship between judge and attorney in a case on which the judge is sitting is considered problematic. In this regard, we consider it important to mention the decision of the European Court of Human Rights in the case Gautrin

and others v. France, 1998, which describes the application of the so-called impartiality test, which is actually comprised of two tests. In the first test, the personal convincement of the judge in the concrete case is examined. In the second test, the purpose is to find out if the judge can provide any guarantees that may dispel reasonable doubt about his or her impartiality. In this particular case, the European Court for Human Rights acknowledged the relevance only of the second (objective) test. Despite the importance of personal convincement and the statement of the judge on his or her impartiality, what the ECHR considered as decisive is whether there exists reasonable doubt about the impartiality of the relevant body, or whether there exists any objective base for such doubt (we will look closer at this decision in the chapter on judicial impartiality). According to the case law of the ECHR, the subjective claim of the judge's impartiality must submit to the stricter criterion of objective impartiality. In practice, it may be rather problematic to prove the degree of relationship between judge and attorney; it concerns the possibility of friendship between them. But in order to enhance confidence in the judiciary and fair decision making, if there exists any reasonable doubt as to the judge's impartiality, and the relationship between the judge and the attorney is being examined, then preferably the objective criterion of the judge's impartiality should apply.

The Judicial Code of Ethics in Slovakia does not contain any provisions regarding relationships between judges and attorneys.

E. Accepting gifts and hospitality

Regulations concerning the accepting of gifts and hospitality vary from country to country. In some countries it is prohibited to accept any gifts, in others it is permissible to accept gifts of nominal value, or symbolic awards, assuming they could not reasonably be perceived as intended to influence a judge in the performance of his or her duties, or otherwise to raise doubts about impartiality. The relationship between a provided gift (or award) and the performance of a judge's

function is important also in those countries in which it is acceptable for judges to accept gifts. Gifts regarded as acceptable are mainly gifts from family members or close friends. Enjoying others' hospitality, e.g. taking part in lunches or dinners, is acceptable if the judge's presence at such events can be perceived as part of the performance of the public office. Nevertheless, in cases where the impartiality of the judge might be endangered, he or she is encouraged to consider each invitation very carefully.

F. Public life of a judge

The standards for judicial conduct in civil life, as stipulated by particular codes, are justified by the need not to endanger people's confidence in the judiciary, but rather to reaffirm it. Ethical codes are also intended to protect the dignity of the judicial office, as well as the impartiality and integrity of the judicial branch itself. The imperative to avoid unacceptable behaviour and situations which may raise doubts or perceptions of favour or bias, together with the obligation to behave modestly and discreetly – all of these are part of the recommendations and requests addressed to judges based on the above mentioned reasons. In compliance with the codes, judges must accept the obligations that have been established. From the point of view of foreign regulations, the emphasis is not only on the necessity to avoid unacceptable behaviour, but also on the necessity to prevent even the perception of unacceptable behaviour in all of a judge's activities.

The Judicial Code of Ethics in Slovakia, with its requirement for "exemplary good social conduct and personal dignity", is less strict and complex than foreign ethical codes. Furthermore, the obligation "to avoid persons and places who or which may jeopardize a judge" tends more to the protection of the judge himself than to the protection of people's trust in the judiciary. As for the regulation of extra-judicial activities, this is similar to such regulation in foreign codes. However, the provisions of the Slovak Code regarding the public life of a judge (or civil life of a judge) are softer and more general than those in foreign codes, and they do not include the obligation to prevent the perception of unacceptable behaviour.

G. Judicial independence

All the materials mentioned so far present the issue of judicial independence as a prerequisite of fair justice. They also point to the relationship between independence, public confidence and judicial ethics. Public acceptance of and support for the decisions of courts depends upon the degree of public confidence in the judiciary, while this degree of confidence depends in turn upon the judiciary's upholding high standards for judicial conduct. Public confidence in the judiciary is thus indispensable for the independence of the judiciary.

Principles of judicial independence in the Slovak Code are similar to those in foreign codes. Such independence is neither the private right of judges nor their privilege, but it is the right of each citizen of each particular country (see, e. g., the Report of the European Network of Councils for the Judiciary). Independence has an individual or subjective character, defined as a state of mind or attitude towards the exercise of the judicial function (Canada), but also an objective or institutional character, defined as the relationship between the judiciary and the other two branches of power within a state. The list of objective guarantees for judicial independence includes: a lifelong appointment, a respectable financial remuneration, and immunity from liability for judicial acts (decisions). The extent of independence granted establishes the collective accountability of judges for upholding high standards of behaviour (Canada).

Concrete and practical recommendations intended to maintain the independence of the judiciary include the following: judges must reject any improper attempt to influence their decisions, and they must exercise their function merely upon a consideration of the facts and in compliance with a thorough understanding of the law – meaning free of any extraneous pressure, threats, or interference (e.g. the Bangalore principles). Judges must above all be free of any influence from representatives of the other branches of power, and must also be independent in relation to their colleagues.

These recommendations also contain a challenge to judges, to actively encourage and to uphold the independence of the judiciary.

The regulations concerning independence in the execution of the judicial function are rather brief in the Judicial Code of Ethics in Slovakia. They say that a judge must be reserved in the expression of his or her opinions in public, in order not to raise concerns that these opinions might influence the independence and impartiality of his or her decision making. This duty is touched upon only in terms of aspect which does not directly relate to the core of judicial independence and it is the duty to be careful in the expression of opinion.

Other regulations concerning judicial independence in Judicial Code of Ethics in Slovakia are covered in the section concerning extra-judicial activities. According to these, a judge must not engage in activities that may endanger confidence in his or her independence, and must refrain from financial or business activities which would undermine his or her independence. These provisions are supplemented by the Act on Judges and Associate Judges,[70] specifically by the obligation to enhance and defend judicial independence and its good reputation, and to reject any interference, pressure, influence or requests which may possibly jeopardise the independence of the judiciary. Furthermore, there is the obligation to keep free of the influence of political parties and their interests, political movements, public opinion, and mass media, and to behave impartially, treating parties or litigants without economic, social, racial, sexual or religious prejudice. The Slovak legal system also contains applicable procedural rules which determine valid reasons for the disqualification of a judge from those cases in which there might be some doubt about his or her impartiality.[71] Those legal regulations concerning a judge's duties in the Slovak republic which aim at preserving judicial independence may be considered as standard – although brief, not exhaustive, and dispersed across various sources. However, a description of the

70 Act No. 385/2000 Coll., dated October, 5, 2000, on Judges and Associate Judges and change and amendment of some Acts, § 30, Section 2, Letter a), b)
71 For example Act. No. 99/1963 Coll., Civil Code Procedure, § 14 and following.

broader sense of the enhancement and protection of judicial independence is totally missing; and the same applies to a description of the relationship between judicial independence and public confidence in the judiciary, and to any description or definition of the term "judicial independence". It may seem that the meaning of this term is clear, but the practical experience of recent years, especially in the area of the disciplinary judiciary, indicates it is not so.

H. Judicial impartiality

The above mentioned sources consider judicial impartiality essential to the proper execution of the judicial office and an inherent part of a fair trial. An inevitable condition of impartiality is judicial independence. The obligation of impartiality applies to the decision itself, as well as to the process which precedes the adoption of the decision.

The most common definition of the term judicial impartiality includes the "absence of any prejudice or bias" in decision making. One must distinguish between subjective and objective impartiality. Subjective impartiality reflects the personal conduct of a judge towards the concrete case and litigants, and by extension towards the attorneys of the parties. Unless partiality is proved, a judge is presumed impartial. From the point of view of a judge's conduct, impartiality means a lack of subjective partiality, as proved by the judge's conduct. Objective impartiality examines guarantees provided by a judge in order to exclude any legitimate concerns of impartiality. It is at this stage that the theory of illusion applies. According to this theory, it is not enough that a judge is subjectively impartial, but he or she must also appear impartial from an objective point of view. In considering objective impartiality, the ECHR views as decisive the existence of any legitimate reason for doubt about the impartiality of the particular body concerned, or the possibility of regarding such doubt as reasoned. According to the case law of the ECHR, the subjective test of judicial impartiality must submit to the stricter criterion of objective impartiality.

In practice, judicial impartiality means, for example, the fulfilment of judicial duties without fear, favour or prejudices. Furthermore, a judge should not comment on his or her pending cases, or on cases that could come before him or her, or in which such comments might affect the outcome of the proceeding (decision). A judge must disqualify himself or herself from participation in any proceeding in which he or she cannot decide impartially. Finally, judges should ensure that their conduct enhances confidence in their impartiality.

The Judicial Code of Ethics in Slovakia has only one provision on judicial impartiality (listed among other duties of a judge): "A judge shall be reserved when expressing opinions in public in order not to raise doubts that such opinions might influence the independence and impartiality of his or her decision making." There is another regulation found in the Act on Judges and Associate Judges, according to which a judge must ensure that his or her conduct is above reproach from the point of view of judicial impartiality. As was already mentioned in regard to the regulations concerning judicial independence, here we can also say that the Slovak legal regulations do not contain rules for the enhancement or protection of judicial impartiality; they do not define the relationship between the impartiality of judges and confidence in the judiciary, or the term "judicial impartiality". Our suggestion is that all of this could be covered by some soft law, for example by a new code of ethics.

I. Freedom of expression and publicity

The fundamental basis for reflections on the freedom of expression of judges is the knowledge that every judge enjoys the right of freedom of expression guaranteed by several international covenants on human rights. But at the same time, the exercise of the judicial office implies some restrictions on this right, which are justified by the need to preserve public confidence in the judiciary. According to the European Network of Councils for the Judiciary, restrictions that

impose certain discretion on judges cannot, however, serve them simultaneously as an excuse for seeking shelter in a symbolic "ivory tower". Even if a judge does not comment on the cases pending before him or her, he or she should provide an explanation of the relevant legal rules and their meaning. Together with other institutions which fulfil a similar function; judges fulfil also an educational role in the process of the maintenance and enforcement of the law.

Discretion is recommended in relation to making political statements (although this depends on the country and its rules concerning the relationship between judges and politics), and also in commenting on pending cases. In addition, discretion is recommended in the expression of a judge's opinions on questions that may later become the subject of his or her decision making.

In the case of issues regarding the functioning of the judiciary, the independence of the judiciary, the basic principles for the execution of justice, and the personal integrity of judges (Canada, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland), several codes concur in their conclusion that the opinions and statements of judges on these topics are advisable and expected, even if they have a political dimension. In addition, some codes even support judges speaking, writing, lecturing, teaching and participating in other activities connected with the law, the legal system or the execution of justice (Code of Conduct of American District Courts Judges). In this way the codes point to the educational role of judges and to the uniqueness of their position, through which they may contribute to the improvement of the law, the legal system and the execution of justice.

According to the provisions of the Judicial Code of Ethics in Slovakia on freedom of expression, a judge must avoid redundant and inappropriate publicity. A judge must refrain from public comments on cases; he or she must not prejudge his or her decisions. If a judge provides a brief declaration on a case already decided in order to inform the public, he or she must handle this information very carefully. This regulation is rather formal and general (e. g. the term

"redundant and inappropriate publicity") and it lacks, on the one hand, a detailed spelling out of unacceptable "areas of publicity", and on the other, a spelling out of advisable areas or topics to which a judge should respond. From experiences based on motions for disciplinary proceedings, it appears that a more detailed treatment of this issue – at least the adoption of rules for the application of a new code of ethics – would be helpful.

J. Competency and diligence

Professional competence is characterised by the cited sources as a complex of knowledge, experiences and attitudes. Professionalism presupposes above all a good knowledge of the law. Such knowledge extends not only to substantive and procedural law, but to the impact of the law on real life, because the law is not composed only of legal provisions, but is shaped also by its consequences in practice (Canadian Ethical Principles for Judges).

The ability to use and enforce one's professional knowledge in practice, meaning the ability to apply one's knowledge in new cases, is known as methodical competence. But professional competence as a whole covers also a third ability – social competence. The last one is called the "power within a human being" in the Report of the European Network of Councils for the Judiciary. It includes communication skills, decisive and credible performance, effective solution of conflicts, cooperation with colleagues, and the motivation of others.

A judge's competence in regard to himself is also very important. Such personal competence is demonstrated in the ability to make decisions, independent and disciplined work, and the overcoming of stress and frustration.

The diligence of a judge is indispensable for the proper functioning of justice. It guarantees the effectiveness of legal protections, and is one of the things enhancing confidence in the judicial system.

Professional competence is the subject of two provisions of the Judicial Code of Ethics in Slovakia which relate to the performance of office. According to these, judges must take reasonable steps to maintain and enhance their professional knowledge, so as to keep themselves informed on general developments and thus to preserve a high standard of professional skills. With respect to the above, a judge must make every effort to ensure that each of his or her decisions is not only formally in compliance with the law and correct, but also that the reasoning of each decision is comprehensible and persuasive. The Judicial Code of Ethics in Slovakia (as in the preceding cases) regulates only the most basic duties of judges, and with respect to only one of the three aforementioned aspects of professional competence, namely the obligation of knowledge.

K. Treatment of litigants and other persons

Among the various documented duties of judges, we can find standards regulating the behaviour of judges towards litigants and other persons participating in judicial proceedings. For example, they are found in the provisions concerning the duty to maintain dignity, decorum, and respect for the parties of the trial, the duty to listen carefully, and the duty to behave without differentiation of treatment. Integrity in judicial conduct means an appropriate consideration for those people who participate in the trial as well as a demonstration of courtesy and intellectual wisdom. Respect for others is defined as the dutiful consideration of persons, principles and institutions. A judge's ability to listen deserves special attention (see e. g. Report of the European Network of Councils for the Judiciary). Such a skill means the ability to pay attention and to consider the words of others. The importance of listening comes first – in fact, the parties are then much

more willing to contribute to the fair outcome of the process. For this reason, it is very important to maintain a good atmosphere during the trial.

Listening and respect are considered to be two basic principles of the correct and professional behaviour of judges, from the point of view of ethics. An appropriate manner of communication, a way of behaving with understanding which respects the standpoint of litigants, together with a calm atmosphere during court hearings – all of this belongs to standard judicial conduct, arising from respect for others and the ability to listen.

Equality of treatment is necessary for the proper discharge of the judicial office. It means the lack of any bias or prejudice towards any person or group of persons. Judges are challenged to recognise when their attitudes are based on stereotypes, myths or prejudices. The wording of the codes further demands a certain quality of speech, especially during court hearings. Judges should avoid comments, expressions, gestures or behaviour which may reasonably be interpreted as showing insensitivity or disrespect; they should not exhibit anger or raise their voice. Further, judges should not lecture litigants on morality. They should behave politely, be patient and courteous, acknowledge their mistakes, and correct them. The Judicial Code of Ethics in Slovakia has only one provision regarding the treatment of litigants, which says that a judge must behave patiently and treat litigants and other persons before the court with appropriate courtesy. Furthermore, it says a judge must respect the personalities of all these people.

L. Obligations towards the profession

Relationships among judges should rest upon confidence, honesty, tolerance, consideration, mutual support and the sharing of experiences. Court personnel are deserving of appropriate consideration.

Judges should make every effort to defend each other, for example before inappropriate criticism and libel (defamation) of their professional honour. Several codes include the duty of a judge to be aware of any breach of law or professional ethics committed by other judges, prosecutors, or attorneys, and to take reasonable steps, either in terms of counselling, or informing the president of the court. Within the framework of professional relationships among judges, a judge may provide recommendations to his or her colleagues, but he or she must avoid any misuse of the status of judicial office.

With respect to other duties towards the profession – e. g. the enhancement and improvement of the legal system – judges should participate in the process of education of lawyers and judges, as well as in those activities which make the law and its procedures more accessible to the public.

Príloha

Etický kódex sudcov na Slovensku

Preambula

Nezávislé a dôveryhodné súdnictvo je pre spravodlivosť v našej spoločnosti nepostrádateľné.

Zásady sudcovskej etiky majú za cieľ formulovať v rozumnej a primeranej miere pravidlá správania sa sudcov a v súlade s Ústavou Slovenskej republiky a zákonmi, rozvíjajúc ich princípy tak, aby nenarušovali zásady nezávislosti sudcov pri ich rozhodovacej činnosti a zároveň posilňovali dôveru verejnosti v nezávislý a nestranný výkon súdnictva.

Tieto zásady treba vykladať tak, aby k splneniu tohoto cieľa prispievali.

Sudcovia, vychádzajúc zo:

Základných zásad OSN o sudcovskej nezávislosti schválených Valným zhromaždením OSN v novembri 1985,

Odporúčania č. R /94/ 12 Výboru ministrov Rady Európy z decembra 1994 o nezávislosti, výkonnosti a úlohe sudcov,

Európskej charty o zákone pre sudcov /Charta sudcu/ prijatú Radou Európy v Štrasburgu v dňoch 8.-10. júla 1998, dobrovoľne na seba berú ďalšie povinnosti nad rámec stanovený zákonmi, a na ten účel Rada sudcov Slovenskej republiky podľa § 26 ods.2 Zák.č.385/00 Z.z. prijala tieto zásady sudcovskej etiky.

I. Povinnosti v občianskom živote

1. Súkromný život sudcu
    1. Sudca nesmie využívať prestíž svojho úradu na získanie výhod pre seba alebo iného, ani využívať, či poskytovať informácie, ktoré získal v súvislosti so svojim postavením či funkciou, na účely, ktoré nesúvisia s jeho poslaním.
    2. Sudca dbá o svoju dôveryhodnosť pri správe svojho majetku a majetku svojej rodiny aj tým, že nevstupuje do právnych vzťahov, ktoré by mohli narušiť vážnosť a dôstojnosť funkcie sudcu.

2. Mimopracovné aktivity sudcu
    1. Sudca sa má vyhýbať aktivitám, ktoré by mohli byť prekážkou bezúhonného vykonávania jeho funkcie a svojou povahou, spôsobom financovania, či realizácie, ohroziť dôveru v jeho nezávislosť.
    2. Sudca je povinný zdržať sa najmä finančných a obchodných aktivít, ktoré by mohli byť v rozpore s jeho nezávislosťou, riadnym plnením pracovných povinností, a v ktorých by mohol využívať svoje postavenie a úrad.
    3. Výkon mimosúdnych aktivít nesmie narušovať dôstojnosť sudcovského úradu a dôveryhodnosť súdnictva. Na realizáciu týchto aktivít nesmie sudca bez povolenia a kompenzácie využívať sídlo súdu, jeho technické vybavenie či personál.

3. Verejný život sudcu
    1. Výkon svojich politických práv využíva sudca primerane tak, aby jeho činnosť neohrozovala dôveru v riadny výkon funkcie sudcu a súdnictva.
    2. Svojím občianskym životom a svojím správaním na verejnosti má byť sudca príkladom dobrých spoločenských spôsobov a osobnej dôstojnosti.
    3. Sudca sa má vyhýbať spoločnosti, miestam a osobám, ktoré by ho mohli kompromitovať.

II. Povinnosti pri výkone funkcie sudcu

1. Sudca má byť zdržanlivý pri prezentovaní svojich názorov na verejnosti, aby nevyvolal podozrenie, že ovplyvňujú nezávislosť a nestrannosť jeho rozhodovania.
2. Povinnosťou sudcu je sústavne dopĺňať svoje odborné znalosti, rozširovať si všeobecný rozhľad a tým si udržiavať vysokú úroveň odbornej spôsobilosti.
3. Sudca sa má vyhýbať zbytočnej a neprimeranej publicite.
4. Sudca sa má zdržať komentovania súdnych prípadov na verejnosti, nesmie svoje rozhodnutia prejudikovať. Rovnako vyžaduje takéto správanie od zamestnancov súdu, ktorých riadi a kontroluje.
5. Ak sudca poskytne stručné vyhlásenie o rozhodnutej veci v záujme informovania verejnosti, dbá na zachovanie dobrej miery.
6. Sudca sa správa trpezlivo, dôstojne a zdvorilo k osobám zúčastneným na konaní i ku všetkým ďalším osobám, s ktorými z titulu svojej funkcie koná (pozn. vybrať najvhodnejší výraz jedná, prichádza do styku) a rešpektuje ich osobnosť.
7. Sudca usiluje o to, aby každé jeho rozhodnutie bolo nielen vecne správne a zákonné a jeho odôvodnenie zrozumiteľné a presvedčivé.

III. Povinnosti voči profesii

1. Sudca zachováva voči ostatným sudcom náležitú úctu a správa sa k nim kolegiálne.
2. Sudca by mal prispievať k tvorbe, zdokonaľovaniu a rešpektovaniu etických pravidiel v záujme integrity a nezávislosti súdnictva.
3. Sudca by mal považovať za česť podieľať sa na riadení a rozvoji súdnictva a na zdokonaľovaní právneho systému.

Schválené Radou sudcov dňa 19. apríla 2001

© 2012 VIA IURIS
ISBN: 978-80-970686-6-0